

Riksdagens protokoll

1989/90:103

Tisdagen den 17 april

Kl. 14.30–18.14

Protokoll
1989/90:103

1 § Ledigheter

Talmannen meddelade

att *Anna-Greta Leijon* (s) anhållit om ledighet under tiden den 18 april – den 13 juni av personliga skäl,

att *Lars Norberg* (mp) anhållit om ledighet under tiden den 18 april – den 17 maj på grund av sjukdom och

att *Paul Ciszuk* (mp) anhållit om föräldraledighet under tiden den 18 april – den 18 maj.

Kammaren biföll dessa framställningar.

Talmannen anmälde att följande ersättare skulle tjänstgöra, nämligen

Ines Uusmann (s) för Anna-Greta Leijon,

Louï Bernal (mp) för Lars Norberg och

Ulla Bouvin (mp) för Paul Ciszuk.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 2, 3, 4, 5 och 6 april.

3 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts:

den 6 april

1989/90:528 av *Per-Ola Eriksson* (c) till industriministern om ny lagstiftning och småföretagen:

Enligt regeringens näringspolitiska proposition är arbetet med att förnkla det statliga regelsystemet gentemot näringslivet en central uppgift inom näringspolitiken.

Det är enligt min uppfattning nödvändigt att regelsystemet i ökad ut-

sträckning anpassas till småföretagens förutsättningar. Reformen, lagar och förordningar måste ges en riktning som bättre stämmer överens med målsättningen att främja de mindre företagen. I dag är samhällets olika regelsystem främst anpassade till de stora företagens förhållanden.

EG-kommissionen har beslutat att alla lagförslag som kommissionen lämnar skall åtföljas av en värdering av konsekvenserna för småföretagen. På motsvarande sätt bör alla lagförslag och förordningar i vårt land prövas utifrån den påverkan de kan ha på småföretagen.

Med anledning av detta vill jag till industriministern ställa följande fråga:

Är industriministern beredd medverka till att olika förslag från regeringen om lagar och reformer med inriktning på näringslivet skall åtföljas av en värdering av konsekvenserna för småföretagen?

1989/90:529 av *Guðrun Schyman* (vpk) till statsrådet Anita Gradin om förhandlingarna mellan EFTA-EG:

Vid riksdagsinformationen den 5 april om EFTA-EG-förhandlingarna framkom att EFTA-länderna inringat ett antal problemområden som kan föranleda undantag från de EG-regler som är tänkta att ingå i ett EES-avtal. Problemen har i huvudsak att göra med våra högre krav för skydd av hälsa, miljö och säkerhet. Exempel är området bilavgaser, kemikalieområdet, märkning av livsmedel och förbud mot farliga ämnen som asbest och kadmium. Enligt EG-kommissionen är listan på undantag alltför lång, och den måste minskas ner betydligt om det skall bli ett avtal.

Med anledning av ovanstående information vill jag ställa följande fråga:

Är statsrådet Anita Gradin beredd att vidta åtgärder så att listan med undantag blir offentlig och föremål för en demokratisk beslutsprocess innan ett eventuellt avtal träffas?

1989/90:530 av *Annika Åhnberg* (vpk) till miljöministern om Volvos utsläpp av lösningsmedel:

Enligt gällande miljöskyddslagstiftning skall den som bedriver miljöfarlig verksamhet tåla begränsningar som skäligen kan fordras för att avhjälpa olägenheter, dvs. negativ miljöpåverkan. Omfattningen av skyddsåtgärderna skall bedömas utifrån vad som är tekniskt möjligt.

Regeringen har nu, med ändring av koncessionsnämndens beslut, medgivit generösa gränser för Volvos utsläpp av lösningsmedel. Enligt min mening medger dessa ramar alltför stora utsläpp.

Utsläpp av lösningsmedel från måleri- och lackeringsverksamheter kan effektivt renas. Det finns känd och prövad teknik.

Jag vill därför fråga:

Vilka ytterligare åtgärder avser regeringen vidta för att förmå Volvo till mer långtgående minskningar av sina utsläpp av lösningsmedel?

1989/90:531 av *Birger Andersson* (c) till försvarsministern om underhållet av flygmotor RM 8:

Den 13 januari 1989 ställde jag en fråga till försvarsministern om det fortsatta underhållet av RM 8-motorn i Arboga.

Av försvarsminister Roine Carlssons svar framgick följande:

”Försvarets materielverk tecknade år 1983 femåriga avtal med FFV om underhåll och med Volvo Flygmotor om tekniskt produktstöd av flygmotor RM8. Under slutet av avtalsperioden inleddes förhandlingar om nya avtal med verkan från den 1 juli 1988. Av olika skäl uppstod emellertid förse- ningar, varför materielverket har begärt en förlängning av avtalen med före- tagen till den 1 april 1989.

Inriktningen är således att materielverket skall komma fram till ett be- slutsunderlag detta kvartal. Jag avvaktar resultatet av verkets förhandlingar och värderingsarbete. Regeringen kommer därefter att bereda ärendet på sedvanligt sätt.”

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga följande:

Vilken tidsplan och vilken beslutsgång gäller för regeringens handläggning av ärendet?

1989/90:532 av *Sven-Olof Petersson* (c) till statsministern om medel till upp- rustningen av Blekinge kustbana:

Blekinge län har vid olika tillfällen blivit lovat 150 milj. kr. till en upprust- ning av kustbanan.

Några pengar har ännu ej kommit länet till del och stor oklarhet synes råda om varifrån dessa pengar skall tas.

Är statsministern beredd att medverka till att dessa oklarheter undanröjs, att de löften som regeringen vid flera tillfällen givit blir infriade och att klara och positiva besked omgående kommer såväl länet som dess innevånare till del?

den 9 april

1989/90:533 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern om socialstyrelsen och ansvaret för den centrala tillsynen av hälsoskyddet:

Ansvaret för den centrala tillsynen av hälsoskyddet är delat mellan statens naturvårdsverk och socialstyrelsen. Vid besök ute i landet har framkommit att socialstyrelsen på grund av resursbrist inte längre kan svara upp mot fäl- tets behov av kunskaps- och planeringsunderlag.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga socialministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att komma till rätta med detta problem?

1989/90:534 av *Kent Carlsson* (s) till statsrådet Anita Gradin om vapehex- porten och försvarsindustrins utlandssamarbete:

Utrikeshandelsministern har förutspått en minskad svensk vapenexport och har i uttalanden sagt att försvarsindustrins utlandssamarbete bör regleras. Ministern har också uttalat att detta samarbete är ekonomiskt och tekniskt nödvändigt, men att det måste ske inom ramen för de överenskomna riktlinjer vi har för vapenexporten.

Detta uttalande står i motsats till de förslag som utredningen om krigsmaterielexporten presenterade i februari i år. Utredningen föreslår att svenska bestämmelser och riktlinjer skall kunna förhandlas bort om ett utländskt företag anser att det är viktigt att kunna exportera svenska eller delvis svenska vapensystem. Därmed öppnas i princip hela världen för svenska vapen, om inte direkt från Sverige, så via de utländska samarbetspartners som svensk krigsindustri har.

Jag vill fråga utrikeshandelsministern om regeringen kommer att motsätta sig förslaget till vidareexport vid samarbetsavtal, som utredningen fört fram, och i stället hålla fast vid principen att de överenskomna riktlinjerna om vapenexport skall gälla även vid samarbetsprojekt mellan svensk och utländsk krigsindustri.

1989/90:535 av *Kent Carlsson* (s) till miljöministern om en Öresundsbro's effekter på Östersjön och dess marina miljö:

Miljöministern har uttalat att den tekniska lösningen för hur man skall ta sig över eller under Öresund är underordnad frågan hur man skall få ett miljövänligt system för transporter, dvs. ökad frakt av gods och personer på tåg.

I diskussionen om fasta förbindelser mellan Sverige och Danmark har diskuterats en borrhad järnvägstunnel och en bro för väg- och järnvägstrafik. Mot den senare har framförts kritik som går ut på att den dels stimulerar en ökning av bil- och lastbilstrafik, dels påverkar vattengenomströmningen till Östersjön.

Ett flertal experter har påpekat att en bro kombinerad med sänktunnel allvarligt påverkar tillförseln av syre- och salthaltigt vatten till Östersjön. Rubbas den nuvarande syre- och saltbalansen leder detta till att vissa fiskarter slås ut och att ytterligare områden i Östersjön dör. Experterna menar att den tekniska lösningen i form av en bro, oavsett vad som fraktas på den, med sina många bropelare och sänktunnel, innebär ett stort hot mot Östersjön och den marina miljön där.

Har miljöministern skaffat sig fakta som klart visar att den "tekniska lösningen" i form av en bro över Öresund inte innebär några som helst hot mot Östersjön och dess marina miljö?

1989/90:536 av *Kent Carlsson* (s) till miljöministern om västra Skånes framtida miljö:

Den av miljöministern tillsatta Miljödelegation Västra Skåne presenterade för en kort tid sedan en del av sina förslag om hur miljösituationen i denna del av landet skall kunna förbättras eller åtminstone inte försämrats.

Jag vill fråga miljöministern:

Har miljöministern dragit några slutsatser av de förslag och överväganden som Miljödelegation Västra Skåne gjort?

Prot. 1989/90:103
17 april 1990

1989/90:537 av *Ivar Virgin* (m) till miljöministern om koldioxidutsläppen:

Ämnar regeringen förelägga riksdagen förslag av avsteg från riksdagens beslut 1988 om oförändrade koldioxidutsläpp?

1989/90:538 av *Carl-Johan Wilson* (fp) till socialministern om traktamentes m.m. betydelse för placering i sjuklöneklass:

Traktamente och del av resekostnadsersättning skall nu beskattas. Det innebär att motsvarande inkomster också ligger till grund för placering i sjuklöneklass. Huvudarbetsgivaren skall betala sjuklön under den första delen av en sjukperiod.

Följande situation kan uppstå: En anställd har fritidsuppdrag som t.ex. landstingsledamot och som idrottsdomare. Summan av de extra inkomsterna – inkl. reseersättningar och traktamenten – ger högre ersättning vid sjukdom än lönen hos huvudarbetsgivaren. Resultatet kan alltså bli, att huvudarbetsgivaren måste betala mer till den anställde när han eller hon är sjuk än när han eller hon arbetar.

Vilka åtgärder kan finansministern vidta för att förhindra att arvoderade fritidsuppdrag inom t.ex. politik och folkrörelser blir så belastande för en s.k. huvudarbetsgivare att det minskar benägenheten att anställa personer med sådana engagemang?

den 17 april

1989/90:539 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om hotet om ekonomisk blockad mot Litauen:

Sovjetunionens åtgärder för att tvinga Litauen och övriga baltiska republiker kvar i unionen trappas upp. Visst militärt våld har redan förekommit i Litauen, och man har tvingat utländska journalister att lämna landet. Normalt besöksutbyte förhindras. Nu hotar man med ekonomisk blockad. Åtgärderna sker i strid med tidigare gjorda utfästelser och är oförenliga med Helsingforsavtalet.

Vilka diplomatiska åtgärder vidtar Sverige med anledning av Sovjetunionens hittillsvarande ingrepp i Litauen och det nu aktuella hotet om ekonomisk blockad?

1989/90:540 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om svenska åtgärder om Litauen skulle drabbas av en försörjningskris:

Sovjetunionen hotar nu med ekonomisk blockad för att den vägen försöka tvinga Litauen kvar i unionen. Med hänsyn till landets stora beroende av tillförsel från grannrepublikerna kan försörjningsläget komma att bli allvarligt om detta hot verkställs.

Svar på frågor

4 § Svar på fråga 1989/90:479 om förslaget till ändringar i sekretesslagen

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Barbro Westerholm har med anledning av att riksdagen hos regeringen har begärt en översyn av sekretesslagen frågat mig när förslaget till ändringar i sekretesslagen kommer.

Som Barbro Westerholm angett begärde riksdagen under hösten 1988 en översyn av vissa regler i sekretesslagen. Med anledning av riksdagens begäran har inom justitiedepartementet utarbetats en promemoria om sekretess inom och mellan myndigheter på värdområdet (Ds 1990:11).

I promemorian diskuteras bl.a. frågan om rapportering av läkemedelsmissbrukare, men några förslag som särskilt tar sikte på denna fråga läggs inte fram. Detta beror på att frågan om hur tillsynen över förskrivningen av beroendeframkallande medel närmare skall anordnas genom socialstyrelsens regionala enheter ännu inte är löst. Ett eventuellt behov av ändrade sekretessregler får tas upp i anslutning till att den frågan behandlas. Socialstyrelsens regionala enheter kommer att byggas upp successivt fr.o.m. den 1 juli 1990.

Det är riktigt som Barbro Westerholm säger att jag på hennes fråga den 24 oktober 1989 svarade att jag räknade med en proposition under första halvåret 1990. Arbetet har emellertid tagit något längre tid än vad jag kunde förutse. En anledning till detta är att promemorian även tar upp vissa andra sekretessfrågor inom hälso- och sjukvårdsområdet som det är angeläget att finna godtagbara lösningar på. Promemorian har sänts ut på remiss. Jag räknar med att regeringen skall kunna fatta beslut om en proposition under hösten 1990.

Anf. 2 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Det är tyvärr ingen ovanlighet att propositioner skjuts upp, och under tiden sitter människor i kläm, i väntan på beslut och förslag. Sekretesslagen lägger i dag hinder i vägen för effektiva åtgärder för hjälp mot läkemedelsberoende, och denna fråga är därför i dag aktuellare än någonsin.

Socialutskottet var för ett par veckor sedan på besök på S:t Görans sjukhus. På sjukhuset underströk man mycket tydligt behovet av insatser på detta område. Alltför många patienter går i dag runt till olika läkare och får recept på lugnande medel, sömnmedel.

En åtgärd bland flera för att komma till rätta med detta är att ge apoteken möjlighet men inte skyldighet att kontakta en receptutfärdare för att göra denne uppmärksam på att patienten anlitar flera läkare i samma ärende. För läkare kan det nämligen vara hart när omöjligt att avslöja att patienter går runt på detta sätt.

Det har skrivits en del om detta, bl. a. i Social-Nytt. Personer med läkeme-

delsberoende har där uttalat sin oro över att de, om man nu ändrar på sekretesslagen, inte skulle kunna få dessa läkemedel från flera läkare. Dessa personer är rädda för den abstinens som uppträder när de inte får preparaten, och de är därför emot en förändring av detta slag.

Jag förstår att de är rädda, men jag kan inte acceptera att detta skulle vara ett skäl som talar emot en förändring. Det är viktigt att få tag på dessa personer, att hjälpa dem och ge dem en adekvat vård, så att de inte fastnar i läkemedelsberoendet.

Regeringen påtar sig ett stort ansvar för enskilda människor när den dröjer med att göra dessa förändringar. Jag återkommer till denna fråga i höst och hoppas att det hela då är i hamn.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1989/90:517 om omhändertagande av vissa bekämpningsmedel inom jordbruket

Anf. 3 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att stimulera insamlande och omhändertagande av bekämpningsmedel från jordbruket.

Ej användbara bekämpningsmedel är miljöfarligt avfall enligt statens naturvårdsverks vägledande förteckning (Allmänna råd 1985:7). Den princip som gäller för miljöfarligt avfall är att det är det enskilda företaget, där avfallet uppstår, som har kostnadsansvar för att avfallet omhändertas och oskadliggörs. Det finns ingen anledning att ändra på denna princip.

Renhållningsfrågor är främst en kommunal angelägenhet. Kommunalt monopol gäller i fråga om bortforsling av miljöfarligt avfall. Regeringen har i proposition 1989/90:100, bil. 16, föreslagit ett flertal åtgärder på avfallsområdet. Bl.a. föreslås att kommunen ges skyldighet att svara för en heltäckande avfallsplanering och inventering. Kommuner som så önskar föreslås också kunna frivilligt utvidga sitt hanteringsansvar till att omfatta annat avfall än hushållsavfall.

Jag vill peka på att det finns ett flertal kommuner som redan påbörjat arbetet med att kartlägga förekomst och mängder av miljöfarligt avfall, bl.a. gamla bekämpningsmedel inom jordbruket. Jordbruksorganisationerna har också själva inlett arbete avseende jordbrukets avfallsfrågor.

Jag vill också framhålla att regeringen vidtagit åtgärder för att totalt sett minska riskerna med och användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket. Det pågående arbetet omfattar bl.a. åtgärder som syftar till en halvering av användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket. Myndigheterna gör bedömningen att detta mål kommer att nås. Förslag till åtgärder som syftar till att efter år 1990 ytterligare minska riskerna med bekämpningsmedel har lämnats till regeringen av lantbruksstyrelsen m.fl. myndigheter. Detta förslag bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Anf. 4 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga, ett svar som jag dock inte är helt nöjd med. Frågan gällde vad vi från samhällets sida kan göra för att se till att bekämpningsmedelsrester samlas in i jordbruket.

Miljöministern säger att huvudprincipen är att den som smutsar ned också skall betala. Jag delar den uppfattningen, men det går enligt min mening inte att förneka att samhället genom sin förda jordbrukspolitik faktiskt också har ett delansvar i att bekämpningsmedel har kommit till sådan omfattande användning inom jordbruket. Vi har stimulerat den användningen, vi har t.o.m. i rådgivning och information till jordbrukarna sagt att detta är bra, att de skall använda denna typ av medel. Vi gör det inte längre, men vi har gjort det.

Den prispolitik som används inom SAKAB, som i regel tar hand om avfallet, gör det omöjligt för ett normalt jordbruksföretag att lämna in sina bekämpningsmedel. Enligt uppgifter som jag har tagit del av kan kostnaden uppgå till 50 000 kr. för ett enskilt jordbruksföretag, och om man känner till hur låg lönsamheten är i det svenska jordbruket i dag så inser man att bekämpningsmedlen inte blir insamlade med en sådan prispolitik.

Det är nu en omsvängning på gång inom jordbrukspolitiken, och det är bra. I det läge då vi håller på att minska användningen av bekämpningsmedel är det extra angeläget att samhället, t.ex. genom en kampanj med "extrapriser", ser till att det blir möjligt att under en viss period lämna in dessa bekämpningsmedel.

Det är också litet märkligt med den definition av miljöfarligt avfall som vi har. Det är inte egenskapen hos avfallet som avgör om det är miljöfarligt, utan det är den byråkratiska uppdelningen av var det har producerats. Har det producerats i ett hushåll kan det definitionsmässigt inte vara miljöfarligt avfall, även om det är precis lika farligt för miljön. Jag hoppas att miljöministern delar min uppfattning i den här frågan. Det behövs en förändring av dessa begrepp och definitionerna av dem.

Miljöministern berör också det arbete som bedrivs för att halvera användningen av bekämpningsmedel, och det ser ut som om det skulle bli framgångsrikt. Det är naturligtvis bra. I detta perspektiv kan man parallellt med insamlingskampanjen också se någon typ av ekonomisk eftergift när det gäller avgifterna som en viktig del i halveringsprogrammet. Det skulle passa bra in i detta sammanhang.

Tyvär måste man väl också framhålla att halveringen av bekämpningsmedel inte bara beror på en minskning av hälso- och miljöeffekterna, utan att man går in för medel som är så mycket starkare att de används i betydligt mindre mängd. Därmed uppnår man en halvering av substansmängden, men kanske inte av dess effekter.

Anf. 5 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag först ta upp den sista punkten. Myndigheterna har försäkrat oss att arbetet inte bara är inriktat på en halvering av volymen utan också på effekten. Det är detta resultat som skall nås.

Sedan vill jag säga att det är riktigt att kostnaderna när det gäller särskilt besvärligt avfall av det här slaget – kvicksilverhaltigt bekämpningsmedel –

kan uppgå till mellan 30 000 och 50 000 kr. per ton. Jag tror att det är ytterst ovanligt att enskilda jordbruksföretag har så stora volymer kvicksilverhaltigt avfall liggande i lager. I så fall torde det också vara riktigt att kräva av dem att de betalar för det.

Däremot kan jag hålla med om att det är viktigt att initiativ tas för att hantera detta problem. Sådana initiativ har också tagits. Det kommer att ingå i det kommunala arbetet att inventera vad det finns för typer av avfall inom kommunen. Även Lantmännens riksförbund har tagit initiativ av detta slag. Bl.a. kommer varje förening att under det här året utarbeta en egen miljöplan. I t.ex. Örebro finns exempel på samarbete mellan föreningen och kommunen för att arrangera hopsamling och omhändertagande av miljöavfallet på ett bra sätt, så att det fungerar.

Min förhoppning är att man genom ett ansvarsfullt samarbete ute i län och kommuner skall kunna lösa dessa problem på ett bra sätt. Vi har kontakter med såväl Kommunförbundet som lantbrukarnas organisation, och självfallet också SAKAB, i den här frågan.

Anf. 6 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag delar miljöministerns uppfattning att tonvis med bekämpningsmedel knappast kan finnas på ett enskilt jordbruksföretag. Men enligt uppgifter som jag har fått, och som jag inte har någon anledning att betvivla, har ändå den sammanlagda kostnaden för omhändertagande av miljöfarligt avfall från bekämpningsmedel på ett enskilt jordbruksföretag uppgått till en sammanlagd kostnad på 50 000 kr. Jag tror att var och en inser att detta är en helt orimlig kostnad.

Vi i vpk tycker att det är bra att kommunerna skall få det samlade ansvaret och att man nu även tar itu med den här typen av avfallsproblem. Men det är ingenting som händer omedelbart. Riksdagen har ju ännu inte fattat beslutet. Det kommer att dröja några år innan detta har kommit till stånd och fungerar bra.

När det gäller bekämpningsmedelsresterna är det nödvändigt att det görs något redan nu. Ju längre dessa bekämpningsmedel finns förvarade ute på olika jordbruksföretag utan att de tas om hand på ett riktigt sätt, desto större är risken att de läcker ut i omgivningen.

Det är också viktigt att lantbrukskooperationen gör stora insatser, bl.a. i form av en insamlingskampanj. Det är bra och det tycker jag visar att näringen är beredd att ta sin del av ansvaret, men jag anser nog ändå att samhället skulle ta en större del av ansvaret i denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90:522 om ändring i naturresurslagen

Anf. 7 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig om regeringen är beredd att föreslå en förändring av naturresurslagen så att Emån skyddas mot vidare vattenkraftsutbyggnad. Frågan är ställd mot bakgrund av att Sydkraft upp-

ges ha återtagit en ansökan om att bygga ett nytt vattenkraftverk vid Fliseryd.

Agne Hansson torde syfta på ett skydd enligt 3 kap. 6 § naturresurslagen. Riksdagen har tidigare avvisat motioner med begäran om sådant skydd. Att Sydskraft i ett pressmeddelande har förklarat sig ha för avsikt att återkalla sin ansökan beträffande det s.k. Fliserydsprojektet kan enligt min mening inte i sig självt vara ett skäl för att nu införa ett förbud i naturresurslagen mot vattenkraftsutbyggnad i Emån. Bolaget har för övrigt ännu inte återkallat ansökningen.

Större delen av Emån har av statens naturvårdsverk bedömts vara av riksintresse för naturvården. Delar av ån och dess stränder har dessutom bedömts vara av riksintresse för friluftslivet resp. kulturminnesvården. Vid prövning av ärenden enligt bl.a. vattenlagen skall dessa bevarandebestämmelser beaktas i enlighet med grunderna för den fysiska riksplaneringen och motsvarande bestämmelser i naturresurslagen. Därigenom åtnjuter större delen av Emån ett viktigt skydd mot exploateringsföretag som påtagligt kan skada natur- och kulturmiljön.

Jag vill också nämna att regeringen har beslutat att frågan om tillåtligheten av Jungnerholmarnas kraftverk samt av vissa invallningsföretag skall prövas av regeringen. Regeringen får därigenom möjlighet att ytterst svara för att beslut i dessa ärenden beaktar åns stora bevarandevärden.

Jag är mot denna bakgrund inte benägen att nu föreslå ett sådant förbud mot vattenkraftsutbyggnad som Agne Hansson syftar på.

Anf. 8 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är tyvärr negativt. Miljöministern är inte beredd att skydda de miljövården som finns i Emån, och det är förvånande.

Jag tycker att det vore lämpligt att ta tillfället i akt att skydda Emån från vidare vattenkraftsutbyggnad nu när tydligen även vattenkraftsintressenterna, t.ex. Sydskraft, är beredda att ta tillbaka sin ansökan om en utbyggnad.

Jag vill mot bakgrund av vad miljöministern sade i svaret, att det inte har kommit in någon återkallandeansökan, fråga om det är det som miljöministern hänger upp sig på, och om miljöministern är beredd att ompröva sin inställning om en sådan ansökan kommer. Jag tycker, att detta att vattenkraftsintressenterna har tänkt om, är ett mycket viktigt skäl till att man skulle kunna ta ett sådant beslut. Det betyder att även de kanske har insett att det lilla tillskott av energi som Emån skulle ge inte står i rimlig proportion till de miljövården som skulle gå till spillo. Om man verkligen vill värna miljön är detta ett utmärkt tillfälle att skydda Emån från vidare vattenkraftsutbyggnad.

Anf. 9 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Agne Hansson sade att regeringen inte skulle vara beredd att skydda naturvårdsintressena. Det är inte sant. Vad jag har sagt är att vi inte är beredda att nu stifta en speciell lag. Dessa intressen kan tillgodoses på olika sätt.

Jag vill peka på de beslut som regeringen har fattat under senare tid om

Ammerån, Edäng och Strängsforsen. Jag vill också peka på beslut som regeringen har fattat under loppet av det senaste året om just Emån när det gäller ett tidigare fördrag, där vi har ingripit till skydd för Emån och naturvårdsintressena i strid mot tidigare beslut.

Vi har också sett till att just Fliserydsprojektet har förbehållits regeringen för prövning. Som Agne Hansson vet, kan jag av just det skälet inte uttala mig om det speciella projektet, eftersom jag då inte skulle kunna delta i ett beslut och än mindre vara föredragande. Jag bestrider bestämt att det inte finns möjlighet att tillvarata naturvårdsintressena i Emån och att regeringen inte skulle vara beredd att göra detta.

Anf. 10 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag litar inte på regeringen i det här fallet.

I slutet av svaret säger miljöministern just detta att man är beredd att pröva varje fall där en ansökan kommer in.

Enbart detta uttalande visar att man inte är beredd att skydda Emån. Som jag ser det – och jag är ju från orten – finns det, om man är beredd att bygga ut Emån, ingen möjlighet att skydda miljövärdena vid en sådan prövning.

Jag vill fråga miljöministern om hon verkligen menar att det är möjligt att skydda miljövärdena i Emån om Emån skall byggas ut, vilket sägs i svaret. Är det verkligen miljöministerns uppfattning?

Anf. 11 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Detta är en oriktig beskrivning av verkligheten. Man kan skydda vattendrag eller andra skyddsvärda intressen antingen genom uttryckliga förbud mot exploatering, med stöd av naturresurslagen, eller genom att säga nej till projekt i enskilda ärenden med stöd av de olika möjligheter som finns inom lagstiftningen, dvs. vid beslut där skyddsvärdena väger tungt.

Regeringen har markerat den vikt som den fäster vid Emån genom att förbehålla sig prövningen av detta projekt. Men det är inte riktigt att påstå att det enda sättet att skydda Emån skulle vara ett direkt förbud i naturresurslagen. Regeringen kan fatta beslut i enskilda ärenden.

Anf. 12 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag noterar att miljöministern försöker slingra sig och inte ge klara besked genom att säga att Emån kan skyddas på flera olika sätt, t. ex. genom en direkt prövning hos regeringen. Det är riktigt. Men sedan är miljöministern i samma andetag inte beredd att säga hur hon skulle göra vid en sådan prövning. Det förstår jag, eftersom hon är förhindrad att uttala sig.

Miljöministern kringgår frågan och vill inte ge det säkraste och tydligaste skyddet av Emån genom att föra in ån i NRL – något som vi har gjort när det gäller en rad andra vattendrag här i landet. Det vore ett utmärkt tillfälle att göra detta nu, och det skulle innebära ett säkrare skydd. Jag kan inte förstå varför regeringen tvekar att föra in Emån i NRL. Det måste betyda att man inte är beredd att skydda Emån.

7 § Svar på fråga 1989/90:530 om Volvos utsläpp av lösningsmedel

Svar på frågor

Anf. 13 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig vilka ytterligare åtgärder som regeringen avser att vidta för att förmå Volvo till mer långtgående minskningar av sina utsläpp av lösningsmedel. I sin fråga säger Annika Åhnberg att regeringen med ändring av koncessionsnämndens beslut medgivit generösa gränser för Volvos utsläpp av lösningsmedel.

Regeringen fattade den 5 april i år beslut i tre överklagade miljöskyddsärenden som i huvudsak gällde utsläpp av lösningsmedel från några av Volvos anläggningar. De tre anläggningarna var Torslandaverken i Göteborg där Volvo Personvagnar AB tillverkar personbilar, Umeverken i Umeå där Volvo Lastvagnar AB tillverkar lastbilshytter och Hällbyverken i Eskilstuna där VME Industries Sweden Aktiebolag tillverkar entreprenadmaskiner. Regeringens beslut innebär att regeringen ställer stränga krav på Volvo att minska utsläppen av lösningsmedel från de tre anläggningarna.

Avgörandet av frågan om vilka villkor som skall gälla för utsläpp av lösningsmedel från Torslandaverken har skjutits upp alltsedan koncessionsnämnden år 1981 lämnade det första tillståndet till verksamheten enligt miljöskyddslagen. Även i det överklagade beslut som regeringen nu prövade var avgörandet av denna fråga uppskjuten. Enligt de provisoriska föreskrifterna i koncessionsnämndens beslut skulle utsläppen av lösningsmedel fr.o.m. 1992 ha minskats från 2 700 ton per år till 1 100 ton per år. Vilka villkor som skulle gälla för utsläppsminskningarna därefter skulle beslutas av koncessionsnämnden vid en ny prövning efter utgången av 1992. Som underlag för denna prövning skulle Volvo redovisa vilka åtgärder som bolaget vidtagit eller ämnade vidta för att från 1994 ytterligare minska utsläppet till 450 ton per år eller lägre. Begränsningen av lösningsmedelsutsläppen till 450 ton per år enligt koncessionsnämndens beslut var alltså en målsättning. Det går naturligtvis inte att nu bedöma vilka begränsningsvärden koncessionsnämnden skulle fastställa vid den kommande prövningen.

Regeringen skärpte koncessionsnämndens beslut genom att slutligt avgöra frågan om villkoren för lösningsmedelsutsläppen från Torslandaverken. Enligt regeringens beslut gäller nu slutliga villkor för utsläppen av lösningsmedel. Detta innebär att villkorsfrågan inte behöver prövas igen utan att regeringen redan nu bestämt att utsläppen måste minska till 450 ton per år. Villkoren är bindande och innebär att utsläppen som gränsvärde får uppgå till högst 700 ton per år fr.o.m. 1996 och högst 450 ton per år fr.o.m. 1998.

Jag håller inte med Annika Åhnberg om att regeringens beslut medger alltför stora utsläpp från Torslandaverken. Tvärtom innebär regeringens beslut att utsläppen måste minska med ca 85 %, vilket även gäller för Hällby och Umeverken.

När det gäller tekniken för att minska utsläppen delar regeringen koncessionsnämndens, naturvårdsverkets och Volvos inställning att en kombination av åtgärder ger de största miljöförbättringarna totalt och på lång sikt. Det är riktigt som Annika Åhnberg säger att det finns känd och prövad teknik för att rena utsläpp av lösningsmedel. Vissa utsläpp går dock inte att begränsa genom rening, t.ex. den relativt stora mängd lösningsmedel som av-

går från färdigbehandlade bilar som ställs upp utomhus. För att nå ned till de utsläppsvärden som regeringen föreskrivit i beslutet räcker det inte med att använda reningsteknik. De åtgärder som vidtas måste medge minskad användning av lösningsmedel och därmed mindre utsläpp. Härigenom ställs då i alla led krav på utveckling av material och processer som medför lägre halter av lösningsmedel och därmed också minskad avgång av lösningsmedel.

Anf. 14 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan, men jag måste samtidigt konstatera att det var med besvikelse som jag tog del av det beslut som regeringen fattade angående Volvos utsläpp av lösningsmedel.

Företaget Volvo lanserar sig numera som ett miljövänligt företag. Jag tycker att regeringen kunde ha hjälpt företaget ytterligare litet på traven genom att ställa hårdare krav när det gäller utsläppen av lösningsmedel. Volvos utsläpp av lösningsmedel i Göteborg är det största enskilda utsläppet i Sverige.

Nu säger miljöministern att regeringen skärpte koncessionsnämndens beslut. Det som koncessionsnämnden gav uttryck för var en målsättning och inte ett löfte, och med den terminologi som regeringen numera använder sig av får man väl utgå ifrån detta.

Men faktum kvarstår att det går att med tillgänglig teknik och till rimliga ekonomiska kostnader komma ner till mycket lägre utsläpp än vad regeringen har krävt i sitt beslut. Det är beklagligt att regeringen inte ställde hårdare krav. I övrigt delar jag uppfattningen att det på sikt naturligtvis handlar om att komma fram till produktionsprocesser där man i största möjliga mån i hela processen undviker att använda produkter med farliga beståndsdelar.

Anf. 15 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag är mycket tacksam för att Annika Åhnberg har ställt en fråga på den här punkten. Jag menar att innebörden av det beslut som regeringen fattade inte klart har framgått i den offentliga debatten. Vi valde att gå direkt på en teknik som är ren redan från början. Det är rätt att man tillfälligt kan komma ner till lägre utsläpp genom att sätta filter på gammal smutsig teknik. Men regeringen ville förmå Volvo att ta steget direkt in i en teknik som är ren från början, dvs. att gå över till tekniker och processer som innebär en radikalt mindre användning av lösningsmedel och att även mer gå över till exempelvis vattenbaserade lacker. Detta var huvudsyftet med beslutet.

Ett annat viktigt syfte var att täppa till alla smitvägar. Det skulle inte vara möjligt att år 1992 komma och säga: Nej, vi klarar inte det här. Kan vi inte få litet mer tid på oss?

Denna process har nu pågått sedan år 1981. Regeringen har tröttnat på detta, och vi vill ha ett definitivt beslut som inte lämnar något utrymme för att återigen skjuta dessa krav framför sig.

Anf. 16 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Som jag tidigare sade delar jag uppfattningen att man inom industrin och över huvud taget inom vår samhällliga verksamhet måste nå

fram till sådana processer som redan från början är så rena som möjligt. Vi står förhoppningsvis i dag på tröskeln till en förändring av vårt miljöskyddande arbete från att enbart sätta filter på skorstenarna till att genomföra en mer genomgripande förändring av hela produktionsprocessen.

Men tyvärr är i dag mycket av det som skall ingå i Volvos framtida rena process inte kommersiellt tillgängligt. Företaget har hävdade att det inte går att först bygga ut en mer traditionell rening och sedan gå in för nya produktionsprocesser. Jag menar att det finns beräkningar som visar att det även med rimliga kostnader och rimliga avskrivningstider är möjligt att snabbt, t.ex. inom ett års tid, åstadkomma denna omedelbara rening av utsläppen av lösningsmedel och därefter gå in för nya produktionsprocesser. Det ena behövs inte utesluta det andra.

Anf. 17 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag hoppas att Annika Åhnberg nu inte upprepade det som jag har hört från annat håll, nämligen att man hävdar att det inte skulle vara möjligt att omedelbart övergå till renare processer och tekniker. Regeringens krav på Volvo, grundat på denna bedömning, är att man måste göra detta nu utan omvägar.

Anf. 18 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Men om det är möjligt att nu gå över till renare processer, borde det vara möjligt att sätta gränsvärdena ännu lägre än vad regeringen har gjort. De nya processerna med bättre teknik och mindre mängd skadliga råvaror skall inte leda till att man accepterar en större mängd utsläpp än vad man skulle göra med traditionell teknik och effektiva filter.

Anf. 19 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är fråga om hur man snabbast når ner till en totalt lägre nivå. Det går mycket väl att tänka sig att Volvo efter att ha installerat filter säger att detta har varit så dyrt för företaget att man vill vänta med den mera radikala omställningen. Nu får Volvo alltså inte den möjligheten, utan måste övergå direkt till den nya tekniken. Men det tar tid att bygga nya band och installera in tekniken fullt ut.

Anf. 20 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Man kan också ha förhoppningen, om nu Volvo har uttryckt sig så, att det skulle finnas myndigheter, och i sista hand en regering, i vårt land som inte accepterar det i så fall felaktiga beskedet från Volvo.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1989/90:536 om västra Skånes framtida miljö

Anf. 21 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Kent Carlsson har frågat mig om jag har dragit några slutsatser av de förslag och överväganden som miljödelegationen Västra Skåne har gjort.

Miljödelegationen tillsattes i januari 1989. Delegationens uppgift är att initiera och samordna åtgärder som kan väsentligt förbättra miljön i västra Skåne inom en tioårsperiod.

Låt mig rent allmänt framhålla att jag bl.a. genom sammanträffande med delegationen och dess sekretariat och projektgrupper har fått ett mycket positivt intryck av det sätt som man arbetar på. Delegationen skall enligt sina direktiv avrapportera sitt uppdrag senast den 1 december 1990. Som Kent Carlsson säkert inser, kan jag därför inte föregripa delegationens arbete genom att nu uttala mig om vilka slutsatser som kan dras av det hittillsvarande arbetet.

Anf. 22 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka miljöministern för svaret, även om jag är litet förvånad och besviken över den avsnoppning jag fick.

I slutet av mars presenterade den aktuella delegationen en rapport, som handlade om de fasta förbindelserna över Öresund. Från delegationens sida görs en miljöbedömning. Rapporten har presenterats för massmedia, och jag vet att miljöministern har fått en kopia i sin hand.

Det är riktigt som miljöministern säger, att en slutrapport skall komma senast den 1 december. Att delegationen ger ut en delrapport beror på att vi står inför ett stort beslut, som på ett allvarligt sätt kan försämra miljön i västra Skåne. Beslutet gäller valet av fast förbindelse över Öresund, dvs. om man skall välja en bro eller en tunnel. Såvitt jag förstått har delegationen, genom att presentera delar av sitt arbete, velat tala om, att om man väljer fel typ av förbindelser kommer det att få mycket allvarliga verkningar på miljön på kort och på lång sikt. Det är ändå fråga om en investering i storleksordningen 9 à 12 miljarder kronor. En sådan investering gör man inte alltför ofta.

Eftersom miljöministern har haft möjlighet att ta del av delegationens rapport och träffa företrädare för delegationen, undrar jag om miljöministern delar delegationens bedömning att en bro över Öresund skulle leda till ökade utsläpp och stimulera ökad vägtrafik i en miljösituation, som är mycket ansträngd och där delegationen själv hävdar att man skulle behöva göra 100-procentiga minskningar av vissa utsläpp. Har miljöministern en annan syn än miljödelegationen vad gäller den lämpligaste trafiklösningen för förbindelserna med Danmark? Det vore intressant att få veta om miljöministern har några synpunkter härvidlag.

Anf. 23 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det var naturligtvis inte min mening att snoppa av Kent Carlsson. Det tror jag inte heller att Kent Carlsson själv trodde.

Jag har i min hand den studie som delegationen har gjort. För knappt två veckor sedan var jag och diskuterade studien med delegationen, bl.a. med tanke på de viktiga beslut som vi nu står inför.

Jag tror inte att det har blivit tillräckligt uppmärksammat, Kent Carlsson, att inte något parti i Sverige kan fatta ett beslut om Öresundsförbindelserna som föregriper den mycket noggranna prövning som alla myndigheter från kommun till regering måste göra enligt de lagar som finns i Sverige. Varje

enskilt projekt och varje sidoeffekt och eventuella tillkommande trafikarbeten osv. skall prövas enligt väglagen – med dess krav numera på miljökonsekvensbeskrivningar – samt enligt naturresurslagen, vattenlagen, miljöskyddslagen, plan- och bygglagen och eventuellt kontinentalsockellagen. Ingen församling kan föregripa den prövning som måste göras även för ett sådant projekt och dess sidoeffekter, vilka de än må bli. Jag vill betona att en mycket noggrann prövning kommer att ske enligt den lagstiftning som finns i Sverige.

Anf. 24 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Det låter betryggande att vi kommer att få alla dessa prövningar av en eventuell Öresundsbro. Men det är intressant att delegationen, som miljöministern själv har varit med om att tillsätta och som skall ha ett slags expertroll i sammanhanget, varnar för ett förberedande av brobygge, som också innebär stora förberedelsekostnader, och hävdar att det vore fel att över huvud taget gå in på denna väg. I stället menar man från delegationens sida att en tunnel vore en bättre lösning, om de geologiska förutsättningarna medger det. Det går också att tänka sig andra typer av lösningar när det gäller förbindelserna till övriga delar av kontinenten, till Europa.

Om en statlig delegation, som har miljöministerns uppdrag, skickar sådana allvarliga varningssignaler, föranleder inte det regeringen att göra en del uttalanden?

Anf. 25 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Delegationen har på trafikens område ett vidare uppdrag än så. En av delegationens viktigaste uppgifter som man arbetar aktivt med är att ta reda på hur mycket det går att effektivisera trafikarbetet i hela Öresundsregionen, dvs. eliminera onödigt transportarbete för att på det sättet minska miljöskadorna.

Ett liknande arbete gjordes av Miljöprojekt Göteborg tillsammans med Volvo, där man kom fram till att man kunde transportera lika mycket med 50 % mindre trafikarbete. Det var en ytterst värdefull slutsats som drogs. Oavsett vilka beslut som eventuellt kommer att fattas i den fråga som Kent Carlsson har tagit upp, kvarstår detta uppdrag som en av delegationens viktigaste uppgifter.

Anf. 26 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Miljöministern pekar på de slutsatser som miljödelegationen i Göteborg har kommit fram till, dvs. att det går att effektivisera trafikarbetet. Det är givetvis något som måste göras i hela Skåneområdet. Men här har vi en fråga som inte handlar bara om luftutsläppen. Går man på linjen att bygga en vägbro handlar det även om andra miljökonsekvenser som inte berör endast trafikarbetet. Det gäller genomströmningen av syre och salthaltigt vatten till Östersjön. Det finns endast mycket undermåliga studier om vad detta kan innebära. Därför hade det varit intressant att få miljöministerns synpunkter, inte bara på vägtrafiken utan även på genomströmningen till Östersjön.

Anf. 27 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är exakt den typen av prövning, grundad på mycket noggranna undersökningar, som skall göras med tillämpande av t.ex. vattenlag, miljöskyddslag eller naturresurslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1989/90:537 om koldioxidutsläppen

Anf. 28 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Virgin har frågat mig om regeringen ämnar förelägga riksdagen förslag om avsteg från riksdagens beslut 1988 om oförändrade koldioxidutsläpp.

I samband med 1988 års miljöpolitiska beslut behandlade jordbruksutskottet även utsläppen av koldioxid. Utskottet erinrade om att koldioxidutsläppen är av global natur och att de inte kan lösas genom nationella åtgärder. En internationell reglering är nödvändig. Riksdagen uttalade att regeringen bör klarlägga energianvändningens effekter på koldioxidhalten i atmosfären och utarbeta ett program för att minska utsläppen till vad naturen tål.

Regeringen avser att senare redovisa ett program för att minska klimatpåverkan från det svenska samhället. Frågan är alltså under beredning och jag är inte beredd att föregripa regeringsarbetet genom att nu diskutera denna närmare.

Anf. 29 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Jag konstaterar att hon dröjer sig kvar vid en del i riksdagens beslut, men att målet med oförändrade koldioxidutsläpp också ingår som delbeslut. Det är en viktig sak att ta vara på i detta beslut. Jag har inte något emot att man fördjupar debatten och även ser på metangasutsläpp, ozonutsläpp osv. Målsättningen om oförändrade koldioxidutsläpp som riksdagen har fastställt är av utomordentlig vikt. Den måste på alla sätt garaderas.

Bakgrunden till min fråga är de mycket motsägelsefulla uttalanden som Birgitta Dahl gjorde i somras och som Rune Molin gjorde för ett par veckor sedan, där de ifrågasatte riksdagens beslut om oförändrade koldioxidutsläpp.

Jag anser att beslutet var framsynt. Brundtlandkommissionen tar upp detta som det absolut viktigaste på miljöområdet, att vi kan hålla utsläppen på en oförändrad nivå. Därför är det med stor oro jag noterar varje förändring av detta beslut. Jag kan inte uppfatta Birgitta Dahls svar annat än som en början till en reträtt från beslutet.

Anf. 30 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är faktiskt inte vi som är motsägelsefulla, utan det är det parti som Ivar Virgin representerar. Jag vill gärna börja med att erkänna att jag har lärt mig att uppskatta Ivar Virgin som en mycket engagerad person

när det gäller miljöfrågorna. Men det parti som han företräder är motsägel-sefullt, eftersom det inte har föreslagit de åtgärder som krävs för att upprätt-hålla ett sådant här beslut. Det gäller framför allt på trafiksidan, eftersom det är där som det nu sker en ökning av koldioxidutsläppen – en ökning som har fortgått sedan den minut då beslutet fattades den 7 juni 1988.

Moderaterna har gått emot de beslut som vi har tagit initiativ till för att minska trafikens koldioxidutsläpp, samtidigt som de har föreslagit andra åt-gärder som innebär att utsläppen ökar. För att ni moderater skall vara tro-värdiga när det gäller denna fråga, måste ni ändra er politik.

Anf. 31 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag väntade att Birgitta Dahl skulle göra ett utfall just på trafikområdet. Rent faktiskt har koldioxidutsläppen minskat sedan riksdagen fattade sitt beslut, trots en trafikökning. Det är inte alls omöjligt att upp-fylla riksdagens målsättning, även om trafiken skulle öka. Det enda som fordras är en viss övergång till bibränsle, ett fortsatt energisparande och ett bibehållande av kärnkraften.

Vad som gör ekvationen fullständigt omöjlig är en avveckling av kärnkraf-ten i mitten av 1990-talet. Man kan då räkna ut att i stort sett varenda bil måste tas bort en bit in på 2000-talet under förutsättning att man går in för fossilframställd elkraft som ersättning för kärnkraften.

Det är Birgitta Dahl som har det här problemet, inte vi moderater. Vi har en strategi som medger oförändrade koldioxidutsläpp.

Anf. 32 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Där kröp bockfoten fram. Det är kärnkraften som är mode-ternas motiv för detta beslut, och ingenting annat.

Anf. 33 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! För oss moderater är bibehållandet av kärnkraften en del av strategin för att åstadkomma ett uppfyllande av målet. Det är helt rätt. Där har vi ett utomordentligt starkt stöd av t.ex. Brundtlandkommissionens rap-port. Rapporten talar t.o.m. om en vidareutvecklad kärnkraft som förnybar energikälla.

När Brundtlandrapporten över huvud taget rubricerar olika miljömål är koldioxidutsläppen det stora problemet. Därefter kommer ozonskiktet, och på detta område har Sverige fattat mycket bra beslut som vi moderater har gett vårt stöd.

Efter ozonskiktet kommer luftföroreningarna. När det gäller alla dessa områden har moderaterna fört en politik som syftar till att just minska ris-kena. Kärnkraften nämns som ett problem, men ett problem som går att lösa via olika åtgärder.

Anf. 34 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Detta är inte sant. Brundtlandkommissionen tar upp klimat-frågan som ett av de allvarligaste hoten. Man var djupt oense i fråga om kärnkraften, och därför sägs ingenting om den.

Sanningen är att klimatfrågan är global. Kärnkraften svarar, globalt sett,

för 2–3 % av energiförsörjningen, medan fossilbränslena svarar för 85 %. Det är inte hanterligt att lösa klimatfrågan med hjälp av kärnkraft. Vi måste i stället helt byta teknik och övergå inom både transport- och energisektorn till en radikalt bättre hushållning med resurserna och till nya miljövänligare tekniker såväl på fordonsidan som på energisidan.

Brundtlandkommissionen rekommenderar att detta skall ske under en övergångstid av 50 år. Jag kan rapportera från de internationella förhandlingarna att det är bara en handfull länder som är beredda att genomföra en stabilisering till år 2000. De flesta länder är inte ens beredda till detta.

Anf. 35 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Först vill jag säga att debatten just nu inom EG och i USA handlar om att åstadkomma det som riksdagen har fattat beslut om, nämligen oförändrade koldioxidutsläpp. Det är möjligt att man i dessa länder har några år kvar innan man kommer fram till ett sådant beslut, men det är fullständigt klart att debatten går i den riktningen.

För oss moderater har det varit naturligt att använda kärnkraften som ett sätt att uppnå målet. Det finns andra sätt, t.ex. att införa elbilar, etanol-drivna bussar och snabbtåg. Det finns möjlighet att övergå till biobränslen. Där har regeringen varit förvånansvärt passiv. När utvecklingen av gasnätet i landet hotar biobränsleanvändningen, har man ju anledning att ifrågasätta regeringens allvarliga avsikt att uppfylla det beslut som riksdagen har fattat.

Anf. 36 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Inför förberedelserna för den s.k. Bergenkonferensen i maj, som är ECE-ländernas förberedelse inför 1992 års globala konferens, är varken EG, Storbritannien, Västtyskland, USA, Sovjet eller Japan beredda att binda sig ens för en stabilisering av koldioxidutsläppen till år 2000.

Vi har samma nivå som är uppsatt till år 2000. Det är en handfull länder med Sverige i spetsen som driver detta krav. Detta är den mycket deprimerande verklighet som vi nu arbetar med att försöka påverka.

Anf. 37 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! När freonfrågan diskuterades slog sig Birgitta Dahl för sitt bröst och talade om det svenska beslutet att avveckla freonerna till 1995. Då var det självklart att Sverige skulle spela en föregångsroll.

Vart har den ambitionen tagit vägen när det gäller koldioxidfrågan? Denna är lika viktig, om inte viktigare. Brundtlandkommissionen sätter upp den som ett betydligt viktigare mål än frågan om ozonskiktet. Det finns anledning att ha en utomordentligt hög ambition just på detta område, vilket också Sveriges riksdag har haft genom att fatta detta beslut. Nu frågar jag om Birgitta Dahl är solidarisk med beslutet.

Anf. 38 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi spelar i dag en föregångsroll. Det var vi som väckte förslaget om en klimatkonvention, och det är vi som i dag internationellt driver de mest långtgående kraven. Det tänker vi fortsätta att göra. Vi kommer också att i vårt eget land föra en politik som överensstämmer med den ambitionen.

Anf. 39 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Det tar jag som ett löfte om att låta bli en förtidsavveckling av kärnkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1989/90:480 om omhändertagandet av dödfödda och aborterade foster

Anf. 40 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat mig vilja åtgärder regeringen avser att vidta för att rutiner för omhändertagande av dödfödda och aborterade foster skall utarbetas med ledning av sittande utrednings överväganden.

Vid en tidigare frågedebatt med Ingrid Ronne-Björkqvist som gällde samma frågeställning förklarade min företrädare att det ingår i transplantationsutredningens uppdrag att överväga frågor som rör hanteringen av aborterade foster. Transplantationsutredningen överlämnade vid årsskiftet ett delbetänkande om samtyckesregler vid organdonation. Jag har fått veta att transplantationsutredningen i ett kommande betänkande avser att ta upp bl.a. den nu aktuella frågan.

Som Ingrid Ronne-Björkqvist konstaterar arbetar socialstyrelsen också med detta. En särskild arbetsgrupp inom socialstyrelsen har utarbetat förslag till allmänna råd rörande omhändertagande av foster i samband med abort. Förslaget har därefter remissbehandlats och kommer om socialstyrelsen så beslutar att ges ut i styrelsens författningssamling.

Om transplantationsutredningens överväganden senare visar att ändringar eller kompletteringar behövs i något avseende får man ta ställning till det då.

Anf. 41 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

I januari 1986 skrev jag en motion om att dödfödda bör omhändertas på ett värdigt sätt. Det tyckte också riksdagen och begärde av regeringen en översyn av rutinerna. Inte förrän i juni 1988 fick transplantationsutredningen direktiv att göra denna översyn, sedan jag påmint om riksdagsbeslutet. Senast hösten 1986 frågade jag om inte utredningen borde påskyndas, så att man skulle få etiskt acceptabla rutiner.

Det berodde på att ett barn hade försvunnit till föräldrarnas bestörtning. Troligtvis hade det dödfödda barnet hamnat i soporna. Ansvarigt statsråd tyckte inte att det brådskade, utan att det räckte med det initiativ som socialstyrelsen hade tagit.

Jag tycker fortfarande att ordningsföljden är felaktig. Utredningen borde ligga till grund för de rutiner som fastslås, i stället för att utredningens överväganden kommer släntrande i efterhand. Vad skall man annars ha en utredning till? Det är orimligt att regeringen inte på drygt tre år har lyckats få fram

ett underlag för den översyn som riksdagen har begärt, när det gäller en så pass begränsad konkret fråga.

Om det hade funnits ett vettigt beslutsunderlag hade vi bl.a. förskonats ifrån den bisarra debatt som har florerat i kvällspressen under den senaste tiden. Man har där gett sken av att aborterade foster skulle begravas med präst, ljus och blommor och att det är ett påfund från socialstyrelsen för att ge kvinnorna skuldskänslor. Fostren bränns. Tidigare skedde det med soporna, men i dag sker det i kremeringsugnar. Det görs naturligtvis utan alla ritualer, om inte föräldrarna har bett om det. I själva verket berör detta endast en bråkdel av aborterna, bara 3–5 %. 95 % av aborterna sker så tidigt att det inte går att se fostret med blotta ögat. Detta handlar inte om skuld, utan om rätten att få sörja både när det gäller dödfödda barn och när det gäller sena aborter.

Vore det inte rimligt att utredningen påskyndas, så att den trots allt får ligga till grund för socialstyrelsens allmänna råd?

Anf. 42 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag har full förståelse för Ingrid Ronne-Björkqvists djupa irritation över tidsutdräkten. Får jag ändå säga att transplantationsutredningen arbetar utomordentligt seriöst med dessa frågor. Socialstyrelsen har nu tagit fram allmänna råd. De har remissbehandlats, och man har tittat mycket noga på dem. Det är min bedömning, att när socialstyrelsen beslutar om dessa allmänna råd, kommer de att ligga till grund för en bra hantering.

Därför avslutade jag mitt inledande svar med att säga att om transplantationsutredningen vid en ordentlig och ännu grundligare analys kommer fram till att det utöver socialstyrelsens allmänna råd behöver göras någon ändring, är det min uppfattning att man får göra ändringen då. Det är bättre att under tiden ändå arbeta efter socialstyrelsens allmänna råd.

Anf. 43 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag vill betona att jag tycker att det är bra att socialstyrelsen har tagit detta initiativ nu när regeringen har varit så pass senfärdig med att följa upp riksdagens beslut. Det hade dock varit en fördel om utredningens betänkande hade legat som grund för socialstyrelsens allmänna råd, så att det hade funnits en beredskap när den här pressdebatten kom.

Torgny Larsson, som har erfarenhet av detta som präst, har också i år väckt en motion i ämnet. Han tar upp att det finns oklarheter i socialstyrelsens råd när det gäller informationen till och kontakterna med fostrets föräldrar. Det är tyvärr risk för att man får se över detta när utredningen kommer, och ändra en del.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1989/90:533 om socialstyrelsen och ansvaret för den centrala tillsynen av hälsoskyddet

Svar på frågor

Anf. 44 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att komma till rätta med problemet att socialstyrelsen inte längre kan svara upp mot fältets behov av kunskaps- och planeringsunderlag vad gäller hälsoskyddet.

Socialstyrelsen har vid årsskiftet fått en ny organisation, som bl.a. har medfört att styrelsen för närvarande har en viss övertalighet. Samtidigt är vissa tjänster vakanta, däribland två tjänster som är avsedda för central tillsyn av hälsoskyddet. Enligt socialstyrelsen kommer styrelsen att på ett tillfredsställande sätt klara av den centrala tillsynen av hälsoskyddet som styrelsen skall utöva enligt hälsoskyddslagen (1982:1080) och hälsoskyddsförordningen (1983:616) så snart de vakanta tjänsterna hunnit bli tillsatta. Jag avser därför inte att föreslå regeringen att nu vidta några åtgärder vad gäller denna tillsyn.

Anf. 45 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret.

I det decentraliserade system som vi arbetar med i dag måste vi undvika dubbelarbete. Det är här socialstyrelsens kunskapsförmedlande funktion är så viktig, liksom dess tillsyn. Den utbyggnad och utveckling av hälsoskyddet som sker på kommunal nivå måste ha sin motsvarighet på central nivå. Miljö och hälsoskyddsnämnder måste kunna få stöd i sitt arbete med att försöka realisera riksdagens intentioner genom sin kunskapspridning.

I dag har socialstyrelsen 1,75 handläggare för hälsoskyddsfrågor plus en handläggare för psykosocial medicin. Det är chefen för enheten och en trekvartstjänst för biologiska miljöfaktorer. Det finns ingen som arbetar med fysikaliska, kemiska miljöfaktorer eller med att stimulera uppbygganden av samhällsmedicinska enheter. Det var de som en gång i tiden tog över funktioner från länsläkarorganisationen. Det finns ingen läkare där och inte heller någon som arbetar med omgivningshygien. Samtidigt reser allergiutredningen, sjuka-hus-utredningar och andra krav på både socialstyrelsen och dem som arbetar lokalt.

Nu säger socialministern att de vakanta tjänsterna skall tillsättas. Jag hoppas på det. Men finns det pengar för detta? Socialstyrelsen säger för närvarande upp personer, om jag har förstått saken rätt. När räknar man med att tillsätta tjänsterna?

Anf. 46 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag kan i denna stund inte säga exakt när tjänsterna kan tillsättas. Däremot är det viktigt att det finns en korrespondens mellan den kommunala hälsoskyddsorganisationen och möjligheten att få stöd centralt.

På grundval av förda samtal och den information jag hittills har fått från socialstyrelsen kan jag konstatera att man i den nya organisationen har för avsikt att också arbeta på ett något annorlunda sätt, nämligen genom att ta till sig expertis utanför socialstyrelsen. Det är dock en helt ny organisation,

och det tar naturligtvis litet tid innan man hinner genomföra detta i praktiken. Men som jag bedömer det kommer den nya socialstyrelsen med en bra stab, som har goda kunskaper och som till sig knyter t.ex. kommunal expertis för att arbeta fram underlag för råd och stöd, att vara en mycket slagkraftig organisation också på hälsoskyddsområdet. Det är min förhoppning att man ganska snart kommer att kunna tillsätta de tjänster som behövs.

Avslutningsvis vill jag säga att påståendet om att man har en viss övertalighet är riktigt. Den hänger samman med att man hade en något osäker bedömning om hur stor organisation man skulle ha när man utformade sin budgetframställning. Som planeringen nu ser ut, kommer man att kunna hantera detta under året.

Anf. 47 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Då är det viktigt att riksdagen inför nästa budgetproposition på sitt bord får ett bra beslutsunderlag beträffande resurstilldelningen, så att styrelsen kan tillgodose behoven ute på fältet. Annars haltar det verkligen när det gäller genomförandet av de intentioner om ett decentraliserat ansvar som sjösattes omkring 1980. Jag ser med spänning fram emot att hjulen börjar snurra i den myndighet där jag fortfarande har kvar en del av mitt hjärta.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:538 om traktamentes m.m. betydelse för placering i sjuklöneklass

Anf. 48 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Carl-Johan Wilson har frågat mig vilka åtgärder jag kan vidta för att förhindra att arvoderade fritidsuppdrag inom t.ex. politik och folkrörelser blir så belastande för en s.k. huvudarbetsgivare att det minskar benägenheten att anställa personer med sådana engagemang.

Det förslag till regler om sjuklön under de första 14 dagarna av en sjukperiod som för närvarande håller på att arbetas fram inom socialdepartementet är inte avsett att medföra att en arbetsgivare blir skyldig att betala ut sjuklön utöver vad han skulle ha betalt ut i lön och andra anställningsförmåner till den anställde. Den sjuklön som huvudarbetsgivaren betalar ut avses således inte omfatta extra inkomster från fritidsuppdrag etc. Den omständigheten att den anställde har arvoderade fritidsuppdrag medför alltså inte ytterligare kostnader för huvudarbetsgivaren.

Anf. 49 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Tack så mycket för svaret. Det står i det att en arbetsgivare inte blir skyldig att betala ut sjuklön utöver vad han skulle ha betalat i lön och andra anställningsförmåner. Betyder det att han får betala ut 100 % av lönen för den som har fritidsuppdrag, eller bara 90 % av lönen, som nu är fallet?

Anf. 50 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! I förhållande till den nuvarande timsjukpenningen blir det inga förändringar.

Anf. 51 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Det är alltså inte korrekt, som det står här, att han kan bli skyldig att betala ut upp till den lön som skulle ha utgått, utan även i fortsättningen endast 90 %?

Anf. 52 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Ersättningen från sjukförsäkringssystemet blir densamma som nu. Sedan fyller arbetsgivaren upp enligt det förslag till timlönesjukpenning som tidigare antagits. När det däremot gäller arvoderade uppdrag är det mycket olika beroende på hur uppdragskonstruktionerna ser ut och i vilket förhållande de står till sjuklönesystemet.

Anf. 53 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Jag tror att man måste inse att det här kan bli en stor försäkring av sjukpenningen för ganska många som nu bygger sin årsinkomst på ganska omfattande extrainkomster. Det gäller t.ex. för en landstingsledamot, som jag tog som exempel i min fråga.

Hur blir det då med den minskning av arbetsgivaravgifterna som det är tänkt att arbetsgivarna skall få för sina åtaganden för inträdet under de första 14 dagarna? Betyder detta att alla de som knappast har någon huvudarbetsgivare utan vidare får behålla sin ersättning? Ytterst få av t.ex. fritidspolitikerna i kommun och landsting har kommunen som huvudarbetsgivare. Uppstår det inte här orättvisor?

Anf. 54 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! När det gäller de första 14 dagarnas sjuklön är avsikten med förändringen att framför allt underlätta för den som är sjuk att få sin ersättning från ett enda ställe. Man skall också underlätta för försäkringsadministrationen på det viset att man frigör ett antal årsarbetare. Avsikten är inte i övrigt att förändra relationerna mellan det nuvarande sjukersättningssystemet och det sjukersättningssystem som kommer att träda in under de första 14 dagarna. Detaljer i detta kommer vi att återvända till under våren, först i en lagrådsremiss och därefter i en proposition.

Anf. 55 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Men ser inte socialministern något problem i att det för ganska många människor blir en väsentlig försäkring? Kan inte vi politiker få kritik från människor som har byggt upp sin sjuklöneklassstillhörighet på extrainkomster och som helt plötsligt kanske inte får mer än hälften så mycket i ersättning? Jag har senast i dag varit i kontakt med försäkringskassan, och där säger man att det inte alls är så ovanligt att försäkringstagare får en sjuklön som är så hög att den motsvarar nästan dubbla inkomsten. För dem blir detta en mycket stor försäkring. Får vi inte kritik för detta?

Anf. 56 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag kan inte nu i huvudet göra någon bedömning av hur stor den kår av förtroendevalda som får en så avsevärd försämring av sin sjukersättning för arvoden skulle vara. Men i de fall där man har så stora arvoden som heltids- eller kvartstidsarvoden, vilka sätts ned i samband med sjukdom, så att man inte får ut arvodet när man är sjuk, utbetalas enligt min minnesbild arvodena oavsett om man är sjuk eller inte. Det gäller i varje fall beträffande årsarvoden. Men i de fall där arvodet bortfaller under sjukdom får vi skapa sådana regler att den delen ersätts från sjukkassan.

Anf. 57 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Det var ju ett fint besked i det svaret. Det innebär att vi kan få räkna med att bestämmelserna kommer att bli sådana att t.ex. en ishockeydomare som har goda extrainkomster kommer att få ersättning för dessa inkomster av försäkringskassan.

Anf. 58 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det gäller naturligtvis under förutsättning att dessa arvoden bortfaller under den tid då man är sjuk.

Anf. 59 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Det är svårt att döma ishockeymatcher när man är sjuk.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1989/90:510 om reklamförbudet i kabellagen

Anf. 60 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Karin Falkmer har frågat mig om jag kommer att ta något initiativ för att avskaffa reklamförbudet i kabellagen.

Bakgrunden till frågan är att kabelnämnden den 16 mars har beslutat att fr.o.m. den 1 april 1990 återkalla tillståndet att bedriva egensändningar för det lokala kabelsändarföretaget Västerås Vision. Kabelnämnden har vidare bestämt att nytt tillstånd får ges tidigast för tiden fr.o.m. den 1 juli 1990.

Grunden för kabelnämndens beslut är att Västerås Vision har överträtt ett förbud i lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar genom att medge kommersiell reklam i egensändningar.

Jag har för närvarande inga planer på att föreslå att förbudet mot reklam i egensändningar i kabel skall avskaffas. Radiolagsutredningen har emellertid i uppgift att se över kabelsändningslagstiftningen, bl.a. med hänsyn till erfarenheterna av tillämpningen (jfr. dir. 1989:21). Det blir därför inom en nära framtid aktuellt att pröva om reglerna i alla avseenden är lämpligt utformade.

Anf. 61 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag tackar Bengt Göransson för svaret. Det var tråkigt att ministern inte för närvarande har planer på att avskaffa reklamförbudet i

kabellagen. Det som har drabbat Västerås Vision visar tydligt hur otidsenlig och inkonsekvent kabellagens reklamförbud är.

Kabelnämnden har tystat den lokala TV-kanalen med nyhetsprogram och allt, som straff för att reklamförbudet ansetts ha blivit överträtt i två av alla de program som sänts. Det ena var ett program med mattips, där ICA:s företagslogotype förekommit. I det andra programmet ansågs ett samtal om fondavsättningar vara ett led i Nya Sparbankens marknadsföring.

Förbudsinställningen när det gäller reklam är i otakt med tiden. Verkligheten har passerat kabellagen för länge sedan.

Svenska folket kan se reklamslag i satellitkanaler dagen lång. Om nu västeråsarna i brist på Västerås Vision sätter sig ned och tittar på ishockey-VM i vår monopol-TV, översköljs de av rinkreklam. Att strypa lokalt producerade TV-kanaler för brott mot reklamförbudet anser jag under dessa omständigheter vara orimligt. Det går inte att hur länge som helst blunda för verkligheten. De utredningar som tillsatts, radiolagsutredningen och utredningen om reklam i TV, är förhoppningsvis tecken på en viss insikt hos socialdemokraterna, men det hjälper inte Västerås Vision i nuläget. Ett snabbt avskaffande av reklamförbudet i kabellagen är det enda riktiga. Hur snabbt kan ett sådant förslag komma från regeringen?

Anf. 62 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig bara säga att den åtgärd som kabelnämnden har vidtagit ju inte är plötsligen påkommen. I själva verket har man i tre beslut tidigare funnit att det har förekommit kommersiell reklam i sändningarna. Det har fattats fyra olika beslut innan man har dragit in sändningstillståndet.

Jag kan ha respekt för den uppfattning som Karin Falkmer framför, att det borde vara tillåtet – men det är faktiskt inte tillåtet att göra reklam i kabelsändningar enligt den lag som gäller. Principiellt har jag litet svårt för de människor som inte respekterar lagar som de inte gillar och som tycker att de kan stifta sina egna lagar. Är det ett sådant samhälle som Karin Falkmer tycker att vi skall ha?

Anf. 63 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Reklamförbudet i kabellagen är ju passerat av tiden. Det förekommer reklam i TV-sändningar, via satellit och även i vår monopol-TV. Det är just det förhållandet att reklamförbudet förekommer i kabellagen som jag motsätter mig. Det är också detta förbud i kabellagen som har drabbat Västerås Vision så hårt. Västerås Vision drivs som en stiftelse med kommunen, högskolan, Sparbanken, ICA, Konsum och flera andra intressenter som gör egna program.

Några av dessa program har bedömts bryta mot reklamförbudet. Som följd av detta stängs hela Västerås Vision. Västeråsarna går miste om direktsända kommunfullmäktigedebatter, andra politiska debatter, lokala nyheter och sportevenemang. Anser ministern att detta är rimligt? Om inte, kommer ministern att vidta någon åtgärd för att upphäva reklamförbudet i kabellagen? Anser Bengt Göransson att detta förbud är i takt med tiden?

Anf. 64 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Västerås Vision må få anse att kabellagen är dålig, men vad det handlar om är att man ansett att man inte bör följa en lag som gäller. Nämnden har nu för fjärde gången konstaterat att man inte bryr sig om lagen.

Det vore rimligt att få veta om vi generellt skall ha den uppfattningen att man, när man anser att en lag inte längre är tidsenlig, inte är skyldig att följa den.

Anf. 65 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag kan inte bedöma om de reklamslag som just nu varit aktuella bryter mot reklamförbudslagen eller inte. Det som är viktigt för mig är att det uppenbarligen står i strid med den allmänna opinionen att ha ett reklamförbud i kabellagen vilket slår undan benen för en lokal TV-station i Västerås på det sätt som skett. Anser Bengt Göransson att reklamförbudet gynnar en lokal TV? Finns här inga problem för Bengt Göransson?

Anf. 66 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag är tillräckligt gammalmodig för att tycka att man skall respektera de lagar som finns. Om en tillsynsmyndighet knäpper mig på fingrarna och säger att jag inte följt lagen, försöker jag rätta mig efter det. Jag säger då inte att jag tycker att den gällande lagen inte skall tillämpas och att jag därför inte följer den. Jag följer lagen när den finns.

I en tidigare frågedebatt här i kammaren visade sig en partivän till Karin Falkmer företräda uppfattningen att man i offentliga miljöer borde censurera den konst man inte gillade. Det parti Karin Falkmer representerar är alltså något sviktande både i fråga om laglydnad och i fråga om censurvilja.

Anf. 67 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Även jag är mycket mån om att vi följer de lagar som vi har stiftat här i Sverige. Men när vi ser att lagarna står i så uppenbar strid mot verkligheten att de är otidsenliga, och när effekterna av en lagstiftning blir sådana som de blivit i det här fallet, blir min fråga: Kommer ministern att se till att reklamförbudet i kabellagen upphävs, så att Västerås Vision och andra lokala TV-stationer inte ramlar i dessa fallgropar och blir dömda för brott mot reklamlagen och därmed blir avstängda?

Anf. 68 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Karin Falkmer har fått svar på den frågan. Det pågår en översyn av frågan huruvida kabellagen på några punkter kan behöva ändras. Jag vill emellertid understryka att jag knappast ser någon anledning att förespråka ett system med total regellöshet på detta område. Väldigt få av dem som yttrar sig i den offentliga debatten om etermedia och eterlagstiftning förespråkar ett totalt regellöst system, än mindre ett system enligt vilket var och en har rätt att formulera sina egna lagar.

Anf. 69 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag vet inte hur jag skall tolka utbildningsministerns senaste inlägg. Kan jag ta det till intäkt för att det problem som vi nu diskuterar, det

som drabbat Västerås Vision, i och med förslaget från radiolagsutredningen inte kommer att kvarstå?

Svar på frågor

Anf. 70 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Om någon efter att tre gånger ha blivit tillhållen att respektera gällande lag bryter mot lagen en fjärde gång och därvid drabbas av en konsekvens, tycker jag inte att man utan vidare kan säga att det är synd om den sålunda drabbade. Han har med öppna ögon gått mot den sanktion som han drabbats av.

Anf. 71 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Min fråga var inte denna, utan den var: Kommer radiolagsutredningens arbete att utmynna i ett förslag som gör att det som drabbat Västerås Vision inte kommer att kunna drabba den som betar sig på precis samma sätt som Västerås Vision – dvs. om ICA:s logo visas eller om det förekommer någon annan reklamsnutt i programmet? Med andra ord: Kommer reklamförbudet att tas bort?

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1989/90:514 om lärarnas färdigheter i svenska

Anf. 72 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Birger Hagård har frågat skolministern vilka åtgärder han tänker vidta för att garantera att nyexaminerade lärare har godtagbara färdigheter i svenska.

Frågan har överlämnats till mig då det är jag i regeringen som ansvarar för lärarutbildningen.

Jag har vid ett flertal tillfällen betonat hur viktigt det är att de lärare vi utbildar har goda kunskaper. För att uppnå detta har vi bl.a. höjt förkunskapskraven till den nya grundskollärlinjen avsevärt. För att detta skall ha någon verkan i praktiken krävs att motsvarande kunskaper är inhämtade i underliggande skolstadier.

Jag anser det därför rimligt att utgå ifrån att den elev som genomgått en treårig gymnasieutbildning med betyget 3 i svenska också behärskar språket.

Enligt vad jag erfarit har högskolan i Karlstad, som undersökt de blivande lärarnas kunskaper i svenska, planerat stödundervisning för de 10–15 studenter som har behov av detta.

Anf. 73 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret, som jag dock måste säga att jag tyvärr finner något uddlöst. Det har gjorts undersökningar, som redovisats i den offentliga debatten, av de blivande lärarnas svenskkunskaper. I detta fall gäller det Karlstad. Men i Linköping är förhållandena desamma. Man tvingas där regelbundet underkänna 20 % i de diagnostiska proven. Det gäller också många andra av våra lärarhögskolor.

Min fråga var vilka åtgärder utbildningsministern tänker vidta för att ny-

examinerade lärare skall ha godtagbara färdigheter i svenska. Av svaret att döma tänker utbildningsministern inte vidta några åtgärder alls. Han anser det rimligt att utgå ifrån att den elev som gått igenom en treårig gymnasieutbildning med betyget 3 i svenska också behärskar svenska språket. Men när det nu inte är så, vad skall man då göra för att komma till rätta med problemet? Är det rimligt att man anordnar stödundervisning, inte bara i Karlstad utan även på många andra av våra högskolor och universitet? Är inte detta sådant som borde vara avklarat långt tidigare? Det är ju inga särskilt svårstavadade ord det har varit fråga om, utan det gäller enkla ord som *tofsar*, *hittills*, *inifrån*, *hämnd*, *kungjorde* osv. Måste vi inte erkänna att här har utbildningen misslyckats? Det hjälper inte att vi ställer högre förkunskapskrav. Om eleverna ändå inte lever upp till dessa, vad bör då göras?

Anf. 74 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Uddlöst är inte svaret, eftersom en stor del av de nödvändiga åtgärderna i realiteten redan är vidtagna. Jag kan med en viss tillfredsställelse påpeka att jag under mina år både som skolminister och som utbildningsminister har medverkat till att kraven på kunskaper i svenska har ökats. Under den period då jag var skolminister såg vi till att svenskämnet fick en förstärkt ställning – ökat timantal i grundskolan och en ändring av kursplanen med starkare tonvikt på språk och litteratur. Jag förutsätter att detta kommer att få genomslag, så att eleverna lär sig mer.

Sedan kan jag hålla med Birger Hagård om att man ibland blir litet förfärad när man ser prov på dålig språkbehandling. Jag fick för någon dryg vecka sedan Kunskapsrörelsens tidsskrift Äpplet. Det var det värsta jag läst i hela mitt liv – en undermålig prosa, närmast av sjösjukeprosans karaktär, med obegripliga meningar. Det var ändå en skrift som pläderar för kunskap i skolan. Det gjorde mig något förfärad. Jag tröstade mig med att Kunskapsrörelsens företrädare kommit upp så pass högt i åren att jag inte haft ansvaret för deras skolgång.

Anf. 75 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag skulle då närmast ha tänkt tanken att det är elever i Bengt Göranssons skola som skrivit i Kunskapsrörelsens tidning. Nu har jag inte läst den tidningen, och jag skall därför inte debattera innehållet i den. Om nu alla förträffliga åtgärder har vidtagits av utbildningsministern, borde vi väl ändå ha sett några resultat vid det här laget. Hur illa var det då inte innan utbildningsministern satte i gång med denna reformverksamhet? Om nu 20 % av de blivande lärarna i Linköping inte klarar de diagnostiska proven, frågar man sig med förskräckelse hur det såg ut för tio år sedan.

Anf. 76 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! I och för sig vet vi att det även i gångna tider förekom att en och annan stavade fel på ett och annat ord. Jag har emellanåt icke utan tillfredsställelse kunnat notera att också folk med mycket gedigen akademisk utbildning i brev titulerar mig som vore jag kommunalråd. Jag står ut med det, eftersom jag vet att sådant förekommer alltemellanåt.

Med viss förtjusning läste jag en annons, där en av våra största tidningar

sökte sommarvikarier till ledarredaktionen och där det hette: "Stilistisk förmåga är ett plus." Det finns mycket att göra när det gäller behoven att förstärka kunskaperna i svenska. Jag hoppas att vi skall kunna hjälpas åt i det arbetet.

Anf. 77 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Det låter alldeles utmärkt. Jag skall gärna medge att det händer att man kan göra missar med stavningen. Men det värsta är att det här är fråga om blivande lärare i svenska. På dessa måste vi väl ändå kunna ställa kravet att de skall kunna det egna språket.

Statsrådet är alltså inte beredd att ställa högre krav. Uppenbarligen räcker det inte med betyget 3 i det relativa betygssystemet. Det bör tydligen vara ett högre betyg, kanske betyget 4, något som har krävts av högskolans företrädare.

Anf. 78 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Där måste jag polemisera mot Birger Hagård. Jag tycker nämligen att man för att få betyget 3 i svenska skall kunna stava. Jag är inte beredd att höja betygskravet och säga att man inte behöver kunna stava för att få betyget 3. Det vore att ställa för låga krav. På den punkten skiljer vi oss åt.

Anf. 79 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Då får vi alltså ställa krav på lärarna att de är betydligt hårdare i sin betygsättning, så att våra små elever kanske redan i grundskolan lär sig någonting.

Anf. 80 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Möjligen inte hårdare i sina betygskrav, men däremot framgångsrikare och effektivare i sin undervisning.

Anf. 81 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Hur avser då utbildningsministern att få dem effektivare i sin undervisning? Det var ju en av kvintessenserna i min fråga.

Anf. 82 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Genom att se till att de tillämpar den kursplan för ämnet svenska som gäller för grundskolan.

Anf. 83 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Låt oss då se framtiden an med förhoppning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 84 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Erkki Tammenoksa har frågat mig om inte försvaret brister i sin uppgift med anledning av den vandalisering som ägde rum på ett tåg med värnpliktiga för en tid sedan. Erkki Tammenoksa har också frågat vilka åtgärder jag tänker vidta med anledning av det inträffade.

Det är olyckligt att det i samband med "muck" har utvecklats traditioner bland de värnpliktiga som ofta innebär alltför mycket alkoholdrickande. Detta i kombination med en högt uppskruvad stämning kan ibland få mycket tråkiga konsekvenser. Givetvis är det fullkomligt oacceptabelt att sådana här saker inträffar i samband med de värnpliktigas resor liksom i andra sammanhang. Det bör dock framhållas att det varit ett litet antal värnpliktiga som genom sitt uppträdande gett merparten av sina kamrater på tåget dåligt rykte och åsamkat dem ett halvt dygns längre resa.

Det är viktigt att man har klart för sig att de värnpliktiga inte är i tjänst under resorna till och från förbanden utan under den tiden är att betrakta som civila resenärer. Det är alltså det civila samhällets lagar och förordningar som gäller. Om någon skall ställas till ansvar i det här fallet är det alltså till polisen som saken skall anmälas.

När det gäller vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av det inträffade konstaterar jag att saken för närvarande är föremål för polisutredning. Jag utgår ifrån att berörda myndigheter kommer att vidta de åtgärder som utredningen kan komma att föranleda. I avvaktan på resultatet av utredningen ser jag i nuläget ingen anledning att vidta några åtgärder i fråga om de värnpliktigas resor.

Anf. 85 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Jag konstaterar att detta alltså är en civil fråga.

Såvitt jag förstår har även de värnpliktiga som från början inte deltog i vandaliseringen drabbats av något slags raseri och slängt ut en massa föremål, statens egendom, som hämnd för att de fick stanna kvar på ett stillastående tåg. Det var alltså inte fråga om något litet antal värnpliktiga.

Jag tycker att det är egendomligt att värnpliktiga betar sig på det här sättet, vare sig det sker på fritiden eller under militärtjänstgöring. Jag ser frågan i det vidare perspektivet hur vi skall kunna stoppa våld och vandalism. Jag ser frågan ur Stockholms synvinkel.

Det pågår t.ex. en diskussion om skolans bristande resurser. Är det inte dags att någon gång ifrågasätta vandalismen i skolorna och i deras omgivningar?

Jag anser att vi måste få till stånd en diskussion om ansvar och solidaritet. Jag efterlyser något slags gruppsvar även inom det militära. Grupptricket kan utövas på många sätt.

Frågorna hopar sig: Har de värnpliktiga på resan åtföljts av valda förtroendemän? Hade inte befälet kunnat ingripa? Eller har det över huvud taget inte funnits något befäl med på tåget? Jag har ytterligare en fråga, som

Svar på frågor

jag får återkomma till sedan försvarsministern besvarat de nu ställda frågorna.

Anf. 86 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Som jag redan framhållit är det oacceptabelt att sådana här saker inträffar. Det som hände under denna tågresa hör emellertid till de sällsynta undantagen och skall därför enligt min mening inte tolkas så, att försvaret skulle ha misslyckats med sin utbildning av de värnpliktiga. Systemet med chartrade tåg mellan Stockholm och Norrland har tillämpats i princip varje helg under flera års tid, och det fungerar normalt mycket bra.

I detta sammanhang vill jag även upplysa om att de militära myndigheterna i Boden har ett särskilt system för resorna i samband med utryckningen från förbanden. Eftersom tidigare erfarenheter har visat att dessa resor i allmänhet är mycket stökiga följer militärpolis med på dessa tåg och svarar för ordningen. De värnpliktiga får inte förvara någon alkohol på förbandet där de tjänstgör. Från förbandets sida kan man därför kontrollera att de värnpliktiga inte tar någon alkohol med sig på tåget vid dessa tillfällen, eftersom de värnpliktiga är i tjänst fram till dess att bussarna som tar de värnpliktiga direkt till tåget kör in på kasernområdet. Som jag tidigare har nämnt finns det dock ingen möjlighet för de militära myndigheterna att agera när de värnpliktiga reser från Stockholm till Boden, eftersom de värnpliktiga då startar resan som civila resenärer.

Slutligen, herr talman, ser även jag mycket allvarligt på det som frågeställaren har tagit upp. Jag är inte helt övertygad om att alla de åtgärder som bör vidtas har vidtagits.

Anf. 87 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Försvarsministern sade att det sista inte har sagts i denna fråga, och det tar jag som ett positivt besked.

Jag undrar om sådana här händelser skulle kunna tas upp på de militära enheterna vid den allmänna utbildningen. Anser inte försvarsministern att frågan borde diskuteras inom försvaret bland de värnpliktiga i vidare mening inför muck, då det kan befaras att något skall hända?

Anf. 88 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag kan försäkra frågeställaren att frågor av denna art har tagits upp, och de diskuteras inför varje sådant tillfälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1989/90:531 om underhållet av flygmotor RM 8

Anf. 89 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Birger Andersson har, med hänvisning till en fråga till mig den 13 januari 1989 i samma ärende, ånyo frågat mig vilken tidsplan och beslutsgång som gäller för det fortsatta underhållet av flygmotor RM 8 till flygplan Viggen.

Försvarets materielverk tecknade år 1983 femåriga avtal med FFV om underhåll och med Volvo Flygmotor om tekniskt produktstöd av flygmotor RM 8. Under slutet av avtalsperioden inleddes förhandlingar om nya avtal med verkan från den 1 juli 1988. Jag svarade Birger Andersson i fjol att det av olika skäl hade uppstått förseningar, varför materielverket vid den tidpunkten hade begärt en förlängning av avtalen med företagen till den 1 april 1989.

Regeringen har, sedan materielverket under hösten 1989 redovisat sin bedömning av underhållsfrågan, medverkat till att förhandlingar och kontakter har tagits mellan berörda parter. Av detta skäl har under åren 1989 och 1990 ytterligare förlängningar av det gällande avtalet begärts av materielverket fram till den 1 juli 1990 för att medge att förhandlingarna skulle kunna slutföras.

Inriktningen är, i likhet med vad jag sade i mitt svar i fjol, således att ett beslutsunderlag skall föreligga inom kort. Jag inser att Birger Andersson kan ha svårt att tro mig med hänsyn till att jag uttryckte mig på i stort sett samma vis i fjol. Men jag kan, utan att avslöja något om de pågående förhandlingarna och kontakterna, försäkra Birger Andersson att ärendet inte legat still under det gångna året. Vi är nu enligt min bedömning trots allt avsevärt närmare ett beslut i frågan jämfört med i fjol. Jag avvaktar det slutliga resultatet av de pågående förhandlingarna och kontakterna. Regeringen kommer därefter att slutligt bereda ärendet.

Anf. 90 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret. När jag ställde en liknande fråga i januari 1989 fick jag uppfattningen att ett regeringsbeslut skulle fattas under våren 1989. Ärendets handläggning har alltså dragit ut på tiden.

Det här är en mycket viktig fråga för Arboga kommun. Över 400 arbetstillfällen kan bli berörda. Anställda, kommuninvånare och kommunledning känner självfallet oro när de inte vet hur framtiden kommer att gestalta sig.

Arboga är en kommun med något över 14 000 invånare. Jag har tidigare gjort jämförelsen att 400 arbetstillfällen i Arboga motsvarar över 4 000 arbetstillfällen i en kommun av Uppsalas storlek.

När det gäller regeringens handläggning vill jag ställa ett par kompletterande frågor till försvarsministern. Kommer regeringen att göra en fullständig samhällsekonomisk bedömning inför ärendets avgörande? Min andra fråga är mycket kort. När kommer det slutliga regeringsbeslutet att fattas?

Anf. 91 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Det slutliga ställningstagandet när det gäller underhållsleverantör för RM 8 är som jag har sagt ännu inte gjort. Det vore fel av mig att kommentera ärendet innan det är avgjort. Med tanke på de siffror som Birger Andersson har redovisat vill jag ändå tillägga att Birger Andersson inte skall vända sig till mig när det gäller arbetsmarknadsfrågor. För dessa har regeringen en utmärkt arbetsmarknadsminister.

Beträffande Birger Anderssons sista fråga vill jag säga att så fort som regeringen har fattat sitt beslut kommer den också att meddela det.

Anf. 92 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall be att få komplettera med ytterligare en fråga till försvarsministern. Den vill jag formulera på följande sätt: Kommer försvarsministern att diskutera detta ärendes handläggning med arbetsmarknadsministern och industriministern?

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Meddelande om svar på interpellation 1989/90:146

Anf. 93 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag vill meddela att jag inte inom den föreskrivna tiden kommer att kunna besvara Hans Lindblads interpellation om mobbning inom försvaret. Anledningen är att Hans Lindblad har varit förhindrad att ta emot svaret vid det planerade tillfället. Jag har kommit överens med Hans Lindblad om att interpellationen skall besvaras fredagen den 11 maj 1990.

18 § Svar på fråga 1989/90:485 om automatisk hastighetskontroll

Anf. 94 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Göran Ericsson har frågat vilka åtgärder justitieministern tänker vidta med anledning av rikspolisstyrelsens planer på att göra automatiska hastighetskontroller med kamera som identifierar fordonet. Enligt Göran Ericsson strider rikspolisstyrelsens verksamhet uppenbart mot vad justitieutskottet uttalat, nämligen att straffet skall träffa den som begår en straffbar gärning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Redan i 1989 års budgetproposition redogjorde jag för min syn på planerna att införa automatisk hastighetsövervakning. Jag anser att denna typ av trafikövervakning kan utgöra ett intressant komplement till de metoder som för närvarande används i polisarbetet.

Den försöksverksamhet med automatisk hastighetsövervakning som nu inletts bygger på vedertagna straffrättsliga principer. Några särregler för det straffrättsliga ansvaret vid hastighetsöverträdelser som upptäcks vid automatisk hastighetskontroll har inte införts.

Det är således enbart fordonets förare vid överträdelsetillfället som träffas av sanktionen. Frågan om vem som har varit förare av fordonet måste klargöras innan ett straffrättsligt ansvar kan bli aktuellt.

Anf. 95 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka för svaret.

Det är ju en grundläggande rättsregel, som jag framhållit i min fråga, att endast den som överträder lagen skall kunna straffas. Detta är alltså inte åtgärdat, och nu pågår en försöksverksamhet. Nuvarande system när det gäller bevisföring är dessutom sådant att det är staten eller samhället som skall

bevisa att någon har överträtt en lag. Nu blir det i stället föraren till ett registrerat fordon som inför staten skall bevisa att det icke är han som har kört detta fordon. Man vänder alltså på bevisföringen i ungefär samma utsträckning som man vände på den i bevissäkringslagen. Detta är en ganska rask väg mot en rättsröta.

Vem träffas av dessa böter? Den som åker mc och som inte är förpliktigad att ha registrerings skylt fram till träffas inte. Den som råkar ha solglasögon på sig när han kör förbi denna kamera träffas inte. Den som har solskyddet nedfällt när han kör förbi kameran träffas inte. Vari ligger rättvisan? Rättskipningen i detta fall börjar anta rouletthjulets träffsäkerhet. Ett löjets skimmer kan måhända komma att dras över detta.

I brottsbalken 15 kap. 5 § stadgas straff för dem eller den som obefogat åttalar eller falskeligen åttalar någon annan för brott. I 6 § sägs att det är straff på att falskeligen ange någon för brott eller obefogat ange någon för brott. Jag skulle kunna föreställa mig att rätt många av dessa fall kan bli just sådana fall. Då är frågan vilka ingrepp man möjligen skall göra i brottsbalken under den här provotiden som undanröjer detta och som gör att polisen vågar börja delge folk misstanke om hastighetsöverträdelse.

Anf. 96 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Såvitt jag förstår bygger det mesta av det som Göran Ericsson här har sagt på missuppfattningar om hur reglerna tillämpas. Jag har försökt att svara på frågan, nämligen att det är fordonets förare vid överträdelsetillfället som träffas av sanktionen. Vem som har varit förare av fordonet måste klarläggas, innan det blir fråga om straffrättsligt ansvar och åttal av skilda slag. Detta bygger hela försöksverksamheten på. Jag tycker alltså att det mesta Göran Ericsson sagt i sitt anförande faller under bordet.

Anf. 97 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Min kritik och mina invändningar mot försöksverksamheten bygger inte på att jag försöker stjälpa den genom att missförstå vad som händer. Vad jag försöker göra är att här i kammaren klargöra att exempelvis de som råkar ha solglasögon, köra en mc utan registrerings skylt eller ha solskyddet nerfällt inte drabbas. Jag menar, herr talman, att rättsstaten Sverige måste väl ändå vara så funtad och uppbyggd att så många som möjligt som begär en hastighetsöverträdelse naturligtvis skall fällas. Har man en automatisk hastighetskontroll blir det ett slumpmässigt avgörande av vem som skall fällas.

Allra sist, herr talman! I det här landet hade vi 530 mord, dråp och misshandelsfall med död som följd år 1987. Vi klarade upp 339. Vi hade 1 114 våldtäkter. Vi klarade upp 423. Min fråga är då: Skall vi sätta prioriteringarna inom polisväsendet på hastighetsöverträdelserna och ytterligare försämrade uppklaringsprocenten vid andra brott?

Anf. 98 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag tror att var och en som har lyssnat på Göran Ericsson inser att det förhåller sig tvärt emot vad han säger: Ingen behöver väl ha en diskussion här i riksdagen om huruvida mord och våldtäkt är allvarligare

brott än hastighetsöverträdelser. Men om Göran Ericsson själv säger att så många som möjligt av dem som begår hastighetsöverträdelse bör fällas till ansvar, är då detta ett försök att med mindre resurser än vad som nu åtgår klara ut många av de hastighetsöverträdelser och andra överträdelser mot gällande regler som nu förekommer? Göran Ericsson borde stötta sådana här försök i stället för att misskreditera dem med, som jag tycker, en del obefogade ting som inte har med denna försöksverksamhet att göra. Det går faktiskt ibland att identifiera en person även om denne har solglasögon, om nu bärandet av sådana skulle sättas i system. Jag tycker att denna försöksverksamhet har sin berättigade plats, om vi nu skall spara resurser inom polisväsendet.

Anf. 99 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Sedan urminnes tider har rättssystemet i det här landet varit uppbyggt så, att det är gärningsmannen som skall misstänkas. I rättegångsbalken finns mycket klara regler för hur delgivande av misstanke skall gå till och vilken styrka det då skall vara. Det gäller inte minst höjden på straffet för brottet.

Vad jag är ute efter att försöka diskutera med civilministern är frågan att detta system med automatisk hastighetskontroll inte skall få den följden att oskyldiga människor som råkar vara ägare till en bil som är utlånad skall drabbas av att få en stämning med posten och kallas till polisstation för förhör: Vem körde din bil? Ja, det kanske var en vän eller en nära släkting. Skall man ange dessa? Det blir en fullständigt orimlig situation. Jag tror att denna försöksverksamhet som sådan är tämligen onödig. Man har ute i Europa i flera länder testat sådana system. Det är rätt lätt att få reda på vilket utfall de har gett.

Jag vill bara skrida till försvar för de många människor som kommer att bli rädda, förskräckta eller möjligen ledsna och få svåra psykiska handikapp på grund av det system vi diskuterar.

Anf. 100 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Ingen behöver vara rädd. Däremot borde det vara i vårt gemensamma intresse att vi använder polisens resurser där de bäst behövs – till svårare brott.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1989/90:486 om polisens skyldighet att underrätta anhöriga om dödsfall

Anf. 101 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Siw Persson har frågat mig om polisens rätt att besluta om rättsmedicinsk undersökning innan underrättelse skett till föräldrar vars barn dött utanför ett sjukhus.

Siw Perssons fråga knyter an till ett fall som inträffat i Helsingborg under hösten 1987. Saken har nyligen granskats av JO.

Bestämmelser om olika former av rättsmedicinska undersökningar finns dels i kungörelsen om rättsmedicinsk obduktion, dels i cirkulär från socialstyrelsen. Det finns inte, som Siw Persson påpekat i sin fråga, någon uttrycklig regel om skyldighet för polisen att underrätta anhörig till en avliden person innan någon form av rättsmedicinsk undersökning vidtas.

Polismyndigheterna tillämpar emellertid i praktiken de aktuella bestämmelserna som om det faktiskt föreligger en skyldighet att underrätta föräldrarna. Detta betraktas som både självklart och naturligt. Någon uttrycklig regel om detta har därför inte ansetts vara nödvändig.

Det som hände i Helsingborg i det aktuella fallet är djupt beklagligt. Såvitt jag kan se beror det dock snarare på ett förbiseende vid ärendets handläggning än på brister i regelsystemet. Polismyndigheten har också uttryckt sitt beklagande över den tragiska händelsen.

Anf. 102 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Som vi vet tog JO tag i saken. JO konstaterade att fadern uttryckligen önskade att modern skulle få ta farväl innan barnet rördes. Detta stod tyvärr inte i primärrapporten, men det stod uttryckligen att modern var bortrest. Då kan man fråga sig: Hur – för att använda ministrernas ord – kan man tillåta ett förbiseende som gör att polisen kan bortse från någonting så självklart som att modern skall få möjlighet att ta farväl av sitt barn före en obduktion? Låt mig samtidigt få påpeka att jag tycker att det är oacceptabelt att man inte ändrat lagen så att en rättsmedicinsk obduktion är likartad med vanliga obduktioner. Detta konstaterade JO redan 1978. Detta behöver för resten inte civilministern svara på, för det är socialministerns område.

Då är min fråga: Kan ett sådant här förbiseende ske hos andra polismyndigheter? JO har ju också konstaterat i sin akt att en mera omsorgsfull genomgång av rapporten bort föranleda kontroll huruvida modern fått ta farväl. Vad är egentligen en mera omsorgsfull genomgång, eller en mindre omsorgsfull genomgång, som det tydligen var i fallet i Helsingborg?

Polismyndigheten har till JO svarat: "en rad samverkande olyckliga omständigheter". Vad är det? Vilka rutiner har man när det tillåts "en rad samverkande olyckliga omständigheter"?

Anf. 103 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det tillkommer inte mig att gå in på hur man skall tolka JO – det får JO göra själv. Jag har uttryckt det som jag tror vi är helt överens om, nämligen att detta var en mycket beklaglig händelse. Detta kan inträffa i, hoppas vi, mycket sällsynta fall i situationer där det kan vara flera samverkande omständigheter. Detta kan inträffa vare sig det finns lagregler eller inte. Det känner vi till från rättshistorien.

Jag tror inte att det finns några som helst olika meningar om detta. Det var olyckligt. Man är hos polisen mycket väl medveten om hur angeläget det är att de anhöriga får möjlighet att ta farväl i de former som brukar förekommer. Jag betraktar detta som en beklaglig händelse som inte skall behöva inträffa igen.

Anf. 104 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Någon lucka fanns det tydligen ändå i rutinerna, eftersom man efter det inträffade lade till ett observandum för att ytterligare minimera riskerna för att det skulle hända igen.

Jag fick inte svar från ministern på frågan: Har andra myndigheter rutiner med observandum, så att detta inte så lätt inträffar där?

I det enskilda fallet gjordes det mycket snabbt obduktion, och då vill jag fråga ministern: Hur snabbt har en myndighet rätt att agera? Var går gränsen för avvägning mellan den anhöriges rätt att ta farväl och rätten för rättsmedicinen att få göra obduktionen?

Anf. 105 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det som är relevant i sammanhanget är att myndigheterna naturligtvis har uppmärksammat detta, lika väl som Siw Persson och jag har gjort det. Det är ytterligt beklagligt, men det är inte ett skäl till att säga att det finns risk för att det skall inträffa igen. Man är ytterligt väl medveten om situationen och om betydelsen av att de anhöriga skall kunna ta farväl, och det har jag understrukt i mitt svar till Siw Persson.

Anf. 106 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Skall jag tolka ministrernas svar så att det är bara inom Helsingborgs polisdistrikt som detta olyckliga har kunnat inträffa, därför att man där inte haft de tillräckliga rutinerna, som andra polisdistrikt tydligen har?

Anf. 107 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det var en total vantolkning av vad jag sade.

Anf. 108 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Låt mig också få ställa en fråga till ministern när det gäller rutinerna hos myndigheten och den byrå som har hand om transporter till rättsmedicinen. Där blir det också ett utrymme för tolkning. Vem är det som bestämmer om transporten av den avlidne till rättsmedicinen? Tar polisen hänsyn till att det skall vara så lätt som möjligt för begravningsbyrån? Är det myndigheten som avgör, för att se till att man verkligen lever upp till den rättssäkerhet som sägs finnas?

Anf. 109 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det finns rutiner för sådana här fall, men det är inte rätta tillfället att här ge en lång, grundläggande redogörelse för hur systemet fungerar, om det är det Siw Persson vill ha. Jag har svarat på de frågor som Siw Persson har ställt.

Anf. 110 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag konstaterar att civilministern inte vill ge några ytterligare svar, och det är bara att beklaga. Han har den förmånen framför mig; om han inte vill fortsätta kan jag inte fortsätta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 111 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Maggi Mikaelsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder så att staten som arbetsgivare minskar de enligt uppgift ökade löneskillnaderna mellan män och kvinnor.

Som Maggi Mikaelsson vet är det i första hand en fråga för arbetsmarknadens parter att komma överens om löner och andra anställningsvillkor.

Tillgänglig statistik för det statliga arbetstagarområdet visar att den genomsnittliga månadslönen för kvinnor i mars 1989 var 11 200 kr. och för män 12 800 kr. Statistiken visar vidare en viss tendens till ökade generella löneskillnader mellan kvinnor och män under senare delen av 1980-talet.

Det finns däremot enligt statens arbetsgivarverk inget som visar att kvinnorna är lönemässigt missgynnade i förhållande till männen inom samma yrken på det statliga området.

I samband med den senaste avtalsrörelsen uppmärksammade dock parterna på det statliga arbetstagarområdet att det finns behov av att kunna jämföra kvinno- resp. mansdominerade arbeten av lika värde. Ett parts-gemensamt arbete kommer därför snarast att inledas i syfte att utveckla metodet och system för detta. Det framgår närmare av 1989–1990 års löneavtal för statstjänstemän m.fl. (RALS 1989–90).

Parterna har samtidigt avsatt högst 60 milj. kr. som skall användas för löneinsatser på kvinnodominerade yrken i de fall det konstateras löneskillnader mellan arbeten av lika värde.

Enligt min mening bör resultatet av dessa åtgärder avvaktas, innan man kan bedöma om det behöver göras något ytterligare. Jag är övertygad om att arbetsgivarverket känner sitt arbetsgivaransvar när det gäller att uppnå jämställdhetsmålen.

Jag kommer givetvis att tillsammans med jämställdhetsministern noggrant följa utvecklingen.

Anf. 112 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret, men jag tycker att statsrådet tar litet för lätt på frågan.

Löneskillnaderna ökar faktiskt. Jag tänker inte använda några statistiska uppgifter, eftersom statistik kan användas på många olika sätt. Jag har sett uppgifter som visar på betydligt större löneskillnader mellan män och kvinnor än dem som statsrådet tar upp i sitt svar.

Löneskillnaderna ökar, och bakgrunden till det är att den marknadsanpassning som regeringens politik i allmänhet har inneburit också har lett till att det har skett en marknadsanpassning inom den statliga personalpolitiken. Den har förändrats under de senaste åren.

Jag har suttit i riksdagen i snart två år och har haft förmånen att träffa representanter för statens avtalsråd, och vad de har talat om är att chefslönerna skall uppvärderas och anpassas, så att det går att rekrytera och behålla chefer. Det här visar sig också i arbetsmarknadsutskottets betänkande i ärendet, där det står att det är viktigt att kunna behålla chefer på alla nivåer

och att man i årets avtal har börjat ta steg för att anpassa lönesättningen till andra sektorer av arbetsmarknaden. Dessutom har extra pengar anslagits just för en marknadsanpassning av chefslöner. Jag undrar om statsrådet tror att denna satsning kommer att gynna eller missgynna kvinnorna.

Att löneskillnaderna ökar är också ett bakslag för jämställdhetspolitiken. Det här är i allra högsta grad en jämställdhetsfråga. I målen för jämställdhetspolitiken för 90-talet står det bl.a. att de delar av inkomstskillnaderna som beror på könsdiskriminering och på att kvinnors arbete värderas lägre än mäns måste försvinna. Det är ganska uppenbart att regeringen har misslyckats också där, eftersom löneskillnaderna har ökat, enligt alla tillgängliga uppgifter. Det tyder på att jämställdhetslagen inte räcker till. Eftersom det nu pågår en översyn av jämställdhetslagen, undrar jag om statsrådet är beredd att stödja en skärpning av den just när det gäller lönediskriminering.

Anf. 113 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Nej, jag nonchalerar verkligen inte denna fråga. Det är däremot litet nonchalant av Maggi Mikaelsson att säga att man inte skall bläddra för mycket i statistik, därför att alla vet att det förhåller sig på ett visst sätt.

Om man skall kunna göra någonting åt de problem som Maggi Mikaelsson tar upp – med all rätt – måste man också försöka analysera vari problemen består och vad det är som har hänt, annars gör man helt fel. Det var det jag försökte göra i mitt svar.

På det statliga området arbetar man med olika befattningsklassificerings-system. Maggi Mikaelsson blandar ihop staten och arbetsmarknaden i dess helhet, men jag måste skilja på det, eftersom jag är ansvarig för det statliga området.

Det finns för tillfället endast tjänstebestämmelser att tillgå för indelningar av statligt anställda yrkesvis, och om man tar de mest frekventa tjänstebestämmelserna – assistent, byråsekreterare, postkassör, lokalvårdare, järnvägsexpediör – visar en sammanställning som arbetsgivarverket har gjort att genomsnittslönerna i dessa yrken i de flesta fall är lägre än genomsnittslönen för statligt anställda. Den visar också att det är mycket små skillnader i lön mellan kvinnor och män inom samma tjänstebestämmelse.

Man måste då klara ut huruvida detta beror på strukturella skillnader, på att kvinnor inte får vissa högre tjänster och är utestängda från karriären, eller om man inom vissa yrken i realiteten tillämpar olika lön för i princip lika arbete. Det är den skillnaden som det är viktigt att klara ut, och det är på den punkten som jag menar att arbetsgivarverkets material inte tyder på att det finns några skillnader.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kamrarnas förhandlingar.

Anf. 114 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Nej, jag tycker inte illa om statistiska uppgifter, Bengt K Å Johansson. Jag sade att jag har sett andra uppgifter som visar på betydligt större skillnader, och därför har jag valt att inte lämna ett antal olika uppgifter.

I civilministerns svar står att det inte finns någonting som visar att kvinnorna är lönemässigt missgynnade, men det står också att man har funnit ett behov av att undersöka saken vidare. Faktum är att det inte finns några bra statistiska uppgifter om hur det förhåller sig, och det är det som gör att skillnaderna inte syns.

Jag blandar inte ihop staten som arbetsgivare med arbetsmarknadens parter. Staten som arbetsgivare har en mycket stor betydelse för hur den offentliga sektorn fungerar. Staten har en viktig uppgift i att vara föregångare och visa hur man löser dessa problem.

Anf. 115 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Om Maggi Mikaelsson säger att löneskillnaderna mellan män och kvinnor enligt aktuell statistik har ökat trots de av riksdagen fastställda jämställdhetsmålen är det en sak. Då måste man kunna visa och diskutera vilka siffror som finns och analysera dem. En annan sak är huruvida situationen på statens område är bättre eller sämre. Jag har försökt att svara på båda frågorna.

Det finns vissa tendenser till ökade löneskillnader mellan män och kvinnor. Det finns också, om man jämför genomsnittstal, en sådan tendens på det statliga området. Jag tycker att det är viktigt, Maggi Mikaelsson, att klargöra detta, så att de riktiga åtgärderna kan vidtas, så att man på arbetsgivarverket, när man skall ta itu med detta i partsdiskussioner, vet vad det är man skall göra. Jag tycker att man har vidtagit en riktig åtgärd när det har avsatts pengar för särskilda löneinsatser i kvinnodominerade yrken där löneskillnader kan konstateras mellan arbete av lika värde. Det är riktigt att analysera fram vad som skall göras. Jag tycker att det är viktigt, Maggi Mikaelsson, att klara ut dessa distinktioner.

Anf. 116 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag håller helt och hållet med om att det är mycket viktigt att klara ut distinktionerna. Att man inte har gjort det tidigare tyder på en brist, men bättre sent än aldrig.

Jag funderar ändå över att man satsar mycket pengar på chefslöner. Fler kvinnliga chefer är i sig bra, men jag fick inget svar på om statsrådet tycker att den satsningen i sig kommer att gynna eller missgynna kvinnorna. Det finns fortfarande mycket få kvinnliga chefer, så den här satsningen kommer i första hand att gynna de män som är chefer.

Hur tungt väger jämställdhetsmålen om man jämför med satsningen på chefslönerna? Det är uppenbart att den jämställdhetspolitik för 90-talet som lades fast 1988 i alla fall hittills inte har följt planerna.

Anf. 117 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! En sak är att parterna själva, med vårt gillande, har avsatt pengar för särskilda löneinsatser i kvinnodominerade yrken. Jag tror att det är viktigt att man den vägen försöker att komma åt en del av den dolda diskriminering som finns mellan män och kvinnor.

Dessutom har civildepartementet och staten satsat på kvinnliga chefer. Vi har uppfattningen att det även där kan finnas en orsak till att det är skillnad

mellan män och kvinnor i fråga om löner. Man får den vägen en snedbalans. Vi tycker att det är bra om man kan satsa på kvinnliga chefer, ge kvinnorna en särskild utbildning och det självförtroende som behövs. Vi har framför allt satsat på chefer på mellannivå. Vi tror att det är riktigt att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1989/90:477 om åtgärder mot spridning av HIV

Anf. 118 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat vad socialministern avser att göra för att undanröja de hinder som finns för en adekvat behandling av vissa injektionsnarkomaner och för att hindra spridningen av HIV inom denna grupp samt från denna grupp ut i samhället.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Barbro Westerholm hänvisar i sin fråga till den begränsning som finns för antalet metadonpatienter. Socialstyrelsen har beslutat att högst 300 personer skall kunna få metadonbehandling. För närvarande erhåller drygt 250 personer sådan behandling.

Stockholms läns landsting har under de senaste fem åren snabbt byggt upp resurser för metadonbehandling. Denna utbyggnad har inneburit att de långa väntelistorna för metadonbehandling har kunnat förkortas påtagligt. Överblicken över behovet av ytterligare platser har också förbättrats. För närvarande väntar ett 30-tal personer som har accepterats för metadonbehandling på att tas in i programmet. Detta kommer att ske under våren. Därutöver finns ett fyrtiotal missbrukare som har remitterats till Ulleråkers sjukhus i Uppsala.

Socialstyrelsen är den myndighet som har att besluta om metadonbehandlingens omfattning. Enligt uppgift har socialstyrelsen kallat berörda huvudmän till ett möte för att diskutera behovet av en ytterligare utökning av antalet patienter som skall kunna få metadon.

I prop. 1987/88:79 om åtgärder mot aids anmälde dåvarande socialministern Gertrud Sigurdsen socialstyrelsens beslut om utökningen av antalet metadonpatienter till 300. Gertrud Sigurdsen framhöll bl.a. att denna utökning inte fick innebära att narkomanvårdens inriktning förändrades. Målet för narkomanvården är drogfrihet och vården skall i huvudsak vara drogfri.

Betydande statliga medel har under de senaste åren satsats för att utveckla narkomanvården som ett led i arbetet att motverka spridningen av HIV bland missbrukare som injicerar intravenöst. I årets budgetproposition föreslås fortsatt stöd för utveckling av narkomanvården.

Om socialstyrelsen finner att en utökning av metadonbehandlingen i Sverige är nödvändig förutsätter jag att frågan tas upp till diskussion inom aidsdelegationen. Innan en sådan diskussion ägt rum är jag inte beredd att uttala mig om någon förändring av principerna för metadonbehandlingen i Sverige.

Anf. 119 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Lindqvist för svaret. Men statsrådet tycks inte riktigt inse situationens allvar. Jag ställde min fråga alldeles innan socialutskottet skulle besöka Stockholms metadonprogram, och farhågorna besannades vid det besöket. Här brinner det i buskarna för att få dem som står i kö under behandling.

När jag räknar ihop de 250 personer som för närvarande är under behandling med de totalt 70 som statsrådet anger, har vi redan sprängt taket, som satts vid 300 personer. Vi ligger på 320. Uppgifterna varierar om hur många som behöver metadonbehandling här i landet. Det största antal som jag har hört är 400. Sanningen ligger väl någonstans mellan de 70 och de 400. Det finns ett antal som köar nere i Skåne också.

Kötiden är inte oansenlig. Den ligger mellan ett och två år. Bland de narkomaner som i dag inte är smittade med HIV är risken stor för att de under väntetiden hinner ådra sig smittan och att de som redan är smittade sprider den vidare. Det hastar att få dessa människor under behandling. Taket bidrar till att hämma rekryteringen och utbyggnaden. Det är viktigt att få bort taket.

Aidsdelegationen tillskapades för snabba åtgärder. Jag tycker att det här svaret visar på motsatsen. Statsrådet talar om diskussion och väntan. Jag vill höra vilka tidsperspektiv vi arbetar med för att få de adekvata åtgärderna vidtagna.

Anf. 120 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag tror att Barbro Westerholm är väl medveten om den turordning som gäller, nämligen att det är socialstyrelsen, den statliga myndigheten med ansvar för läkemedelsfrågorna, som har att ta ställning till omfattningen på metadonbehandlingen. Det är också socialstyrelsen som tidigare har fattat beslut om en utökning av programmet.

Jag tror inte att vare sig jag eller socialstyrelsens ledning underskattar de problem som finns i detta sammanhang. Det är en svår fråga. Det visar också den behandling som frågan har fått, inte minst här i riksdagen. Man är medveten om att metadonbehandlingen i sig innehåller en målkonflikt: man ersätter en drog med en annan i syfte att uppnå vissa fördelar. Men detta står samtidigt i konflikt med huvudmålet, nämligen att genom vården försöka nå fram till drogfrihet.

Detta har lett oss till att inta en restriktiv hållning när det gäller metadonbehandlingsprogrammet. De som kommer i fråga för programmet skall verkligen befinna sig i en sådan situation att programmet är absolut nödvändigt och den absolut bästa vägen.

Jag vill tillägga att det såvitt jag kan förstå i detta sammanhang har skett en mycket glädjande utveckling på så sätt att det nu finns en koppling mellan sjukvården och socialtjänsten, en koppling som gör att socialtjänsten och sjukvårdsmyndigheten arbetar tätt samman kring den enskilde narkomanen. Jag menar att detta är en mycket god utgångspunkt som vi skall utveckla ytterligare. Detta ger nämligen möjlighet till det helhetsprogram kring narkomanen som vi vill se och som kan leda till resultat.

Anf. 121 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag är också för drogfrihet som slutmål, men jag är inte naiv nog att tro att vi lyckas med alla narkomaner. Och dem som vi inte lyckas med, måste vi hjälpa på annat sätt. En del av dem är lämpade för metadonbehandling och kan alltså skyddas mot HIV-smitta, i den mån de inte redan har ådragit sig denna smitta.

Jag var med om att besluta om taket på först 150 och sedan 300 metadonbehandlade patienter. Man sade emellertid i samma veva att beslutet borde omprövas om det skedde förändringar i missbrukssituationen eller om det kom nya behandlingsmetoder, och man sade då att man i så fall på nytt borde ta ställning i frågan. Nu har det i detta sammanhang hänt något väldigt väsentligt, nämligen att HIV-smittan har kommit in bland missbrukarna. Jag menar att detta också bör leda till en snabb omprövning av beslutet om taket.

Jag fick inte besked om när en sådan omprövning är att vänta, men jag hoppas att denna debatt kan påskynda ett sådant beslut.

Anf. 122 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Enligt vad jag har inhämtat är socialstyrelsens avsikt att föra diskussionerna med de här närmast berörda huvudmännen under maj månad. Det bör naturligtvis betyda att socialstyrelsen därefter, om man så önskar, kan föra frågan till aidsdelegationen. Jag tar för givet att om ett förslag om en utökning är på gång från socialstyrelsen, då är detta förslag förankrat i aidsdelegationen. Det är det enklaste sättet att också få en politisk förankring av hela diskussionen.

Jag vill gärna påminna om att det här i riksdagen har varit en mycket stor enighet kring en restriktiv hållning i detta sammanhang. Socialutskottet har ju vid behandlingen av narkomanvårdsfrågorna upprepat detta flera gånger.

Anf. 123 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! HIV-viruset tar däremot inte hänsyn till vad vi säger, utan det lever sitt eget liv och härjar vidare. Om jag har förstått diskussionen rätt kan vi före riksmötets avslutning i juni få ett besked om hur det blir med metadonprogrammets utbyggnad och antalet patienter.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1989/90:478 om Salberga sjukhus

Anf. 124 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat socialministern vad hon avser att göra för att undanröja problemet med att utvecklingsstörda lagbrytare kan få vänta på vårdplats vid Salberga sjukhus.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Enligt övergångsbestämmelser till 1985 års omsorgslag skall specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda avvecklas. Verksamheten där skall succes-

sivt ersättas med särskilda omsorger, såsom boende i gruppboende inbegripet omvårdnad. Landstingen är emellertid skyldiga att ha kvar ett tillräckligt stort antal platser i specialsjukhus på grund av att brottspåföljden "överlämnande till vård i specialsjukhus" finns kvar.

Salberga sjukhus är det enda specialsjukhuset i landet som kan ta emot dömda utvecklingsstörda för vård. Från år 1982 till år 1988 överlämnades bara tre personer till Salberga specialsjukhus. Under de två följande åren överlämnades dock åtta personer, varvid platsbrist uppstod. Under innevarande år har ytterligare en patient skrivits in, och två väntar enligt uppgift på plats.

Ett antal patienter bedöms av klinikledningen vid Salberga sjukhus kunna skrivas ut från sjukhuset och få särskilda omsorger i sina hemlandsting, i vissa fall i kombination med psykiatrisk behandling. Nära hälften av nu inskrivna patienter har vistats på specialsjukhuset i mer än tio år.

Det är socialstyrelsen som är tillsynsmyndighet för omsorgsverksamheten. Jag har informerat mig om att socialstyrelsen tagit initiativ till överläggningar med de landsting som har flest patienter inskrivna vid sjukhuset. Socialstyrelsen avser också att i samarbete med Västmanlands läns landsting till de rättspsykiatriska klinikerna och stationerna lämna förslag på experter som kan bistå vid bedömningen av alternativa påföljdsförslag för psykiskt utvecklingsstörda lagöverträdare. Vidare avser styrelsen att påbörja ett projekt vars syfte är att understödja och initiera metodutveckling i arbetet med personer som i dag är aktuella för vård vid Salberga specialsjukhus.

Jag anser att de initiativ som nu tas för att åstadkomma alternativa omsorger bör kunna leda till en lösning på nuvarande problem.

Anf. 125 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag tackar återigen för svaret. Min fråga gällde emellertid inte bara Salberga, utan också väntan på vårdplats och det faktum att specialsjukhus avvecklas innan det finns några alternativ.

Rättspsykiatrin tycks vara en evig följetong i denna kammare. Det hjälper tydligen inte att JO, riksrevisionsverket, kriminalvårdsstyrelsen och riksdagen med sitt konstitutionsutskott kritiserar statsråd och regering med anledning av förhållandena inom rättspsykiatrin. Mitt i alltihop sitter en liten grupp människor som jag räknar till det verkligt glömda och gömda Sverige som man tydligen inte tycks vilja se, nämligen människor med svår psykisk sjukdom som har begått allvarliga brott och som har stora vårdbehov.

Man tycks också glömma bort den personal som arbetar för att ge dessa människor vård och en möjlighet till rehabilitering.

Detta har socialutskottet tidigare tagit upp i ett betänkande. Utskottet erinrar där om sina tidigare skarpa uttalanden om att åtgärder måste vidtas för att förhindra de långa undersökningstiderna. Utskottet anser det vara beklagligt att de förhandlingar som har förts mellan staten och vissa landsting om rättspsykiatrin inte lett till något resultat. Detta sades vid 1988/89 års riksmöte.

Vi har hittills mest talat om kön till rättspsykiatrisk undersökning, men nu är det tydligen också kö och väntetider till vård. Jag anser därför att man

måste sätta större press på landstingen att ta emot dessa patienter. Ett alternativ vore att ta betalt för vården av färdigundersökta patienter.

Jag vill för det första fråga statsrådet följande: Vilka tidsperspektiv räknar man med innan man får en lösning på dessa problem? För det andra: Hur ser statsrådet på möjligheten att ta betalt av landstingen?

Anf. 126 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Den första delen av Barbro Westerholms inlägg om rättspsykiatri tänker jag inte bemöta i det här sammanhanget. Här talar vi om den speciella del av denna problematik som rör de psykiskt utvecklingsstörda.

Vid Salberga sjukhus finns för närvarande 23 personer inskrivna, och det finns ett tjugotal platser. Det är ett problem att inte alla som behöver plats på Salberga kan få plats. Det är verkligen nödvändigt att vi har möjlighet att vårda de människor som är aktuella för den här typen av placering.

Jag menar nu att socialstyrelsen i den här omgången – kanske i motsats till tidigare diskussioner mellan socialstyrelsen och landstingen, Barbro Westerholm – tar i litet mer. Nu kommer verksledningen att kalla till sig de närmast berörda landstingen, och det är de landsting som ligger runt omkring. Det är Västmanlands läns landsting, där Salberga ligger, Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting och Kopparbergs läns landsting, vilka ansvarar för det stora flertalet patienter vid Salberga sjukhus.

De personer som vårdas vid Salberga sjukhus borde egentligen vara jämnt spridda över landet. Men av någon anledning har vissa landsting sina patienter kvar där en längre tid. Klinikledningens bedömning är att det går att skapa alternativa omvårdnadsformer för ett antal av dem som i dag är intagna, och därmed får vi också loss platser för dem som verkligen behöver det.

Jag utgår ifrån att socialstyrelsens överläggningar nu skall leda till resultat. Jag är medveten om att den här frågan har stötts och blötts ganska länge, men jag utgår ifrån att socialstyrelsen kommer att redovisa för regeringen resultatet av de överläggningar som förs.

Så till den direkta frågan om att ta betalt. Min minnesbild är att hemlandstinget betalar för sina patienter vid Salberga sjukhus. Det är den uppgift som jag har fått vid beredningen av de här ärendet.

Anf. 127 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Socialstyrelsen har tidigare haft svårt att föra förhandlingar. Frågan om huvudmannaskapet för rättspsykiatri har tidigare legat hos förhandlingsnämnden. På den tiden jag satt i socialstyrelsen hade jag välkomnat att få sköta de förhandlingarna direkt. Jag tror att just socialstyrelsen sitter inne med kunskapen om vad den här vården drar med sig och vilka behov det är som måste tillfredsställas. Kanske man också har idéer om hur detta skall genomföras. Men socialstyrelsen har tidigare suttit på mellanhand.

Vi får hoppas att det blir en snar lösning för detta glömda och gömda Sverige. Vi i folkpartiet kommer i varje fall att följa den här frågan noga.

Anf. 128 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Roland Larsson har, mot bakgrund av beslutet att skjuta upp förlängningen av föräldraförsäkringen, frågat socialministern om detta innebär att regeringen inte längre räknar med att till år 1991 kunna uppnå full behovstäckning i barnomsorgen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Riksdagens beslut om en förskola för alla barn över ett och ett halvt års ålder senast år 1991 gäller. En förlängning av föräldraförsäkringen enligt den tidsplan som tidigare aviserats hade underlättat för kommunerna att fullfölja riksdagsbeslutet. Jag räknar ändå med att landets kommuner fortsätter sina ansträngningar att bygga ut barnomsorgen.

För att medverka till detta har regeringen nyligen beslutat tillsätta en särskild aktionsgrupp för barnomsorgen, som bl.a. skall pröva olika åtgärder för att nå målet en förskola av god kvalitet för alla barn över ett och ett halvt års ålder. Aktionsgruppens resultat skall redovisas senast den 1 september i år.

Anf. 129 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill till en början tacka statsrådet för svaret. Hade jag dessutom fått svar på den av mig ställda frågan, skulle jag naturligtvis vara ännu mer tacksam.

Bakgrunden till denna fråga är att statsrådet Lindqvist i debatten här i kammaren den 4 april uppgav att om inte förändringen av föräldraförsäkringen genomfördes vid den tid som hade beräknats, skulle man heller inte klara av att nå målet full behovstäckning senast år 1991. För att ytterligare understryka det hela sade han att detta bör stå klart för alla.

Och detta stod klart för mig. Jag ställde då frågan om man från regeringens sida gett upp hoppet. Eller för att formulera det något annorlunda: Är målet fortfarande ett löfte, eller har målet reducerats till att endast vara ett mål? Kommer regeringen att klara av utbyggnaden fram till år 1991?

Som svar på mina frågor säger statsrådet att riksdagens beslut om en förskola för alla barn fortfarande gäller och att statsrådet räknar med att landets kommuner fortsätter sina ansträngningar att bygga ut barnomsorgen.

Men detta är inte något svar. Jag vill därför upprepa frågan ännu en gång: Räknar statsrådet med – trots det som statsrådet sade den 4 april – att man ändå skall lyckas att uppnå målet? Vilka åtgärder krävs det i så fall för att sätta ytterligare fart på utbyggnaden i detta läge?

Anf. 130 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Det är med stort intresse som jag noterar att en företrädare för ett parti som var emot riksdagens beslut år 1985 om en utbyggnad av barnomsorgen och de höjningar av statsbidragen som regeringen drivit igenom här i riksdagen, och emot en utbyggnad av föräldraförsäkringen, nu intresserar sig för vilken effekt föräldraförsäkringens utbyggnad får för det

Svar på frågor

faktiska resultatet. Det kanske är så att Roland Larsson när allt kommer omkring ivrar lika mycket som jag för full behovstäckning, men vi hade gärna velat se fler tecken på detta i den centerpartistiska politiken. Det tycker jag hade varit klädsamt.

Herr talman! Jag gav tidigare ett mycket tydligt svar, som Roland Larsson fann så intressant att han ville fråga ett annat statsråd för att få samma svar en gång till, förmodar jag.

Det är utomordenligt svårt för ett flertal kommuner att nå målet full behovstäckning år 1991 efter det som nu har skett, dvs. att föräldraförsäkringen inte kommer att byggas ut. Hur många kommuner detta omfattar och hur svårt problemet är, är något som vi vill att den särskilda aktionsgruppen skall ta reda på. Det är när vi ser resultatet av aktionsgruppens arbete som vi kan bedöma vilka åtgärder som är nödvändiga.

Att jag i mitt svar konstaterar att riksdagsbeslutet gäller har med rent faktiska omständigheter att göra. Riksdagsbeslutet är fattat, och något kontrabeslut har inte fattats av denna riksdag. Riksdagsbeslutet gäller.

Jag tror att det är viktigt för landets kommuner att känna till att riksdagens beslut, och beslutsamheten att bygga ut barnomsorgen till full behovstäckning, gäller. Därför är det viktigt att kommunerna fortsätter sina ansträngningar för att nå det mål som riksdagen har ställt upp. Sedan får vi se hur långt vi kommer. Jag har aviserat att alla kommuner sannolikt inte når ända fram. Men vi når längre med hjälp av ansträngningar än genom att nu bara säga att det inte går.

Anf. 131 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill då knyta an till vad statsrådet säger beträffande mitt partis inställning till denna fråga, som för övrigt inte var helt korrekt återgiven av statsrådet, och utvidga frågeställningen till att höra hur statsrådet nu ser på möjligheten att lyfta fram andra alternativ inom barnomsorgen. Skulle det nu kunna vara tänkbart för att nå detta mål, som ändå har blivit litet mer avlägset, att ställa upp för ett större inslag av dagbarnvårdarverksamhet? Kan man tänka sig att man – detta är en gammal käpphäst som statsrådet vet att jag brukar återkomma till – för att minska trycket på barnomsorgen låter dagbarnvårdarnas egna barn räknas in i underlaget för ersättningen, så att inte de barnen hamnar i barnomsorgskön och ytterligare ökar trycket? Kan statsrådet nu tänka sig att släppa fram sådana alternativ som han tidigare har varit motståndare till?

Anf. 132 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag har aldrig motverkat rekryteringen av dagbarnvårdare till barnomsorgen. Tvärtom har jag gång på gång från riksdagens talarstol talat om hur viktiga familjedaghemmen är.

Däremot ifrågasätter jag starkt den lösning som Roland Larsson i hög grad pläderar för, nämligen att lösningen skulle vara att ge dagbarnvårdarna betalt för vården av de egna barnen. Den lösningen rekryterar inte på det kraftfulla sätt de dagbarnvårdare som vi behöver. Det gör man genom att förbättra anställnings- och lönevillkoren för dagbarnvårdarna. Då är det fler som stannar kvar i det viktiga arbetet.

När det gäller andra alternativ har jag ställt i utsikt att vi öppnar för personalkooperativ. Regeringen arbetar just nu med den frågan, och vi kommer att presentera ett förslag för vårriksdagen. Detta, tror jag, kan marginellt tillföra en del ytterligare platser, men jag tror inte att det är lösningen på det stora problemet att nå full behovstäckning.

Anf. 133 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Men om dagbarnvårdare får räkna in egna barn i underlaget för ersättning för arbete är det en förbättring av anställnings- och lönevillkoren. Det gör att man lättare stannar kvar i yrket och fortsätter att vara en resurs för barnomsorgen. Så länge man inte har det så ordnat är inte den uppgiften accepterad som yrkesuppgift som alla andra yrken inom barnomsorgen. Då kan man inte heller räkna med att det går att rekrytera personal på samma sätt. Det är faktiskt en sanning med viss modifikation när statsrådet säger att man inte har motverkat rekryteringen.

Anf. 134 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Om vi skall kunna råda bot på bristen på dagbarnvårdare, måste vi ha klart för oss vad det beror på att ett betydande antal dagbarnvårdare slutar i dag inom barnomsorgen. Det beror inte på att de inte får betalt för egna barn. Det stora flertalet av dem som slutar är de som inte längre har småbarn. Det här är ett slag i luften för att behålla det antal dagbarnvårdare som vi behöver av dem som har arbetat in sig i verksamheten. Kunde vi finna former för att ge det bättre stöd för yrkesutövning inom familjedaghemmen som krävs allmänt sett skulle vi dels i större utsträckning kunna behålla dem som lämnar barnomsorgen än vad vi har kunnat hittills, dels samtidigt kunna rekrytera fler. Det är alltså fel medicin som Roland Larsson rekommenderar för det problem som onekligen finns.

Anf. 135 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja sluta med att anknyta till det jag började med. Jag upprepar min fråga ytterligare en gång med risk för att verka tjatig. Är målet full behovstäckning inom barnomsorgen 1991 fortfarande ett löfte?

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:508 om tillämpning av utlänningslagens bestämmelser

Anf. 136 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta för att invandrarverket åter skall börja tillämpa utlänningslagens bestämmelser.

Bakgrunden till frågan är att invandrarverket i ett pressmeddelande den 21 mars i år meddelat att de asylsökande som reser in i Sverige via Polen i hög utsträckning kommer att sändas tillbaka eftersom – som det anges i

pressmeddelandet – risken att de skulle återsändas från Polen till hemlandet är mycket liten.

Gudrun Schyman påtalar att detta strider mot utlänningslagens bestämmelser, eftersom det enligt lagen krävs att en asylsökande skall vara skyddad mot vidarevändning till hemlandet för att kunna avvisas till första asylland.

Enligt utlänningslagen krävs för att en asylsökande skall kunna återsändas till ett första asylland att han eller hon är skyddad mot att återsändas till sitt hemland om risk där finns för förföljelse.

En delegation från arbetsmarknadsdepartementet och invandrarverket hade vid ett besök i Polen i mitten av mars fått tillförlitlig information om att flyktingar i Polen är skyddade mot att återsändas till hemlandet. Händelseutvecklingen i Polen bekräftar delegationens information.

Med utgångspunkt i lagstiftningen har enligt min mening invandrarverkets pressmeddelande fått en felaktig formulering.

Anf. 137 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka så mycket för svaret.

Jag börjar från slutet. Det är en intressant mening i slutet av statsrådets svar. Där står det att pressmeddelandet har fått en felaktig formulering. En följdfråga blir naturligtvis hur detta meddelande skulle formuleras, så att det inte strider mot lagen. Jag menar att det är en mycket stor skillnad mellan att säga att risken är liten att människor blir återsända till sitt hemland och det som står i lagen om att man skall vara skyddad mot att återsändas till sitt hemland.

Jag tycker att det verkar vara en för positiv bild som delegationen från arbetsmarknadsdepartementet har fått. Bilden strider mot vad jag har läst i en artikel från Röda korset. En delegation från Röda korset har varit flera dagar i Polen. Olof Callander på Röda korset har sagt att mycket tyder på att flyktingarna efter en tid skickas tillbaka till hemländerna. Den slutsatsen bygger på den information som den svenske Röda kors-representanten Peter Svartling fick under ett tre dagar långt besök i Polen. Detta besök skedde någon vecka efter det att beslutet fattades. Dessa två menar att svenska och polska myndigheter uppenbarligen inte har samma uppfattning om vad man har kommit överens om. Polen har inte skrivit under flyktingkonventionen och kan alltså inte erbjuda tillräckliga garantier för att flyktingarna inte skall skickas vidare till ett annat land.

Det står också i svaret att händelseutvecklingen har bekräftat att den information som arbetsmarknadsdepartementet har inhämtat om att det skulle gå väl till stämmer. I den artikel som jag har tagit del av kan man läsa att det totala antalet flyktingar i Swinoujście uppskattas till nära 1 000. De flesta får klara sig utan hjälp från myndigheterna. Man vet inte hur många flyktingar som finns i landet, och de ansvariga myndigheterna i Polen säger att man har tappat kontrollen. Det rimmar mycket illa med den bild som Maj-Lis Löow tecknar.

Hur skulle pressmeddelandet över huvud taget kunna formuleras, så att det inte strider mot lagen? Strider inte meddelandet i verkligheten mot lagen?

Anf. 138 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag har ingen anledning att kommentera vad som står i en tidningsartikel. Jag måste fatta mina beslut på grundval av de rapporter jag får från den delegation som sändes till Polen, från beskickningen och från andra bedömare.

Gudrun Schyman vet säkert att när jag i mitt svar hänvisar till händelseutvecklingen i Polen som bekräftar delegationens information, beror det på att jag har inhämtat att UNHCR har besökt Polen och att Polen självt har tagit initiativ till samtal med UNHCR och FN:s flyktingkommissariat för att förbereda en anslutning till flyktingkonventionen. Det finns även andra massmediala rapporteringar som jag skulle kunna referera till, där vi har sett att Polen faktiskt har agerat i enlighet med vad ett första-asyl-land bör göra, inrättat flyktingförläggningar osv.

Jag tycker inte att händelseutvecklingen på något vis motsäger att invandrarverket gjorde en riktig bedömning när det beslutade att Polen kunde betraktas som första-asyl-land. Jag har inte haft någon anledning att ifrågasätta detta beslut.

Anf. 139 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag vill återigen fråga Maj-Lis Löow: Strider inte det beslutet mot lagen, där det står att en asylsökande skall vara skyddad mot att återvändas till sitt hemland om risk där finns för förföljelse? Strider inte detta mot det beslut som man har fattat i Sverige, där man säger att risken är liten? Det är ändå fråga om nyansskillnader. Så länge som Polen inte har skrivit under konventionen kan man inte med säkerhet påstå att det inte finns någon risk.

Anf. 140 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Det är precis detta jag säger, att jag tycker att det var en felaktig formulering att säga att risken är liten. Den bedömning som beslutet grundades på var att Polen då hade visat sig agera på samma sätt som om man hade undertecknat FN:s flyktingkonvention. Man sade sig också vara på väg att göra det och hade tagit kontakt med UNHCR för att förbereda ett sådant beslut.

Anf. 141 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Samtidigt som detta beslut fattades i Sverige kom det flera rapporter. Jag har nu använt mig av en av dem. Dessa rapporter antydde att det inte var säkerställt att flyktingarna skulle tas om hand. Det rörde sig om fromma förhoppningar om att det skulle fungera på ett bra sätt.

Det är också en verklighet som visat sig stämma med andra rapporter som har kommit. Det är märkligt att de rapporter som regeringen får ofta inte stämmer överens med de rapporter som hjälporganisationer och andra frivilliga organisationer lämnar från deras delegationsbesök, som dessutom varar betydligt längre. Man kan därför anta att dessa organisationer får ett större beslutsunderlag.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1989/90:527 om Sveriges attityd till flyktingar från Rumänien

Svar på frågor

Anf. 142 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Göran Åstrand har frågat mig om situationen i Rumänien är så stabil och om de etniska konflikterna är så obetydliga att det är befogat att ändra Sveriges attityd till flyktingar från Rumänien.

Bakgrunden till frågan är att invandrarverket i mars fattat beslut om att inte förnya resedokument för bl.a. rumäner eftersom man gjort bedömningen att grunderna för flyktingstatus upphört i och med att det har skett så stora förändringar i Östeuropa, t.ex. i Rumänien.

Invandrarverkets beslut omfattar även personer från Östtyskland, Polen och Tjeckoslovakien.

Flyktingförklaring och resedokument ges bara till personer som är att betrakta som konventionsflyktingar. När en ansökan görs om förlängning av giltighetstiden för ett resedokument skall förnyad prövning göras av sökandens flyktingstatus.

Denna fråga har emellertid inget att göra med personers rätt att framgent vistas i Sverige. Jag har förstått att ett sådant missförstånd orsakat stor oro bland de östeuropéer som tidigare fått asyl i Sverige. Det som asylbegreppet innefattar är en rätt till permanent uppehållstillstånd i Sverige. Ett permanent uppehållstillstånd återkallas aldrig på grund av ändrade politiska förhållanden i ursprungslandet.

Jag har inte någon möjlighet att uttala mig om invandrarverkets nya praxis när det gäller beviljande av förlängning av resedokumentet för t.ex. rumäner. Regeringens prövning av invandrarverkets nya praxis får ske då överklagande av ett avslag på ett sådant ärende skall behandlas av regeringen.

Anf. 143 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret som var intressant och belysande, även om det kvarstår några frågetecken. Politiskt lär statsrådet och jag anse att det i stort är viktiga åtgärder som just nu vidtas beträffande invandrapolitiken. Men denna oro som statsrådet talar om är ganska besvärlig.

I det här fallet innebär det att rumäner som har uppfattat att de permanent kan vistas i Sverige får reda på att de måste söka hemlandspass. Hela deras situation förändras då i det läge där det uppstår två oklarheter, och det är dessa oklarheter som min fråga handlar om.

Den ena är om situationen i Rumänien är så förändrad att det finns skäl att göra en parallell bedömning med t.ex. Polen och Östtyskland. Den frågan är kanske inte så utförligt belyst i svaret.

Den andra frågan är om det finns sådana etniska konflikter i någon del av dessa länder som gör att särskilda hänsyn skall tas. I min fråga har jag valt att lyfta fram Transsylvanien med de speciella problem som den ungerska minoriteten har där. Den stora oro som statsrådet talade om är bl.a. knuten till denna grupp.

Denna grupp känner stark oro inför de brev som de har fått och inför den attitydförändring som man ser. Man menar att det inte känns bra att söka upp Rumäniens ambassad, eftersom förhållandena i Rumänien är sådana att

den etniska gruppen från Transsylvanien hyser stark oro. Jag ber statsrådet att kommentera detta, som egentligen utgör basen för min fråga.

Prot. 1989/90:103
17 april 1990

Anf. 144 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Också jag har fått dessa frågor av rumänienungrare som jag har träffat under mina resor ute i landet. Jag har fått brev och jag har förstått att det kanske framför allt är detta missförstånd som måste undanröjas, att det inte handlar om att på sikt på något vis ompröva denna grupps rätt till permanent uppehållstillstånd. Jag tror att detta är viktigt att slå fast. Kanske kan också Göran Åstrands fråga här i dag bidra till att ytterligare understryka hur det förhåller sig och undanröja missförståndet. Det tycker jag i så fall är bra.

Det är också viktigt att understryka att det skall göras en prövning av giltighetstiden när det gäller resedokument och att man skall ompröva detta i förhållande till en annan situation. Detta har gjorts beträffande flera öststater.

Som sagt: Jag kan ju inte gärna kommentera invandrarverkets beslut. Det ligger närmare till hands att Göran Åstrand tar upp frågan i invandrarverkets styrelse. Jag får ta ställning till detta när det eventuellt kommer ett överklagande till mig. Då får jag pröva saken mot bakgrund av utvecklingen i Rumänien.

Anf. 145 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Statsrådet ger ett intressant och informativt svar som klarar flera av mina frågor, bl.a. frågan om att man måste förbättra informationen om hur rumänerna har uppfattat begreppet uppehållstillstånd. Om vi gemensamt har bidragit till detta här i dag, är det bra. Tack så mycket!

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:502 om älgjakt

Anf. 146 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig om regeringen är beredd att överväga förslag om automatisk övergång från generell jakt till B-licens.

Regeringen föreslog år 1987 i propositionen med förslag till ny jaktlag att endast områden som medger avskjutning av minst en vuxen älg om året borde få registreras som licensområde. Riksdagen beslutade dock i samband med behandlingen av propositionen att även andra områden skall kunna registreras som licensområden, om det finns särskilda skäl för en sådan registrering. Tilldelningen är då ett valfritt djur om året. Dessa områden har kommit att kallas B-områden.

Riksdagen har utgått från att alla områden som var registrerade för generell jakt efter särskild ansökan skall kunna bli föremål för den prövning som behövs för att bedöma om området kan registreras som B-område. I riksdagsbeslutet angavs vissa principer som bör vara vägledande vid en bedömning av om det finns särskilda skäl för en registrering.

En övergång till automatisk registrering av dessa områden, så som Sigge Godin har förordnat, gör det inte möjligt att i enlighet med riksdagens beslut pröva om det föreligger särskilda skäl. Om riksdagen önskar att dess beslut skall ändras är jag beredd att närmare pröva hur bestämmelserna i så fall skall utformas.

Anf. 147 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. En övergång från generell jakt till B-licens låter sig inte göras utan besvär. Då skall man avregistrera alla generell-jakts-områden, och sedan skall tydligen en ny ansökan göras för att B-licens skall kunna erhållas. Det är en omfattande procedur att genomföra. Ekonomiskt och personellt är det ett otroligt jobb. Bara i mitt hemlän handlar det om ungefär 2000 ärenden. Det blir jättemånga ärenden om man tar hela landet. Man frågar sig då hur detta skall gå till.

Jägarnas organisationer menar att det är lämpligt att det sker en sådan här automatik och att man sedan generöst låter ompröva ärenden i de fall där vederbörande inte är nöjd.

Av svaret får jag den uppfattningen att statsrådet inte anser sig ha någon som helst anledning att vidta åtgärder och att det inte finns något problem. Faktum kvarstår dock att man på länsstyrelserna sitter och vrider sina händer och säger att man varken har personal eller andra resurser för att klara alla avregistreringar. I bara Västernorrland rör det sig om 2 000 generellområden.

Min fråga gäller vilka åtgärder regeringen ämnar vidta i stället, om man inte går den här vägen. På något sätt måste man ändå lösa frågan.

Låt mig också säga att detta skall inte avse de äldre jägarna, som vi har undantagit genom riksdagsbeslutet. De skall givetvis få fortsätta i samma omfattning som de har gjort tidigare.

Anf. 148 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Det problem som Sigge Godin tar upp – i den mån det blir ett administrativt problem och ett bekymmer – är något som har skapats av att riksdagen för sin del valde att ändra i regeringens förslag. Regeringen föreslog som bekant inte dessa B-områden. Riksdagen ville införa dem, och riksdagen har beslutat om att man skall ha en prövning av de särskilda skälen.

Jag har sagt att jag för min del naturligtvis är öppen för att ändra och förenkla bestämmelserna. Om det skall kunna ske måste dock riksdagen ändra sitt beslut. Det Sigge Godin tar upp är inte en följd av ett regeringsförslag till riksdagen, utan av att riksdagen för sin del ville föra in B-områdena och således ge möjlighet till avskjutning av mer än kalvar på de områden som tidigare var generellområden.

Jag kan inte ändra i riksdagens beslut, där riksdagen valde att ändra i propositionen.

Sigge Godin kanske har skäl för sina synpunkter. Han skall dock rikta sig till kamraterna här i kammaren. Vill kammarens ledamöter ändra uppfattning i den här frågan, där de tidigare gick emot regeringen, är jag beredd att genomföra de praktiska förenklingarna.

Anf. 149 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag förutsätter att regeringen som har ansvar även för dessa frågor ser problemet och får impulser ifrån länsstyrelserna om de problem som har uppstått. Man kan självfallet säga att det är riksdagens problem och att det beror på att riksdagen har fattat ett dåligt beslut. För den sakens skull måste statsrådet ändå kunna komma med ett förslag, där regeringen påpekar att vi har detta bekymmer – det har inte skett den övergång som man har förväntat sig skulle ske från generellområden till områden med B-licens, det har gått mycket trögt och det har uppstått problem. Då tycker jag att det vore rimligt att regeringen kom tillbaka till oss här i riksdagen och redovisade de bekymmer som finns.

Jag frågar mig: Om man inte gör något åt detta, vilka åtgärder skall man då vidta från regeringens sida för att klara den här situationen?

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1989/90:484 om elevers och föräldrars rätt att välja skola

Anf. 150 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat statsministern om regeringens ståndpunkt i frågan om elevers och föräldrars rätt att välja skola.

Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Låt mig inledningsvis hänvisa till den interpellation från Lars Leijonborg i samma ämne som jag utförligt besvarade förra våren.

Frågan om val av grundskola behandlades i propositionen 1988/89:4 om skolans utveckling och styrning (styrpropositionen). I propositionen föreslogs att elevers och föräldrars önskemål om val av skola skall tillgodoses så långt detta är praktiskt och ekonomiskt möjligt, samt att det bör ankomma på kommunen att avgöra formerna för hur val av skola skall ske. Förslaget anslöt nära till den ordning som redan rådde. Riksdagen godkände regeringens förslag.

Redan i propositionen markerades att den viktigaste "valfriheten" i bemärkelsen tillgodoseende av elevers och föräldrars önskemål är att det finns tillgång till bra skolor på nära håll. Detta är också ett huvudmål för regeringens politik på skolområdet.

Det kan dock finnas skäl att tillgodose önskemål om att gå i en annan skola än den som ligger närmast. Elever som av olika skäl inte lyckas anpassa sig i en skola kan t.ex. ofta lyckas bättre i en annan skola. Som påpekades i propositionen kan det dock aldrig bli en ovillkorlig rätt att välja vilken skola man vill gå i. Förtur måste för det första ges till de elever som bor i en skolas naturliga upptagningsområde. För det andra finns det ekonomiska och pedagogiska restriktioner. Det är t.ex. inte rimligt att en kommun drabbas av ökade skolskjutskostnader för att man låter elever gå i skola långt från sin bostad. Lika litet är det rimligt att klasstorlekarna i en skola generellt skulle bli större till följd av att vissa elever vill gå i den skolan i stället för i den

närmast liggande. I så fall skulle ju vissa elevers valfrihet gå ut över andra elevers.

Det är mot denna bakgrund min övertygelse att val av skola inte kommer att få någon stor omfattning. Jag ser det inte som att denna min uppfattning strider mot förslaget i styrpropositionen, om man beaktar de inskränkningar som angavs i propositionen.

Anf. 151 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret. Det innebär emellertid nya dimridåer. Statsrådet slår närmast knut på sig själv för att nu hävda att det inte är någon skillnad mellan den uppfattning han har och den som hans företrädare hävdade i proposition 1988/89:4.

Det var annat ljud i skällan på en skolriksdag den 24 mars. Enligt Dagens Nyheter sades följande: "Socialdemokraterna har ändrat inställning när det gäller föräldrars rätt att välja skola för sina barn. Det hävdade skolminister Göran Persson när han talade vid en skolriksdag i Stockholm på lördagen. – Släpper vi loss marknadskrafter i skolan får vi snabbt ett segregerat system med vinnare och förlorare, sade Persson." Andra journalister har också rapporterat från detta tillfälle och haft ungefär samma version.

Bengt Göransson sade något helt annat år 1988. Han framhöll i en intervju i Svenska Dagbladet att propositionen innehöll några av hans "ljärtefrågor". Han syftade bl.a. på rätten att välja skola.

Nu sätts valfrihet inom citationstecken i frågesvaret. De fall där valfrihet skall få gälla snävas in kraftigt. Det sägs t.ex. luddigt: "För det andra finns det ekonomiska och pedagogiska restriktioner."

Jag har ett par frågor till skolministern. Några kommuner har nu börjat införa valfrihet. I t.ex. Nacka kommun skall de som börjar i första klass i höst få välja skola. Är det systemet fel? Kommer 2 § i skolförordningen från 1988 att ändras, där det fastslås att föräldrarnas synpunkter skall tillmätas betydelse?

Anf. 152 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Två gånger har Lars Leijonborg ställt nästan identiska frågor till mig angående föräldrars rätt att välja skola. Också förra gången var frågan, om jag inte missminner mig, baserad på en tidningsartikel. Den gången gällde det en lärartidning. Den här gången är inspirationen hämtad från artiklar i Dagens Nyheter och andra tidningsartiklar som Lars Leijonborg inte närmare anger.

Jag tror att det vore klokt av Lars Leijonborg att hålla sig till de dokument som finns presenterade för Sveriges riksdag och de inlägg som jag har gjort här och som finns vederbörligen protokollerade. Däri har det klart framgått hur jag såsom representant för regeringen har sett på den proposition som riksdagen ställde sig bakom våren 1989.

Eftersom Lars Leijonborg våren 1989 ställde en interpellation till mig om just rätten att välja skola, är det enkelt för mig att nu principiellt hänvisa till det svar han då fick. Det finns exakt samma linje i det svaret som i dagens. De båda svaren stämmer också väl överens med den proposition som Bengt Göransson lämnade till den här riksdagen. Så ser läget ut, herr talman. Jag

tror att debatten tjänar på att vi håller oss till den typen av uttalanden som går att följa och att verifiera.

Prot. 1989/90:103
17 april 1990

Svar på frågor

Anf. 153 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag håller mig också till "protokollerade dokument". Det är helt uppenbart att det är skillnad mellan Göran Perssons och Bengt Göranssons syn på dessa frågor. Det framgår av offentligt tryck.

Jag tycker att det är mycket beklagligt. Socialdemokratiska kommunalpolitiker, som trodde på Bengt Göranssons linje, har på sina håll varit med om att öka de här möjligheterna. Nu får de kontraorder: Nej, ingen mer valfrihet i skolan. Det kommer att drabba de svagaste i skolan. De som är rika och de som har kontakter har alltid kunnat välja skola. De som har svårast för sig har dock inte haft den möjligheten.

Nu säger Göran Persson kanske att om det är starkt motiverat skall man få byta skola. Då överlåter man till kuratorer och psykologer att fatta beslutet. Varför kan vi inte lita på eleverna och föräldrarna själva?

Anf. 154 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Lars Leijonborg hänvisar till offentligt tryck. Jag skulle vilja veta var källorna till påståendet att regeringen har ändrat uppfattning finns. Jag hänvisar till 1989 års proposition, till mitt svar i riksdagen våren 1989 och till det nu avgivna svaret. Det är exakt samma linje. Jag sade i mitt interpellationssvar från 1989 till Lars Leijonborg:

"En av grundprinciperna i den svenska skolpolitiken är att elever med olika social bakgrund och olika förutsättningar skall gå i skolan tillsammans. Detta synsätt har legat till grund för uppbyggnaden av den obligatoriska skolan i Sverige. Enligt min mening har tillämpningen av denna princip varit viktig för den sociala utjämningen i samhället, och har härigenom bidragit till vårt samhälles uppbyggnad och utveckling."

Exakt samma linje gäller nu. Det senaste internationella exemplet på att Lars Leijonborg har fel när han talar om att de svagaste drabbas, om man inte släpper loss denna typ av fritt val, kommer från Frankrike. Man har där nyligen gjort en utvärdering av 1988 års reform på området, och det visar sig att ungefär 10 % av föräldrarna utnyttjat rätten att välja annan skola för sina barn. Det gällde de 10 % av föräldrarna som hade den högsta inkomsten och den högsta utbildningen. Det finns ingen anledning att släppa loss den utvecklingen i svensk skola. Det är därför som vi gör denna typ av klarlägganden och det är därför som jag också har samma linje i dagens svar som i interpellationssvaret 1989 och som i 1989 års proposition.

Anf. 155 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! I 1988 års proposition framgick det helt klart att elevers och föräldrars val skulle tillmätas en *större* betydelse än vad som dittills hade skett. Nu hävdar statsrådet i sitt frågesvar att förslaget i propositionen nära anslöt till den ordning som redan rådde. Men varför skickade man då ut ett pressmeddelande om att elever och föräldrar skulle få ökad möjlighet att välja skola? Och varför sade statsrådet på skolriksdagen den 24 mars i år att

socialdemokraterna hade *ändrat* uppfattning och hänvisade till 90-talsgruppens rapport?

Jag vill upprepa frågan huruvida Nacka kommun, som fr.o.m. i höst har infört denna rätt, har gjort fel. 14 % av föräldrarna har där valt en annan skola än den närmaste för sina barn.

Anf. 156 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Att frågan kom upp vid skolriksdagen, som är en fin församling, berodde på att rätten att välja skola ju inte alltid framförs av socialliberaler utan också från starkt konservativt håll, ofta i förening med kravet på en s.k. skolpeng. Man släpper då ut eleverna och föräldrarna på en marknad, där de dåliga skolorna skall väljas bort. Det var mot den bakgrunden som resonemanget kom upp. Jag har aldrig framhållit att socialdemokraterna *ändrat* uppfattning i denna fråga. Det får stå för den journalist som har refererat och som, om det är fråga om ett citat, har citerat mig fel.

Lars Leijonborg talar sig nu varm för och lyfter fram en viss proposition som ett föredöme i detta sammanhang. Låt mig också erinra om att folkpartiet faktiskt mot de delar av den propositionen som avser rätten att välja skola anförde reservation. Längre än så gick alltså *inte* propositionen i det avseendet, om nu Lars Leijonborg skulle stå för någon extrem uppfattning i detta sammanhang. Så ser det faktiskt ut, herr talman.

Återigen: Jag tror faktiskt att Lars Leijonborg tjänar på att hålla sig till de dokument som finns och inte lånar fjädrar från annat håll. De fjädrarna brukar vanligen tillhandahållas av moderaterna.

Anf. 157 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Samtliga oppositionspartier reserverade sig mot detta avsnitt i propositionen. Folkpartiet, moderaterna, centern och miljöpartiet ville gå längre när det gäller rätten att välja skola. Vpk tyckte icke att man skulle gå längre. Nu har Göran Persson anslutit sig till den linje som vpk då hade.

Det är inte bara socialliberaler som för fram dessa tankar, säger Göran Persson. Nej, jag skall citera en partivän till honom vid namn Bo Rothstein, som är forskare vid statsvetenskapliga institutionen i Uppsala. Han skrev så här i Sydsvenska Dagbladet häromdagen apropå Göran Perssons uttalande: "Det är svärförståeligt att SAP vad gäller den offentliga sektorn förordar ett system som så klart missgynnar deras egna väljargrupper.

Persson ansluter sig till den ena sidan av svensk socialdemokrati – den paternalistiska, vars främsta företrädare historiskt sett var Alva Myrdal. Den paternalistiska synen på människan är att hon måste styras och övervakas och att man framför allt inte kan lita till hennes egna krafter och möjligheter att göra goda val."

Varför kan vi inte lita på clevernas och föräldrarnas förmåga att välja?

Anf. 158 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Jag har ingenting emot att bli placerad i samma fälla som Alva Myrdal, inte i något sammanhang. Hon var en fin företrädare för svensk arbetarrörelse. Om den citerade ekonomen är rätt person att avgöra vem som skall placeras här eller där, låter jag vara osagt.

Vad jag har sagt och vad som är bärande i vår argumentation i sammanhanget och som går igen i propositionen och i mina två svar här i kammaren är att jag inte vill medverka till en utveckling som leder fram till en segregation. Jag tror tvärtom att den linje som Olof Palme som utbildningsminister lade fast med socialt allsidigt sammansatta klasser är en viktig utgångspunkt när vi bygger upp den svenska grundskolan. Vi vet av internationella erfarenheter att om man släpper loss den typ av marknadsresonemang som Lars Leijonborg här för, kan vi få en utveckling som leder fram till starka skillnader mellan å ena sidan elever med föräldrar som i olika sammanhang puffar för sina barn och lyfter fram dem och å andra sidan elever som inte är födda i den typen av hem. Mot detta värjer vi oss, och något sådant tänker vi inte medverka till.

Däremot skall vi släppa fram en förändring och förnyelse av verksamheten i skolan som leds av lärarna och som tar sig uttryck i en skolpedagogisk valfrihet.

Anf. 159 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Göran Persson talar om "marknaden". Jag ser framför mig en skolgrabb som gråter sig till sömns på kvällarna därför att han starkt vantrivs i sin skola. Han och hans föräldrar har uppfattningen att det skulle gå bättre för honom i någon annan skola, men systemet förvägrar honom rätten att välja en annan skola.

Jag tycker att detta är cyniskt, och det strider helt mot vad modern socialdemokrati hävdar i andra sammanhang, nämligen att den offentliga verksamheten skall bli mer konsumenttillvänd, mer lyhörd för enskilda människors önskemål. Men just på detta område är det tvärstopp. Den här killen som gråter sig till sömns på kvällarna får beskedet av Göran Persson: Du skall gå där du går, för det har vi bestämt, och det är bäst enligt vår skolideologi.

Anf. 160 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Låt oss ändå, Lars Leijonborg, försöka hålla debatten på en något så när anständig nivå. I ett sådant fall som här togs som exempel skall det naturligtvis finnas möjligheter för eleven och hans föräldrar att välja en annan skola. Det är klart uttryckt i propositionen, och det har också klart uttryckts i de resonemang som vi fört. Den typen av stark vantrivsel och socialt tillkortakommande är självfallet tillräcklig grund för att man skall få byta skola. Så hårt och så inskränkt kan inte ens en person av Lars Leijonborgs snitt tro att den värsta skolbyråkrat skulle resonera. Se saken principiellt i ett större perspektiv! Är inte Lars Leijonborg som socialliberal rädd för den typ av segregationstendenser som under senare tid släppts fram, exempelvis i det franska skolsystemet? Bekymrar detta inte Lars Leijonborg?

Anf. 161 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman Det var i och för sig positivt att skolministern gjorde detta uttalande. Det är då en fördel att kunna påvisa att skolministern i Sveriges riksdag sagt att den som känner stark vantrivsel bör kunna få flytta till en annan skola. Men när han antyder att det var ett debattknep av mig att an-

föra detta exempel, eller att detta fall skulle vara unikt, är han fel ute. Detta är skolvardag i Sverige 1990. Elever, som starkt vantrivs och vill gå någon annanstans, vägras att göra detta av skolmyndigheterna. Visst är det så. Problemet är att de som kan hänvisa till riksdagsprotokollen redan klarar sig; de har redan möjligheter att via kontakter få gå någon annanstans. Men de som verkligen skulle bli vinnarna i ett sådant här system är de som har svårigheter att hävda sin åsikt. Det här skulle vara en jämlikhetsform: Äntligen skulle de grupper som inte har haft den här rätten få samma chans som andra alltid har haft.

Anf. 162 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Just den här typen av exempel som vi nu diskuterar är vad man vanligen hänvisar till när det gäller att byta skola. Jag tycker att Lars Leijonborg grovt underskattar föräldrarna, som ni ju annars anser skall ha rätten att välja skola för sina barn, när han hävdar att dessa föräldrar inte skulle kunna bli tillräckligt informerade.

Jag tycker också att Lars Leijonborg grovt underskattar alla professionella människor som finns inom skolans värld, både inom den pedagogiska ledningen och inom elevvårdsarbetet, vilka också bör ha detta för sina ögon. Vi bör alltså kunna vara överens om att det vid den typen av fall inte finns någonting i skolförordningen och i riksdagsuttalanden som hindrar någon från att utnyttja rättigheten att byta skolenhet. Så är det självfallet. Och det är inte detta som debatten gäller, Lars Leijonborg. Hade det varit detta som debatten handlar om, hade Lars Leijonborg kunnat få svar på sin fråga genom att läsa den proposition som han började med att citera. Där finns detta resonemang mycket utförligt refererat.

Anf. 163 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det är riktigt att det i propositionen även talas om att elever som t.ex. mobbas skall kunna byta skola. Frågan är vem som skall avgöra hur allvarlig situationen är. Jag hävdar att det gör eleverna och föräldrarna bäst.

Jag vill citera ytterligare några rader ur Dagens Nyheter, som den journalist har skrivit som jag tidigare citerade.

”Det betyder att föräldrar får acceptera den skola som ligger närmast rent geografiskt. Vare sig den är inriktad på musik eller på något språk eller ingen speciell profil alls.

– Ja, men föräldrarna kan vara med och påverka skolans inriktning, säger Göran Persson.”

Om en elev bor i närheten av Adolf Fredriks musikskolor i Stockholm, skall han alltså börja studera där. Men om han är tondöv och totalt ointresserad av musik, är Göran Perssons besked till denne elev och hans föräldrar då följande: Var med på föräldramöten, engagera er i skolkonferensen och ändra skolans inriktning? Det är ju befängt.

Anf. 164 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Jag vill till sist säga följande om Lars Leijonborgs senaste inlägg. Jag kanske kan avstå från att bemöta det som han sade om tondövhet

och Adolf Fredriks skolor som exempel på just den frågeställning som vi nu diskuterar. Jag tycker att det är rätt meningslöst att föra debatten på den nivån.

Däremot är det bra att Lars Leijonborg nu inser att den tolkning av propositionen som jag gjorde när det gäller elever med stark vantrivsel var riktig. Det hedrar Lars Leijonborg att han faktiskt erkänner att det var ett misstag att dra in den saken i debatten och använda den som ett slagträ i just detta meningsutbyte.

Anf. 165 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det var inte ett misstag. Jag hävdar nämligen att i Göran Perssons system kommer elever med stark vantrivsel ibland att få beskedet att de skall anpassa sig till den skola där de går. Jag menar att det är cyniskt. Eleverna och deras föräldrar är bättre skickade att avgöra detta.

Den andra diskussionen som jag tog upp är utomordentligt viktig, eftersom den gäller sambandet mellan profilering och valfrihet. Tidigare har alla ansett det vara en självklarhet att dessa saker är kopplade till varandra. Det stod också i propositionen från 1988 att om man ökar möjligheterna till profilering måste det också finnas valfrihet. Om den närmaste skolan väljer en profil som eleven tycker illa om, måste ju eleven rimligen ha rätt att välja någon annan skola. Göran Persson däremot, förnekar detta samband. Han hävdade på skolriksdagen att det inte föreligger något sådant samband. Det finner jag minst sagt märkligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på frågorna 1989/90:497 och 520 om den gymnasiala vårdutbildningen

Anf. 166 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Mot bakgrund av rapporter om att antalet ungdomar och äldre som söker till de gymnasiala vårdlinjerna sjunker har Margitta Edgren frågat mig vad jag ämnar göra för att öka utbildningens attraktivitet.

Oklarheter när det gäller den kompetens som eleverna i försöksverksamheten med treårig omvårdnadslinje får vid utträdet på arbetsmarknaden har föranlett Isa Halvarsson att fråga mig om jag är beredd att medverka till att den treåriga linjen leder till samma kompetens som den tvååriga.

I den mån de båda frågorna avser utbildningens innehåll faller de inom mitt ansvarsområde. Jag kommer att besvara frågorna i ett sammanhang, eftersom de ur min synpunkt tangerar samma problemområde fast med olika infallsvinklar.

När det gäller rekryteringssituationen anser jag självfallet att det är allvarligt om ungdomars intresse för vårdarbete är vikande. Den viktiga aspekten i detta sammanhang och för mig som skolminister och ansvarig för ungdomarnas utbildning är att i detta fall vårdutbildningarna är av hög kvalitet och relevanta, ur både ungdomarnas och avnämarnas synpunkt.

Just nu pågår som bekant inom utbildningsdepartementet ett intensivt be-

redningsarbete för en ny gymnasieskola. Det bygger på resultatet av det gångna decenniets reformförslag angående gymnasieskolan, den omfattande försöks- och utvecklingsverksamheten som följde därav och en bred remissbehandling av strukturförslagen.

Inom försöksverksamheten med treåriga yrkesinriktade studievägar har omvårdnadslinjen fått stor omfattning. Studievägen omfattar studieinnehållet från både den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård och den sociala servicelinjen. Yrkesinnehållet har således breddats och därmed också den kompetens som eleverna erhåller på studievägen. De erfarenheter vi hittills har fått tyder på att omvårdnadslinjen generellt sett har fått ett positivt mottagande. Detta utesluter inte att försöksverksamheten kontinuerligt prövas och omprövas.

Det problem som Isa Halvarssons fråga gäller och som också lett till protester från eleverna är att försöksverksamheten med omvårdnadslinjen, gren för omvårdnad enligt utbildningsmålen, inte ger underlag för arbete inom samma breda arbetsmarknadsområde som dess tvååriga motsvarighet, grenen för hälso- och sjukvård. Det bör påpekas att kursplanemomenten i fråga har i stort sett samma omfattning på både den treåriga och den tvååriga studievägen. Detta är både en kursplanefråga och en avtalsfråga, och på mig ankommer det att svara för den del av frågan som avser kursplanen.

Regeringen har bemyndigat skolöverstyrelsen (SÖ) att utforma kursplanerna för försöksverksamheten med treåriga yrkesinriktade studievägar. Jag har inhämtat att SÖ har uppmärksammat den del av problemet som berörs av formuleringen av yrkesmålen i kursplanen för försöksverksamheten och att man avser att med det snaraste ändra dem så att de bättre motsvarar den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård.

Jag har också under hand erfarit att arbetsgivarna är beredda att medverka till att det i avtalet klart framgår att eleverna från försöksverksamheten med den treåriga omvårdnadslinjens gren för omvårdnad ges tillträde till samma arbetsuppgifter inom berörda avtalsområden som eleverna från den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård.

Anf. 167 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för svaret, Göran Persson. Men jag tycker nog inte att ministerns svar gav mig svar på den fråga som jag ställde. Jag utgick från att vi båda var lika oroad och att det kanske skulle finnas några möjligheter för ministern att göra insatser för att öka utbildningarnas attraktivitet.

Från början tog jag uppgifterna från en tidningsartikel. Den gällde Malmöhus län, där det var riktigt besvärligt. Sedan bad jag riksdagens utredningstjänst att plocka fram uppgifter om hur det ser ut från SÖ:s håll. Då visade det sig att landet som helhet har minus 8 % när det gäller sökande till hösten men att förhållandena är olika på olika linjer. Men man kan inte generellt säga att de treåriga linjerna har fått ett mer positivt mottagande än de tvååriga. Jag vill därför veta varifrån Göran Persson har fått sina uppgifter om att dessa linjer har fått ett positivt mottagande. Till den treåriga omvårdnadslinjen har 2 200 sökt till över 3 000 platser.

Min kollega från Värmland kommer att ta upp de saker som vi tror ligger bakom att det ser ut som det gör, nämligen att det finns otydligheter beträf-

fande vilken kompetens som de olika linjerna ger. Man får inte heller glömma att ungdomar är enormt trendkänsliga. Det sprider sig som en löpeld över grundskolorna om det visar sig att eleverna känner sig lurade.

Vad Göran Persson skulle kunna göra är att ändra i läroplanerna utifrån de förändrade krav som kommer att gälla t.ex. undersköterskor och att se till att det ges mer beredskap i läroplanerna med tanke på att detta är ett psykologiskt mycket svårt jobb. Det gäller ju unga människor som måste ha stöd i sitt arbete. Man kanske också behöver erkänna att detta yrke inte är som andra yrken. Kanske kan man ge ungdomarna en provotid, t.ex. på ett sådant sätt att den första terminen är en provotermi som sedan inte är bortkastad. Är Göran Persson villig att diskutera sådana saker som t.ex. en provotid och individuella studiegångar samt att se över handledarsituationen, som jag tror är en annan svårighet när det gäller ungdomars vilja att söka till dessa utbildningar?

Anf. 168 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag tycker att jag har fått ett positivt svar på min fråga. Det är nämligen mycket bra om man inom försöksverksamheten kan gå dessa elever till mötes. Försöksverksamhet innebär alltid påfrestningar och hårt arbete för alla inblandade. Men jag tror att jag aldrig mött så många bittra och uppgivna elever som jag gjort när det gäller den här försöksverksamheten. Elever har känt sig lurade och manipulerade av Myndighetssverige.

Det är alldeles utmärkt om skolöverstyrelsen vill hjälpa till – och ta sitt förnuft till fanga, får man väl säga. Tidigare har SÖ behandlat dessa elever med ett slags översitteri. Jag har fått beskrivet för mig hur skolöverstyrelsen har svarat när eleverna har skrivit och klagat. Man har sagt: Klaga och skriv ni bara, vi har många papperskorgar på skolöverstyrelsen att slänga era papper i! Det är klart att sådant resulterar i enorm bitterhet. Om man verkligen kan få en förändring till stånd är det en stor seger för dessa elever. Jag tror också det är en stor seger för demokratisk utveckling.

Anf. 169 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Till Isa Halvarsson vill jag säga att jag tycker att hon gör rätt tolkning av svaret. De oklarheter och otydligheter som hon tar upp i sin fråga och som faktiskt har upprört många, särskilt i Värmland, tror vi – med de underhandsbesked som vi har fått den senaste veckan från både SÖ och arbetsgivaren, som ju avtalsmässigt har en del saker att bestyra när det gäller krav på dem som skall få anställning – nu är undanröjda. Det är i så fall ett fall framåt, och det hälsar jag med tillfredsställelse.

Jag utgår från att den typ av referat som här gavs av de svar som eleverna har fått från skolöverstyrelsen är felaktiga och saknar grund. Skulle något sådant ha sagts från statlig myndighet betraktar jag det som oerhört allvarligt. Så möter man inte medborgare som har rätt att kräva service och tillmötesgående. Tvärtom gäller här förvaltningslagens utgångspunkt om öppenhet och service. Det vore förvånande om den typen av besked hade lämnats av SÖ. I så fall är jag tacksam om detta förs fram direkt till SÖ:s ledning.

Det kan inte vara obekant för Margitta Edgren att vi just nu står mitt uppe

i en omfattande översyn av gymnasieskolan och att denna översyn inkluderar vårdutbildningarna. I vilken omfattning vi kan gå Margitta Edgren till mötes när det gäller de uppslag som hon hade i sitt inlägg kan jag inte uttala mig om. Beredningen av ärendet pågår för tillfället. Däremot är också Margitta Edgren tillgodosedd i den meningen att de oklarheter och otydligheter som funnits i verksamheten nu tycks vara undanröjda.

Anf. 170 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag är glad att vi tycks ha en samsyn när det gäller krav på dem som går ut gymnasieskolans värdlinje, två- eller treårig: kraven på dem har ökat. Människor är sjukare än de har varit tidigare, och de är äldre. Den tekniska utvecklingen och den kulturella mångfald som vi har i vårt land måste motsvaras av genomgripande förändringar i läroplaner och utbildningsplaner med mer humanistiska ämnen och beteendevetenskap. Man får aldrig glömma bort att utbildning måste ge mer beredskap för det som är faktiskt svårt, att gå nära död och sorg. Det gäller unga människor. Då måste man välja bort allt det gamla som vi hade med i vårdutbildningarna, som att ha mallar för hur stor skurtrasan skall vara, och verkligen lyfta fram det som ger beredskap för att jobba och vilja stanna kvar.

Anf. 171 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över statsrådets replik. Jag kommer att skicka över svaret till de elever som jag har talat med. Jag tror att de kommer att känna att de har fått någon form av upprättelse. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på frågorna 1989/90:515 och 516 om det relativa betygssystemet

Anf. 172 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle har båda ställt frågor om det relativa betygssystemet. Jag besvarar dem här i ett sammanhang. Bakom frågorna ligger att man funnit brister i rättstavning hos studerande på grundskollärlinjen. Tanken har förts fram att skärpa kravet på betyg i svenska från tre till fyra för att man skall bli antagen till utbildningen.

Frågeställarna hänvisar till ett tidningscitrat, enligt vilket jag sagt att en trea bör räcka och att det skulle vara "kraven på betyget som det är fel på". Ann-Cathrine Haglund vill nu veta hur jag preciserar betyget tre i ett relativt betygssystem, och Birgitta Rydle vill veta om jag är beredd att överge det relativa betygssystemet.

Som svar till Birgitta Rydle vill jag påminna om att jag i slutet av förra året tillkallade en expertgrupp för att ge underlag för en parlamentarisk beredning av betygsfrågan. Jag vill inte föregripa det arbetet.

När det gäller Ann-Cathrine Haglunds fråga vill jag erinra om att i gymnasieskolan preciseras kravet för t.ex. en trea utifrån vad samtliga elever i landet i ämnet svenska med samma kursplan under ett och samma år preste-

rat i många olika färdigheter och moment *vid sidan av* rättstavning. Det är alltså lärarnas allsidiga utvärdering av kunskaper och färdigheter i relation till uppställda ämnesmål som är underlaget för betygssättning. Centrala prov skall bidra till en så rättvis och välgrundad betygssättning som möjligt.

Anf. 173 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! I Birgitta Rydles frånvaro tackar jag också å hennes vägnar för svaret, som inte var särskilt klagörande. Skolministern sade enligt Expressen att en trea från gymnasieskolan räcker för en lärarkandidat. Om en gymnasieelev med betyget tre inte klarar stavningsprovet har man inte satt betyget rätt. Då är det kraven för att få det betyget som det är fel på, sade skolministern. Detta måste betyda att skolministern anser att det finns uttalade krav för betyget tre, eftersom det är kraven för betyget tre som det är fel på.

Jag vill då fråga hur skolministern preciserar kraven. Vad skall man kunna för en trea i svenska i ett relativt betygssystem? Är inte skolministern i sitt uttalande egentligen på väg att överge det relativa betygssystemet? Jag anser att betyget skall ange vilka kunskaper och färdigheter som en elev har, vare sig det är fråga om grundskolan eller gymnasieskolan. Dagens betygssystem innebär att eleverna jämförs med varandra. Det relativa betygssystemet har ingenting med kunskaps- och färdighetsnivån att göra.

Vilka krav skall man ställa för betyget tre i ett relativt betygssystem? Vilka krav skall man ställa för betyget två eller fyra?

När jag läste skolministerns uttalande i Expressen tolkade jag det som en glädjande ömsvängning i betygsfrågan, mot ett betygssystem som anger kunskaper och färdigheter. Exemplet med lärare som inte kan stava visar att det är nödvändigt. Men svaret i dag gör mig besviken. Jag vill fråga skolministern: Hur skall man med dagens betygssystem kunna garantera att eleverna har en viss nivå på sin kunskaper? Att man släpps in på en lärarutbildning med betyget tre utan att kunna stava visar ändå hur orimligt det nuvarande betygssystemet är. Betyget tre innebär tydligen att man kan släppas ut från gymnasieskolan utan att kunna stava, alltså med rena kunskapsluckor. Är detta rimligt?

Anf. 174 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund upprepar sin fråga om vilka krav man skall ställa för betyget tre i det relativa betygssystemet. Den frågan har jag svarat på skriftligt och läst upp här i talarstolen nyss, så den lämnar vi åt sidan.

Ann-Cathrine Haglund vet naturligtvis om att jag har tillsatt en arbetsgrupp som skall titta på betygssystemet i grundskolan och gymnasieskolan. Låt mig göra klart att jag inför det arbetet inte gett arbetsgruppen några bindningar. Gruppen är fri att pröva nuvarande betygssystem och, om den hittar andra bättre, föreslå dem. Det vida uppdraget är också väl förankrat i riksdagens utbildningsutskott, som enade sig om en skrivning i höstas mot bakgrund av några motioner på området. Jag tror att det är bra att vi ger arbetsgruppen den arbetsro som den behöver för att gå igenom det omfattande materialet.

Fru Haglund och jag har haft ett synsätt gemensamt under de senaste tio åren. Vi har i alldeles för stor utsträckning gjort betygsfrågan till en partipolitisk fråga. Vi har intecknat vissa saker som mer radikala än andra och vissa saker som uttryck för ett mera konservativt synsätt än andra. Jag tror att det är dumt att ge betygsfrågan en ställning och ett innehåll som den inte bör ha i den skolpolitiska debatten. Därför tänker jag inte nu medverka till att höja det ena systemet över det andra, utan jag hänvisar, precis som i mitt svar, till den expertgrupp som just har tillsatts. Den bör få arbetsro – det ligger i både Ann-Cathrine Haglunds och mitt intresse.

Anf. 175 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag tror inte att föräldrarna till eleverna i skolan är intresserade av om detta är en politisk fråga eller ej, utan de är intresserade av om de lärare deras barn har kan stava – det är en mycket viktig fråga.

Jag är mycket väl medveten om att det har tillsatts en arbetsgrupp. Dock vill jag tala om för skolministern att utskottet inte var enigt utan att det fanns en reservation för ett annat betygssystem, som anger elevernas kunskaper och färdigheter – ett system som en stor föräldraopinion, bl.a. inom Hem och skola, har uttalat sig för.

Skolministern har ändå inte sagt emot detta citat från tidningen Expressen, enligt vilket han anser att det är kraven som det är fel på. Vilka krav skall då ställas för betyget tre eller på en blivande lärare, när lärarkandidaten har gått ut gymnasieskolan? Vilka krav skall ställas i ämnet svenska?

Anf. 176 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Låt mig först göra klart att vi är överens på en punkt, nämligen att vi båda har anledning att vara oroliga om det förhållande som refererades från lärarhögskolan i Karlstad är allmängiltigt. Det är i så fall en brist som det finns all anledning att se mycket allvarligt på. Bengt Göransson har tidigare här i dag svarat på en fråga som rör just det förhållandet, så därför skall jag inte gå närmare in på det.

Återigen vill jag säga till Ann-Cathrine Haglund att vi kan vänta med saksamdiskussionen tills den expertgrupp som just har tillsatts har fått göra sitt arbete i lugn och ro. Jag kan säga så mycket som att jag personligen är mycket intresserad av att lyssna till och ta intryck av Hem och skola-rörelsens argumentation. Den har många kloka synpunkter, bl.a. i betygsfrågan, som det finns anledning att överväga noga. Om de synpunkterna kommer att finnas med i expertgruppens rapport så småningom återstår att se.

Expertgruppen skall sedan ersättas med en parlamentarisk beredning av något slag, som fru Haglund känner till, och då får vi chans att återigen ventilera argumenten. Jag lovar att jag skall försöka undvika att använda för mycket av de gamla argumenten. Det finns anledning, både på höger och på vänster sida, att självkritiskt pröva de argument vi tidigare har använt i denna fråga.

Anf. 177 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Det är bra att vi båda är oroliga över situationen – det är i alla fall en grund för att gå vidare.

Bengt Göransson var inte särskilt klargörande i dag i fråga om vad han avser att göra för att blivande lärare i svenska skall kunna stava bättre.

Ja, det har tillsatts en arbetsgrupp, men dess arbete tar tid. Det finns egentligen inte någon fråga som har utretts så mycket i detta land som just betygsfrågan, och det finns underlag för att ta ställning redan nu. Hur skall vi göra under den tid som expertgruppen arbetar och under den tid det tar för en parlamentarisk beredning att komma med sitt förslag? Vilka krav skall vi ställa på betyget tre i svenska för att blivande lärare, som börjar sin lärarutbildning t.ex. i höst, skall kunna stava ordentligt och ha de kunskaper som krävs för att de skall fungera som bra svensklärare i skolan, så att föräldrar med trygghet kan skicka sina barn till den svenskundervisningen? Hur skall vi göra nu, skolministern?

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1989/90:512 om reavinstbeskattningen vid försäljning av bostadsrätter

Anf. 178 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig om regeringen är beredd att i samband med den kommande skattereformen föreslå förändringar som undanröjer nuvarande orimliga konsekvenser av reglerna för reavinstbeskattning vid försäljning av bostadsrätter.

De nuvarande skillnaderna i vinstbeskattningen av fastigheter och bostadsrätter har med rätta utsatts för stark kritik. I den skattereform som regeringen nu lägger fram föreslås enhetliga beskattningsregler även på detta område. Den möjlighet till uppskov med reavinstbeskattningen som i dag finns för fastigheterna slopas därmed. I stället införs – för såväl fastigheter som bostadsrätter – särskilda schablonregler som begränsar skatteuttaget vid bostadsbyten. Förslaget innebär enligt min uppfattning ett rimligt hänsynstagande till förhållanden av det slag som Görel Thurdin nämner i frågan.

Anf. 179 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Eftersom det är första gången som jag träffar statsrådet Erik Åsbrink här i kammaren i en debatt – vi har tidigare träffats i utredningssammanhang – vill jag hälsa honom välkommen hit till olika skattedebatter. Vi lär få åtskilliga tillfällen till debatt framöver, såvitt jag förstår av den digra lunta som har presenterats oss i dag.

Jag vill tacka för svaret. Det är inte riktigt ett svar på min fråga, därför att jag efterlyser möjligheter i skattelagstiftningen till lindrigare beskattning för den som av vissa skäl tvingas att flytta – t.ex. inom samma fastighet, på grund av att man blivit handikappad och det saknas hiss – och måste söka socialbidrag.

Det är rättmätigt att ändra dessa regler. I bl. a. förslaget till skattereform ingår regler som är avsedda att dämpa just ekonomisk-sociala effekter av skattereformen. Det är därför som jag har ställt frågan till statsrådet Åsbrink och inte till någon annan.

Hur ser statsrådet Åsbrink på det här? Är det rimligt att t.ex. en gammal människa måste söka socialbidrag för att betala en reavinst?

Svar på frågor

Anf. 180 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Jag får först tacka för de vänliga välkomstorden.

När det gäller reavinstbeskattningen vill jag uppehålla mig något vid det principiella synsätt som ligger till grund för förslaget. Grundläggande i skattereformen är att alla inkomster, arbets- och kapitalinkomster, skall beskattas lika. Principen för värdetillväxt i fastigheter eller på annat sätt är att den inte beskattas under den tid den uppstår, så länge den är orealiserad. Vi anser, som man gör i alla andra länder, att det är lämpligt att beskatta värdet först i det ögonblick tillgången realiseras. Man skall ha klart för sig att redan detta innebär en viss favör. En uppskjuten beskattning innebär lägre effektiv beskattning.

Om man då skall göra ytterligare avsteg från den likformiga beskattningen och säga att skatt inte tas ut om tillgången ersätts med en annan tillgång, innebär det att beskattningen på detta område blir i det närmaste illusorisk. Det visar också erfarenheterna från de nuvarande uppskovsreglerna för vilafastigheter.

Jag kan säga att vi har varit beredda att gå så här långt i avsteg från en likvärdig beskattning. Däremot har vi infört en takregel, lika för villor och bostadsrätter, som innebär att man aldrig behöver betala mer än 9 % av försäljningspriset i reavinstskatt för bostäder. Därmed har de krav som kan ställas tillgodosetts på ett rimligt sätt.

När det gäller de mera sociala inslagen i bostadspolitiken vet Görel Thurdin naturligtvis att det görs mycket omfattande sådana insatser i en rad olika avseenden, och det föreslås också en ytterligare utbyggnad i samband med skattereformen, bl.a. genom en förstärkning av bostadsbidragssystemet. Det är en bättre metod att tillgodose sociala aspekter inom bostadspolitiken än genom lättnader i reavinstbeskattningen, där huvuddelen av lättnaderna skulle tillfalla människor som har det ganska gott ställt och inte är i behov av sådana lättnader.

Anf. 181 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag håller i och för sig med om att det förslag som föreligger innebär en påtaglig förändring i fråga om likformig beskattning mellan olika boendeformer. Även denna takregel gör att det i normala fall borde fungera ganska bra. Jag tycker också att det är riktigt att skjuta upp beskattningen av värdehöjningen till försäljningstillfället. Det är då man har likvida medel att betala med. Annars fördyrar man boendet under tiden man bor. Då kanske människor tvingas att flytta oftare än de tänkt sig. Det finns sådana exempel i andra länder.

Jag är ute efter de fall där människor tvingats att flytta av sociala skäl. Om de har låg lön eller låg pension kan de klara sitt boende med hjälp av bostadsbidrag så länge de kan bo kvar i sin bostad. Men om de tvingas att flytta kommer det att uppstå orimligheter. Vi vet på vilken nivå priserna ligger i dag. Därför frågar jag: Anser Erik Åsbrink att man skall lösa de problemen på annat sätt?

Anf. 182 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Jag ser stora praktiska svårigheter i att ge sig in i undantagsbestämmelser av den typen att just de som flyttar inom en och samma fastighet, de som byter en bostadslägenhet mot en annan, skulle få uppskov eller någon speciell skattelättnad. Det kan naturligtvis på goda grunder ifrågasättas varför just det fallet skulle vara mer ömmande än fallet med en människa som flyttar från en fastighet till en annan. Det kan finnas lika starka sociala skäl i det senare fallet som i det förra. Jag tror därför att vi av praktiska, administrativa skäl inte skall ge oss in i den typen av svåra gränsdragningsfall.

Jag menar att vi nu skall genomföra det system som föreslagits, vilket innebär enhetliga och enkla regler samt en effektiv beskattning av den här typen av förmögenhetsökningar, som det ändå är fråga om. Samtidigt skall systemet innehålla ett skydd mot alltför högt skatteuttag genom den takregel som vi har infört. Detta ser jag som en stor förbättring jämfört med dagens system. Jag menar alltså att vi liksom hittills skall klara de sociala konsekvenserna av bostadspolitiken på annat sätt, genom bostadsbidrag och andra anordningar.

Anf. 183 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Så till vida anser jag att jag har fått svar på min fråga som statsrådet Åsbrink anser att man skall klara detta problem på annat sätt. Jag får naturligtvis rikta denna fråga vidare, till ett statsråd som har hand om de sociala områdena.

Jag tycker ändå att man måste beakta att vi inte kan ha en lagstiftning som inte medger förnuftiga beslut. Jag menar inte att detta bara gäller dem som flyttar inom samma fastighet. Det är bara där orimligheten ter sig mycket tydlig. Jag menar att människor på något sätt måste ges möjlighet att anpassa sig till sina egna handikapp på ett ekonomiskt vettigt sätt. Jag tycker inte att det är rätt att de skall pressas till socialbidrag. I det kostnadsläge som råder i dag tvingas människor låna pengar för att betala reavinstskatten. Det kanske man inte har råd med om man har låg pension och ingen ATP.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1989/90:117 till socialförsäkringsutskottet
1989/90:135 och 138 till finansutskottet
1989/90:142 till socialutskottet

32 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1989/90:FiU24 och FiU33

Prot. 1989/90:103
17 april 1990

Skatteutskottets betänkande 1989/90:SkU29
Justitieutskottets betänkande 1989/90:JuU26
Utrikesutskottets betänkande 1989/90:UU17
Jordbruksutskottets betänkande 1989/90:JoU15
Näringsutskottets betänkanden 1989/90:NU34, NU36 och NU37

33 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1989/90:110 Reformerad inkomst- och företagsbeskattning

1989/90:111 Reformerad mervärdesskatt m.m.

1989/90:140 Höjning av de allmänna barnbidragen, m.m.

1989/90:141 Vissa ekonomiska styrmedel inom miljöpolitiken, m.m.

1989/90:143 Lag om tillfälliga bilförbud

1989/90:145 Höjt pensionstillskott och förbättringar av vissa andra folkpensionsförmåner

1989/90:147 Höjda studiestödsbelopp m.m. som kompensation för vissa skatteeffekter

Skrivelse

1989/90:124 Redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1989

Finansutskottets betänkanden

1989/90:FiU14 Statliga lån till Göteborgs och Malmö kommuner

1989/90:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m.m.

Skatteutskottets betänkande

1989/90:SkU27 Investeringskatt

Trafikutskottets betänkande

1989/90:TU22 Lag om obeställbara postförsändelser

Bostadsutskottets betänkanden

1989/90:BoU12 Avvittringen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker

1989/90:BoU16 Anslag till länsstyrelserna

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1989/90:SfU14 Studiestöd

1989/90:SfU15 Arbetsskadeförsäkringen

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 6 april

1989/90:159 av *Bengt Hurtig* (vpk) till arbetsmarknadsministern om lokaliseringen av postens filateliavdelning:

I samband med den så kallade Norrbottenspropositionen år 1988 har en rad statliga verk kontaktats angående omlokalisering av verksamhet till Norrbotten.

Hösten 1988 uppdrogs åt postverket att, enligt verkets egen skrivelse till regeringen av den 6 juni 1988, lokalisera ca 100 arbetstillfällen till Kiruna.

Förläggning av postens filateliavdelning till Kiruna blev ett positivt resultat av dessa kontakter.

Av diskussioner i kommunen får man nu intrycket att denna filateliavdelning måste ta en centralt belägen skolbyggnad i anspråk för att man inte skall riskera att förlora denna lokalisering av statlig verksamhet.

Jag vill därför fråga:

Vilka regler gäller vid överenskommelser om statlig lokalisering av verksamhet?

Kan ett statligt verk välja annan lokaliseringsort om man anser att de egna lokalbehoven ej tillgodoses?

Vilka möjligheter kommer att finnas för statliga verk att erhålla lokaliseringsbidrag för anskaffande av lokaler, utrustning m.m. vid etablering i stödområdet?

den 9 april

1989/90:160 av *Gunnar Hökmark* (m) till industriministern om energipolitiken:

Bristen på en sammanhängande socialdemokratisk energipolitik har lett till en skadlig osäkerhet inom svenskt näringsliv om den framtida elförsörjningen.

Bristen medför också att det saknas realistiska förutsättningar för en långsiktig inriktning av svensk energipolitik.

Under det senaste året har regeringens företrädare lämnat en lång rad motstridiga besked om energipolitikens framtida inriktning. Utbyggnad av de orörda älvarna, ett uppgivande av koldioxidtaget samt en eventuell uppskjutning av den förtida avvecklingen liksom en uppskjutning av kärnkrafts-avvecklingen i sin helhet är förslag, rykten och gissningar som skapar en dimma kring svensk energipolitik. Denna långbänk är till skada för hela landet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern följande:

1. Avser regeringen att inleda den förtida avvecklingen 1995 och 1996?
2. Avser regeringen föreslå utbyggnad av de orörda älvarna?
3. Avser regeringen att ej ta hänsyn till det av riksdagen beslutade koldioxid-taket i den fortsatta energipolitiken?

den 10 april

1989/90:161 av *Per Stenmarck* (m) till miljöministern om åtgärder mot stranderosion:

Kunskapen om kusterosion är tämligen ny. För femton år sedan presenterades uppgifter om tilltagande kustskador i ett globalt perspektiv.

Experterna utgår ifrån att det finns flera sammanhängande orsaker till skadorna:

* Viktigast är den pågående klimatförändringen. Som en konsekvens av denna har det globala vindcirkulationsmönstret ändrat karaktär. Kraftiga stormar med ökad våghöjd har därmed förorsakat ökad erosion.

Sannolikt är detta den främsta anledningen till de skador som har drabbat de skånska stränderna under de senaste åren. Den senaste milda och stormiga vintern har tagit ytterligare några meter av den skånska sydkusten.

* Växthuseffekten beräknas medföra en sådan höjning av den globala medeltemperaturen, att detta i sin tur kommer att ge upphov till en höjning av havsytan. Inom ett tidsperspektiv av 40 till 50 år beräknar experter att en höjning av vattenytan på 25 till 50 cm är fullt möjlig.

För Sveriges sydkust skulle detta innebära, som en följd av den ökade erosionen, att kustlinjen retirerar med 25 till 50 meter. Därmed kommer inte mycket att återstå av dessa sandstränder.

* Delar av södra Sverige drabbas dessutom av en kontinuerlig landsänkning. Kombinationen av att havsvattnet stiger samtidigt som landmassan sjunker accentuerar problemen i just dessa områden.

Kunnandet på detta område är begränsat. Forskningsbidragen har varit utomordentligt blygsamma. De kunskaper som i dag finns i Sverige bygger på samarbete mellan svenska och amerikanska forskare, och det är forskningsverksamheten i USA som stått för kostnaderna för detta samarbete.

Från svensk sida har i detta arbete deltagit forskare från institutionen för teknisk vattenresurslära vid Lunds universitet. Dessa forskare har utvecklat metoder för att beräkna kustlinjeförändringar, med hänsyn tagen också till olika konstruktioner vid kusten såsom pirer, friliggande vågbrytare och andra aktiviteter.

För att kunna bedöma kusterosionens konsekvenser för Skåne måste ett framtidsperspektiv ta hänsyn också till växthuseffektens och den fortsatta landsänkningens konsekvenser. I dag bygger man till stor del sina ställningstaganden på tidigare iakttagelser. Detta är inte tillräckligt.

De kvalificerade metoder som nu finns, skulle kunna bidra till en förutsägelse om framtida kustlinjeförändringar, även sådana till följd av mänskliga aktiviteter, som t.ex. i förekommande fall sandsugningsverksamhet. Detta skulle kunna ligga till grund för framtida ställningstaganden baserade på vetenskaplig kunskap.

Det borde mot denna bakgrund vara naturligt att göra ekonomiska satsningar på denna forskning. Detta är viktigt av flera skäl:

- * För att skapa förståelse för de fysikaliska processerna. En ökad satsning på forskning skulle klargöra vad som egentligen händer under vattnet när vågor faller in mot en kust och förflyttar stora kvantiteter sand.
- * För att skaffa kunskap om olika typer av kustskydd och om de möjligheter, begränsningar och sidoeffekter som finns. Här ligger Sverige långt efter andra länder.

Enligt den nya plan- och bygglagen har kommunerna att ansvara för kustzonen såväl på land som i vatten. För berörda kommuner är det viktigt att få information om vad som kan komma att hända längs stora delar av deras kuster i den kommunala långtidsplaneringen.

För kommuner som Ystad, Trelleborg, Skurup, Vellinge, Lomma och Landskrona är stranderosion ett stort problem. Hårdast drabbad är sannolikt Ystads kommun där stora områden är skadade. Stränderna har minskat, i vissa fall kraftigt och på kort tid. Kommunerna har lagt ner mycket arbete på att finna en lösning.

En realistisk bedömning är att samtliga stränder inte går att rädda. Men det måste finnas områden som det, för djurliv och rekreation, är värt att göra extra insatser för.

Även om detta huvudsakligen är ett kommunalt ansvar, så bör även staten ha ett intresse av att långsiktigt rädda skadade stränder. Marken är normalt sett allemansrättsligt tillgänglig. Detta är av stor betydelse i ett landskap som Skåne, där det råder brist på sådana områden.

Tillsammans med forskare i Lund har fyra kommuner i Skåne utarbetat en plan för hur den allt snabbare kusterosionen skall kunna stoppas. Kommunerna begärde ett stöd från staten på 38 milj.kr. för denna verksamhet. Detta borde rimligtvis vara småpengar i förhållande till de värden som är hotade.

Trots detta säger regeringen nej. Motiveringen är att staten inte har ansvar för skador som uppstår genom en naturlig process. Därför läggs ansvaret över på kommunerna och enskilda markägare. Detta är en underlig inställning. Lösningen på stranderosionens problem går inte att delegera till kommuner och enskilda markägare.

Genom sin myndighet, Sveriges geologiska undersökning (SGU), har staten tagit in mångmiljonbelopp för att ge tillstånd till, och ta betalt för, sand sugning utanför den skånska sydkusten. Staten borde därför också ha ett moraliskt ansvar för att söka lösa de problem som har uppkommit.

1. Är regeringen beredd att ta sådana initiativ, att en ökad forskning på detta område blir möjlig?
2. Är regeringen beredd ompröva sitt beslut, och att därmed stödja de kommuner som drabbats av stranderosionen?
3. På vilket sätt kan staten i övrigt medverka till att rädda erosionskadade stränder?

den 12 april

1989/90:162 av *Hadar Cars* (fp) till industriministern om naturgas:

Satsningen på att introducera naturgas i det svenska energisystemet har hittills resulterat i betydande förluster. Storleken av dessa förluster är av intresse för riksdagen, bl. a. av det skälet att förlusterna till betydande del täcks med statsmedel. Skälen till förlusterna är därtill av allmänt intresse med hänsyn till den aktuella frågan om en utbyggnad av det svenska gasnätet.

Som internationell jämförelse vore det också värdefullt att få belyst de förluster som uppstått i samband med den danska satsningen på naturgas och på vad sätt och av vem dessa förluster hittills har täckts.

Mot denna bakgrund vill jag till industri- och energiministern ställa följande frågor:

1. Hur stora är förlusterna i den svenska satsningen på naturgas, och hur fördelar de sig över åren?
2. Hur och av vilka täcks dessa förluster?
3. Vilka är de motsvarande erfarenheterna av naturgassatsningen i Danmark, och kan vi i Sverige dra nytta av dessa erfarenheter i planeringen för en eventuell fortsatt utbyggnad av naturgasnätet i Sverige?
4. Vilka överväganden rörande utbyggandet av naturgasnätet i Sverige gör den svenska regeringen?

den 17 april

1989/90:163 av *Pär Granstedt* (c) till bostadsministern om Haga-Brunnsvikenområdet:

Haga-Brunnsvikenområdet inom Stockholms och Solna kommuner är riksunikt i flera avseenden. Det är ett ovanligt naturskönt område där Mälardalens flora är företrädd av en stor variationsrikedom. Samtidigt är området i sin utformning resultatet av en månghundraårig park- och trädgårdskultur. Områdets historia är intimt förknippat med en rad framstående namn inom svensk statskonst och kultur som Gustav III, Carl Michael Bellman, Gustaf Philip Creutz, Joseph Martin Kraus, August Strindberg, Per Henrik Ling, Carl Eldh osv.

Sveriges ledande konstnärer och arkitekter från 1600-talet och framåt, såsom F M Piper, Johan Pasch, Jean Eric Rehn, L J Desprez, Erik Palmstedt, Carl Christoffer Gjörwell, Olof Tempelman, Ragnar Östberg, Ragnar Hjorth och andra har satt sin prägel på parklandskapet och de byggnader som finns där.

I området finns dessutom en av Sveriges anrikaste botaniska trädgårdar – Bergianska trädgården – även om dess skick för närvarande knappast motsvarar intentionerna.

Haga-Brunnsvikenområdet är därmed en av vårt lands värdefullaste kulturskatter. Dess läge, mitt i hjärtat av landets huvudstadsområde, ger det också en enastående tillgänglighet för regionens egna innevånare och för besökande från olika delar av landet och från utlandet.

Samtidigt utgör det centrala läget också det stora hotet. SAS fick bygga sitt huvudkontor i området trots protester från miljöintressen. Förra året var det med knapp nöd det gick att förhindra att ett stort ingrepp i Hagaparken gjordes för att åstadkomma en ny trafikplats. Nu är det aktuellt med en nybebyggelse vid Bellevue. Ytterligare planer på bl.a. storhotell väntar.

Haga-Brunnsvikenområdet är alltså hotat. Tillgängliga resurser räcker inte för att ge områdets parker och trädgårdar den vård de vore värda. Särskilt beklaglig är utvecklingen när det gäller Bergianska trädgården. Exploateringshotet vilar tungt över området, och risken är stor att det kommer att gå under bit för bit.

Samtidigt skulle Haga-Brunnsvikenområdet kunna bli en kulturpark av högsta internationella klass om man effektivt kunde skydda parken från exploateringsintressen och målmedvetet ta till vara dess utvecklingsmöjligheter. Bergianska trädgården borde få utvecklas till en botanisk trädgård på den nivå som man har rätt att vänta sig i en huvudstad som Stockholm, och de olika mijöerna runt Brunnsviken borde restaureras och bindas ihop till en kulturpark.

Om Haga-Brunnsvikenområdet skall undgå att tvina bort under resursbrist och exploateringstryck krävs således en gemensam insats från de berörda intressenterna. Staten har med hänsyn till områdets karaktär av riksintresse ett ofrånkomligt ansvar som stor markägare i området. Stockholms och Solna kommuner har givna huvudroller, men även landstinget. Till detta kommer att det borde gå att engagera en intresserad allmänhet och privata sponsorer.

En början finns redan i det arbete som nedlagts av den ideella föreningen Haga-Brunnsvikens vänner, som, bl.a. utarbetat ett programutkast för hur en utveckling av området skulle kunna gå till. I planerna ingår också en internationell trädgårdsutställning i området inom några år.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till bostadsmnistern:

1. Är statsrådet beredd att ta initiativ till att i samverkan med Stockholms och Solna kommuner, Stockholms läns landsting och enskilda intresserade utveckla området runt Brunnsviken norr om Stockholm till en nationell kulturpark?
2. Är statsrådet, för att möjliggöra detta, beredd att vidta åtgärder för att skydda området för miljöstörande nybebyggelse eller annan exploatering?

35 § Kammaren åtskildes kl. 18.14.

In fidem

OLOF MARCUSSON

Innehållsförteckning

Tisdagen den 17 april

1 § Ledigheter	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Anmälan om frågor	
1989/90:528 av Per-Ola Eriksson (c) om ny lagstiftning och småföretagen	1
1989/90:529 av Gudrun Schyman (vpk) om förhandlingarna mellan EFTA-EG	2
1989/90:530 av Annika Åhnberg (vpk) om Volvos utsläpp av lösningsmedel	2
1989/90:531 av Birger Andersson (c) om underhållet av flygmotor RM 8	3
1989/90:532 av Sven-Olof Petersson (c) om medel till uppbyggnaden av Blekinge kustbana	3
1989/90:533 av Barbro Westerholm (fp) om socialstyrelsen och ansvaret för den centrala tillsynen av hälsoskyddet	3
1989/90:534 av Kent Carlsson (s) om vapenexporten och försvarsindustrins utlandssamarbete	3
1989/90:535 av Kent Carlsson (s) om en Öresundsbro's effekter på Östersjön och dess marina miljö	4
1989/90:536 av Kent Carlsson (s) om västra Skånes framtida miljö	4
1989/90:537 av Ivar Virgin (m) om koldioxidutsläppen	5
1989/90:538 av Carl-Johan Wilson (fp) om traktamentes m.m. betydelse för placering i sjuklöneklass	5
1989/90:539 av Pär Granstedt (c) om hotet om ekonomisk blockad mot Litauen	5
1989/90:540 av Pär Granstedt (c) om svenska åtgärder om Litauen skulle drabbas av en försörjningskris	5
4 § Svar på fråga 1989/90:479 om förslaget till ändringar i sekretesslagen	6
Justitieminister Laila Freivalds	
Barbro Westerholm (fp)	
5 § Svar på fråga 1989/90:517 om omhändertagande av vissa bekämpningsmedel inom jordbruket	7
Miljöminister Birgitta Dahl	
Annika Åhnberg (vpk)	
6 § Svar på fråga 1989/90:522 om ändring i naturresurslagen	9
Miljöminister Birgitta Dahl	
Agne Hansson (c)	
7 § Svar på fråga 1989/90:530 om Volvos utsläpp av lösningsmedel	12
Miljöminister Birgitta Dahl	
Annika Åhnberg (vpk)	

8 § Svar på fråga 1989/90:536 om västra Skånes framtida miljö.	14
Miljöminister Birgitta Dahl	
Kent Carlsson (s)	
9 § Svar på fråga 1989/90:537 om koldioxidutsläppen	17
Miljöminister Birgitta Dahl	
Ivar Virgin (m)	
10 § Svar på fråga 1989/90:480 om omhändertagandet av dödfödda och aborterade foster	20
Socialminister Ingela Thalén	
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)	
11 § Svar på fråga 1989/90:533 om socialstyrelsen och ansvaret för den centrala tillsynen av hälsoskyddet	22
Socialminister Ingela Thalén	
Barbro Westerholm (fp)	
12 § Svar på fråga 1989/90:538 om traktamentes m.m. betydelse för placering i sjuklöneklass	23
Socialminister Ingela Thalén	
Carl-Johan Wilson (fp)	
13 § Svar på fråga 1989/90:510 om reklamförbudet i kabellagen	25
Utbildningsminister Bengt Göransson	
Karin Falkmer (m)	
14 § Svar på fråga 1989/90:514 om lärarnas färdigheter i svenska	28
Utbildningsminister Bengt Göransson	
Birger Hagård (m)	
15 § Svar på fråga 1989/90:511 om utbildningen av värnpliktiga	31
Försvarsminister Roine Carlsson	
Erkki Tammenoksa (s)	
16 § Svar på fråga 1989/90:531 om underhållet av flygmotor RM 8	32
Försvarsminister Roine Carlsson	
Birger Andersson (c)	
17 § Meddelande om svar på interpellation 1989/90:146	34
Försvarsminister Roine Carlsson	
18 § Svar på fråga 1989/90:485 om automatisk hastighetskontroll	34
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Göran Ericsson (m)	
19 § Svar på fråga 1989/90:486 om polisens skyldighet att underrätta anhöriga om dödsfall	36
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Siw Persson (fp)	
20 § Svar på fråga 1989/90:489 om löneskillnaderna mellan män och kvinnor	39
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Maggi Mikaelsson (vpk)	
21 § Svar på fråga 1989/90:477 om åtgärder mot spridning av HIV	42
Statsrådet Bengt Lindqvist	
Barbro Westerholm (fp)	

22 § Svar på fråga 1989/90:478 om Salberga sjukhus	44
Statsrådet Bengt Lindqvist Barbro Westerholm (fp)	
23 § Svar på fråga 1989/90:526 om full behovstäckning av barnomsorg	47
Statsrådet Bengt Lindqvist Roland Larsson (c)	
24 § Svar på fråga 1989/90:508 om tillämpning av utlänningslagens bestämmelser	49
Statsrådet Maj-Lis Lööw Gudrun Schyman (vpk)	
25 § Svar på fråga 1989/90:527 om Sveriges attityd till flyktingar från Rumänien	52
Statsrådet Maj-Lis Lööw Göran Åstrand (m)	
26 § Svar på fråga 1989/90:502 om älgjakt	53
Jordbruksminister Mats Hellström Sigge Godin (fp)	
27 § Svar på fråga 1989/90:484 om elevers och föräldrars rätt att välja skola	55
Statsrådet Göran Persson Lars Leijonborg (fp)	
28 § Svar på frågorna 1989/90:497 och 520 om den gymnasiala vårdutbildningen	61
Statsrådet Göran Persson Margitta Edgren (fp) Isa Halvarsson (fp)	
29 § Svar på frågorna 1989/90:515 och 516 om det relativa betygssystemet	64
Statsrådet Göran Persson Ann-Cathrine Haglund (m)	
30 § Svar på fråga 1989/90:512 om reavinstbeskattningen vid försäljning av bostadsrätter	67
Statsrådet Erik Åsbrink Görel Thurdin (c)	
31 § Hänvisning av ärenden till utskott	69
32 § Förnyad bordläggning	69
33 § Bordläggning	70
34 § Anmälan om interpellationer	
1989/90:159 av Bengt Hurtig (vpk) om lokaliseringen av postens filateliavdelning	71
1989/90:160 av Gunnar Hökmark (m) om energipolitiken	71
1989/90:161 av Per Stenmarck (m) om åtgärder mot stranderosion	72
1989/90:162 av Hadar Cars (fp) om naturgas	73
1989/90:163 av Pär Granstedt (c) om Haga-Brunnsvikenområdet	74